

REGISTER EN BLADWIJZER

OP DE VERHANDELINGEN VAN HET

HAAGSCH GENOOTSCHAP.

1811 — 1835.

REGISTER EN BLADWIJZER

OP DE

VERHANDELINGEN

VAN HET

HAAGSCH GENOOTSCHAP

TER VERDEDIGING VAN DE CHRISTELIJKE GODSDIENST,

OVER DE JAREN

1811 — 1835.

IN 's GRAVENHAGE, BIJ
DE ERVE J. THIERRY EN C. MENSING EN ZOON.

1838.

LIJST

DER

VERHANDELINGEN.

1811. JODOCUS HERINGA, ELIZAAS Z., *Theol. Doct. en Prof. der H. Godgeleerdheid en Uitlegkunde des Nieuwen Testaments, aan de Hoogeschool te Utrecht.* — Over het bestaan der Engelen, uit de leer en de geschiedenis van JEZUS en de Apostelen afgeleid.

P. VAN DER WILLIGEN, *Predikant te Hillegom.* — Naauwkeurig onderzoek naar de leer des Bijbels, aangaande den staat der zielen tusschen den dood en de wederopstanding der ligchamen.

WESSEL ALBERTUS VAN HENGEL, *Predikant te Grootebroek.* — Betoog, dat de Doop en het Avondmaal, naar het oogmerk van JEZUS instelling, voor alle tijden dezer wereld moeten voortduren.

1812. LUCAS VALK, *Predikant te Hoogvliet.* — Aanwijzing, dat al het goede betrekkelijk eene godsdienstleer, welke een genoegzaam onderrigt tot 's menschen geluk bevat, in de stelsels der wijsgeeren, zoo vóór als na JEZUS tijd, te vinden, op eene meer volkomene wijze, en zonder de min-

 ste

ste dwaling, door CHRISTUS en de Apostelen geleerd is.

1813. OTTO VAN TRICHT, A. z., *Predikant te Meerkerk.* — Kort begrip der Christelijke Geloofs- en Zedeleer, zoo ver die uit de Brieven van den Apostel JOHANNES kan worden opgemaakt.

SIMON DIRK DE KEIZER, *Predikant te Schagen.* — Hetzelfde onderwerp.

1814. N. N. — Bijdragen over hetgeen, in de leerstellingen en de voorschriften van JEZUS en de Apostelen, betrekking had tot de personen, de tijden en de plaatsen, in en onder welke zij leefden.

1815. SIMON DIRK DE KEIZER, *Predikant te Schagen.* — Beantwoording der vraag: Komt het met de leer van den Bijbel overeen, dat het hoofddoel van het lijden en sterven van JEZUS CHRISTUS geweest is, verbetering van het menschdom te weeg te brengen, en *in zoo verre alleen* ook vergeving van zonden te verwerven, als deze een gevolg is van onze verbetering?

KAREL CHRISTIAAN SELTENREICH, *Predikant te Werensdorf bij Hubertusburg in het Koningrijk Saxen.* — Leerstellig en uitlegkundig onderzoek, ter beantwoording derzelfde vraag. *Uit het Latijn vertaald.*

1816. C. H. METGER, *Predikant te Dijkhuizen en Nieuwstad Goedens in Oostfriesland.* — Over het denkbeeld, hetwelk men van de uitstorting des Heiligen Geestes op den eer-

eersten Pinksterdag zich te vormen heeft, en het daarop gegronde bewijs voor de waarheid en de goddelijkheid der Evangelieleer. *Uit het Hoogduitsch vertaald.*

KAREL CHRISTIAAN SELTENREICH, *Predikant te Werensdorf bij Hubertusburg in het Koningrijk Saxen.* — Hetzelfde onderwerp. *Uit het Latijn vertaald.*

DEZELFDE. — Onderzoek naar de kracht van het bewijs voor de waarheid en de goddelijkheid des Christendoms, uit deszelfs voortplanting in de eerste eeuwen en instandhouding tot onzen tijd toe; met wederlegging van GIBBON en anderen. *Uit het Latijn vertaald.* Met aanteekeningen van den Vertaler.

N. N. — Vervolg der Bijdragen, behelzende Nalezing of bijvoegsel tot de verhandelingen over hetgeen, in de leerstellingen en de voorschriften van JEZUS en de Apostelen, betrekking had tot de personen, de tijden en de plaatsen, in en onder welke zij leefden; en tot de Proeve van betoog, dat de verklaarde wil van JEZUS en de Apostelen ons volkomen geregtigt, om derzelver leerstellingen en voorschriften als algemeen geldend aan te nemen.

1817. SIMON DIRK DE KEIZER, *Predikant te Schagen.* — Opgave van de Geloofs- en de Zedeleer van PAULUS, getrokken uit zijne redevoeringen in de Handelingen der Apostelen, en uit zijne brieven aan de Romeinen en de Galatiërs.

Otto van Tricht, A. z., *Predikant te Enkhuizen.* — Hetzelfde onderwerp.

H. van Heijningen, *Predikant te Rijswijk.* — Hetzelfde onderwerp.

1818. Stephanus Hanewinckel, *Predikant te Ravestein.* — Over de gronden, op welke men kan vaststellen, dat de Brieven van Paulus, zoo als die in de schriften des Nieuwen Verbonds voorhanden zijn, door hem zelven zijn vervaardigd, en dus niet moeten worden aangemerkt, als alleen hoofdgedachten van Paulus behelzende, welke door anderen, ons onbekenden, zouden uitgebreid of beschreven zijn.

N. N. — Bijlage tot de verhandeling over de Brieven, welke, in de schriften des Nieuwen Verbonds, onder den naam van Paulus voorkomen; getrokken uit de verhandeling eens ongenoemden over hetzelfde onderwerp.

1819. Stephanus Muntendam, *Predikant te Enkhuizen.* — Over de wonderwerken van Elias en Eliza, in vergelijking gebragt met die van den Heer Jezus Christus, ter bevestiging van de waarheid der eerste, en tot betoog van de meerdere voortreffelijkheid der laatste.

Dirk Molenaar, *Predikant te Deutichem.* — Over de ingeving der Heilige Schriften, naar aanleiding van 2 Timoth. III: 16.

1820. H. W. van der Ploeg, *Christenleeraar*

bij

bij de Doopsgezinde Gemeente te Gogh. — Proeve eener beantwoording der vraag, vorderende betoog, dat de nog blijvende onbekendheid met het Christendom, en de afkeerigheid van hetzelve bij het grootste gedeelte des menschdoms, zoo weinig als de tegenspoeden der Christelijke Kerk, een gegrond vermoeden opleveren tegen de waarheid en echtheid van de Christelijke Godsdienst.

J. A. Lotze, *te Amsterdam.* — Over de vraag: Welke middelen moeten meest geschikt gerekend worden, om der Christelijke Godsdienst toegang tot de aanhangers van Muhammed te doen verkrijgen, de vooroordeelen en de tegenwerking tegen hare grondleeringen en voorschriften te overwinnen, en alzoo de aanneming van het Christendom, met de heilrijkste gevolgen, bij dezelve te bevorderen.

1821. H. J. Royaards, *Theol. Doctor, en Predikant te Meerkerk.* — Proeve over den geest en het belang van het Boek Daniël. Eene bijdrage tot de handhaving van de eere des Bijbels.

1822. Gerardus Benthem Reddingius, *Theol. Doctor, en Predikant te Assen.* — Beknopte en met uitlegkundige gronden gestaafde opgave van de Christelijke Geloofs- en Zedeleer volgens het Evangelie van Johannes.

Simon Dirk de Keizer, *Predikant te Amsterdam.* — Hetzelfde onderwerp.

1826.

1826. P. van der Willigen, *Predikant te Tiel.* — Proeve van antwoord op de vraag: Staat, in de onderscheidene verhalen der Evangelisten van gelijke en gelijkschijnende gebeurtenissen, het verschil in woorden en zegswijzen, en in de bepaling van tijd en plaats, derzelver geloofwaardigheid geenszins in den weg? En welke regels van omzigtigheid zijn, tot voorkoming of wegneming van ongepaste en met het erkend gezag van dezelve strijdige beoordeeling, in acht te nemen?

Barthold Reinier de Geer, *Theol. Doctor, en Predikant te Vreeland.* — Over hetgeen de Brieven van Paulus aan de Corinthers betreffende de Christelijke Geloofs- en Zedeleer opleveren.

1827. C. W. Stronck, *Theol. Doctor, en Predikant te Dordrecht.* — Proeve eener opgave van de geschiedkundige berigten, betreffende de geschiedenis van David, vergeleken met zoodanige gewijde dichtstukken, welke aan hem met zekerheid of waarschijnlijkheid worden toegekend.

H. H. Donker Curtius, *Theol. Doctor, en Predikant te Arnhem.* — Proeve van antwoord op de vraag: In welken zin moeten wij de leer van Jezus Christus en zijne Apostelen als *van God zelven geopenbaard* beschouwen? Kan met derzelver uitspraken overeen gebragt worden het gevoelen dergenen, die aan de *rede* het onbetwistbaar gezag toeschrijven, om over

za-

zaken van godsdienst te beslissen? En is, dit ontkend zijnde, desniettemin een vrij onderzoek over het geopenbaarde toe te staan?

1829. B. te Gempt, *Predikant te Batenburg.* — Verhandeling, behelzende: Eene opheldering der wonderwerken, van welke de Evangelist Marcus alleen verslag geeft, Hoofdst. VII: 32 — 37 en Hoofdst. VIII: 22 — 26, met staving van derzelver geloofwaardigheid, en met bijgevoegd onderzoek, of ook deze berigten eene aanmerkelijke bijdrage bevatten tot beoordeeling der waarde van het Evangelie van Marcus.

Carl Victor Hauff, *Doctor der Philosophie und Stadtpfarrer zu Canstatt.* — Over de echtheid van het Evangelie van Johannes, en deszelfs hooge waardij; met wederlegging van gemaakte bedenkingen, voor ongeletterde maar waarheidzoekende Bijbelminnaars. *Uit het Hoogduitsch vertaald.*

1830. J. G. Dahler, *Doctor der Theologie, Professor am Protestantischen Seminarium, und Mitglied der Theologische Facultät zu Strassburg in Elssas.* — Over de geloofwaardigheid en het belang van de Boeken der Chroniken voor de Bijbelsche geschiedenis. *Uit het Hoogduitsch vertaald.*

1831. J. C. Riehm, *Theol. Doctor, en Predikant te Amsterdam.* — Over het hooggaande lijden van Jezus in Gethsemané.

P. van der Willigen, *Predikant te Tiel.* — Hetzelfde onderwerp.

B. R. de Geer, *Theol. Doctor, en Professor te Franeker.* — Over het zedelijk karakter der voornaamste Hervormers in de zestiende eeuw, en den invloed, welken derzelver zedelijke grondbeginsels, op hetgeen zij hebben ondernomen en verrigt, uitgeoefend hebben.

1832. H. F. T. Fockens, *Predikant te Twijzel en Koten.* — Beantwoording der vraag: Welke zijn de verschillende oogpunten, waaruit men de redenering van Paulus, Rom. VII, vooral van vs. 7, beschouwd heeft en nog beschouwt? Wat is het oogpunt, hetwelk hier de voorkeuze verdient? En hoedanig is de leer, die wij, volgens hetzelve, in dit hoofdstuk van den Brief vinden?

T. P. Bergsma, *Theol. Doctor, en Predikant te Bunnik.* — Hetzelfde onderwerp.

D. T. Huët, *Predikant bij de Walsche Gemeente te Rotterdam.* — Betoog, dat het verschil van gevoelens, hetwelk onder de Protestanten plaats heeft, geen' grond oplevert om vast te stellen, dat het Protestantismus zelf niet kan blijven bestaan, maar uit zijn' aard vervallen moet.

Wilhelm Otto, *Predikant te Maagdenburg.* — Hetzelfde onderwerp. *Uit het Hoogduitsch vertaald.*

1834. David van Heyst, *Theol. Doctor, en*

Pre-

Predikant te Gouda. — Over het berigt van EUSEBIUS, in zijne Kerkelijke Geschiedenis, Boek III, Hoofdst. 25, omtrent het kanonijk gezag van de boeken des Nieuwen Testaments, vergeleken met hetgeen, vroeger en later, door de Kerkvaders daaromtrent is vastgesteld.

1835. H. E. VINKE, *Theol. Doctor, en Predikant te Utrecht.* — Verzameling en verklaring der gezegden van JEZUS, betreffende zijn lijden en sterven tot vergeving der zonden, en zaligheid; met nasporing der redenen, waarom Hij niet meermalen en uitvoeriger daarvan gesproken heeft; benevens een betoog, dat de Apostelen, aan welke Hij dit ter ontwikkeling had overgelaten, in dier voege aan deszelfs oogmerk beantwoord hebben, dat in de overeenstemming van het onderwijs van JEZUS en de Apostelen een allezins voldoende grond gelegen is tot onze overtuiging en vertroosting.

NAAMLIJST

DER

SCHRIJVERS.

Bergsma (T. P.) 1832.
Dahler (J. G.) 1830.
Donker Curtius (H. H.) 1827.
Fockens (H. F. T.) 1832.
Geer (B. R. de) 1826, 1831.
Gempt (B. te) 1829.
Hanewinckel (S.) 1818.
Hauff (C. V.) 1829.
Heijningen (H. van) 1817.
Heijst (D. van) 1834.
Hengel (W. A. van) 1811.
Heringa (J.) 1811.
Huët (D. T.) 1832.
Keizer (S. D. de) 1813, 1815, 1817, 1822.
Lotze (J. A.) 1820.
Metger (C. H.) 1816.
Molenaar (D.) 1819.
Muntendam (S.) 1819.
Otto (W.) 1832.
Ploeg (H. W. van der) 1820.
Reddingius (G. B.) 1822.
Riehm (J. C.) 1831.
Roijaards (H. J.) 1821.
Seltenreich (K. C.) 1815, 1816.
Stronck (C. W.) 1827.
Tricht (O. van) 1813, 1817.
Valk (L.) 1812.
Vinke (H. E.) 1835.
Willigen (P. van der) 1811, 1826, 1831.

ONDERWERPEN

DER

AANSPRAKEN

VAN BESTUURDEREN DES GENOOTSCHAPS,

ter gelegenheid der Jaarlijksche Algemeene Vergaderingen.

1811. JOANNES VAN VOORST, *Hoogleeraar te Leiden.* — Over eenige grondstellingen, die bij de voortgezette verdediging van de Christelijke Godsdienst, naar het blijvend doel des Genootschaps, moeten vaststaan, en over de grondregels, die daarbij voornamelijk behooren in acht genomen te worden.

1813. EWALDUS KIST, *Predikant te Dordrecht.* — Over den invloed van de nederigheid des harten op de erkentenis der waarheid.

1816. HERMANNUS ROIJAARDS, *Hoogleeraar te Utrecht.* — Antwoord op de vraag: Waarom verdedigen wij de waarheden der Christelijke Godsdienst?

1817. JOH. BERN. NOORDINK, *Theol. Doctor, en Predikant te 's Gravenhage.* — Over het eerbiedig geloof aan het goddelijk gezag van JEZUS CHRISTUS, in de belijdenis en de verdediging der waarheid.

1818. THOMAS HOOG, *Predikant te Rotterdam.* Aan-

Aanwijzing, hoe de Christelijke Godsdienst, bij al de ongunstige beoordeelingen, welke zij ondergaan heeft, niets van hare innerlijke waarde verliest; en hoe dit ons ten waarborg verstrekt, dat zij eenmaal boven alle verdenking heerlijk zegepralen zal.

1819. JOANNES VAN VOORST, *Hoogleeraar te Leiden.* — Over de steeds voortdurende behoefte aan regte Bijbelkennis, bij alle in dezen tijd gunstig geoordeelde verschijnselen.

1820. EWALDUS KIST, *Predikant te Dordrecht.* — Over het wonderbare en buitengewone in de geschiedenis van JEZUS, beschouwd als een uitgestrekt, zamenhangend, en voor de zedelijke behoeften des menschdoms juist gepast geheel, hetwelk dus noch kan, noch moet uit die geschiedenis worden wegverklaard, maar integendeel het Christendom nog des te meer aanspraak doet maken op ons eerbiedig en belangnemend geloof.

1821. ISAÄK SLUITER, *Predikant te 's Gravenhage.* — Aanwijzing en aanbeveling van de regte belangstelling in de gelukkige handhaving van de eer des Christendoms.

1835. HERM. JOH. ROIJAARDS, *Hoogleeraar te Utrecht.* — Het Haagsch Genootschap tot verdediging van de Christelijke Godsdienst tegen hare hedendaagsche bestrijders, geschiedkundig geschetst. *Feestrede ter viering van het vijftigjarig bestaan des Genootschaps.*

BLAD-

BLADWIJZER

DER

BIJBELPLAATSEN,

welke in de Verhandelingen min of meer worden opgehelderd.

[Het * achter het cijfer der bladzijden geeft te kennen, dat de aangeduide plaats in de Aanteekeningen gevonden wordt. — Om de twee verhandelingen des Heeren SELTENREICH, beiden in het jaar 1816 uitgegeven, van elkander te onderscheiden, wordt die *Over het denkbeeld, hetwelk men zich te vormen heeft van de uitstorting des H. Geestes op den eersten Pinksterdag*, enz. aldus aangeduid: 1816. Seltenreich. II.]

EXO-

EXODUS.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. III: 6, 15.	1811.	v. d. Willigen.	22.
VI: 15—19.	1830.	Dahler,	288.
XII: 40.	1830.	dezelfde.	288.
XIX: 16, 18.	1816.	Seltenreich. II.	170.
» 18, 19.	1816.	Metger.	56.
XX: 18.	1816.	Seltenreich. II.	170.
XXIII: 16.	1816.	Metger.	29.
XXV: 23.	1819.	Muntendam.	70.
XXIX: 21.	1835.	Vinke.	68*.
XXXII: 32.	1835.	dezelfde.	277.
XXXIV: 29.	1816.	Seltenreich. II.	59.
XL: 34, 35.	1816.	Metger.	56.
LEVITICUS.			
H. IV: 1—3.	1815.	de Keizer.	113.
» 4,15,24,29,33.	1815.	dezelfde.	114.
» 13.	1815.	dezelfde.	112.
» 32.	1815.	dezelfde.	115.
V: 4—6, 7.	1815.	dezelfde.	113.
VI: 1-7, 19-22.	1815.	dezelfde.	113.
IX: 1—7.	1815.	dezelfde.	113.
XVI: 21, 22.	1815.	dezelfde.	214.
» 23, 27-32.	1815.	dezelfde.	113.
XVII: 11.	1835.	Vinke.	68*.
XX: 27.	1811.	v. d. Willigen.	22.
XXIV: 14.	1815.	de Keizer.	114.
XXV: 9.	1815.	dezelfde.	113.
NUMERI.			
H. VI: 12.	1815.	de Keizer.	115.
XIV: 23, 28, 35.	1816.	Metger.	79.
XV: 22—25.	1815.	de Keizer.	112.
» 30.	1815.	dezelfde.	113.
XX: 24.	1811.	v. d. Willigen.	19.

H. VIII :

2 SAMUËL.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. VIII: 4.	1830.	Dahler.	132
» 18.	1830.	dez.	70*, 71*, 203, 294.
X: 6.	1830.	dezelfde.	133.
XII: 23.	1811.	v. d. Willigen.	18.
XV—XIX.	1827.	Stronck.	201—206.
XVII: 25.	1830.	Dahler.	100*.
XXI: 19.	1830.	dezelfde.	294.
XXII.	1827.	Stronck.	191*.
XXIII: 2, 3.	1816.	Metger.	79.
XXIV: 13.	1830.	Dahler.	295.
» 15—17.	1830.	dezelfde.	113*, 114*.
» 25.	1830.	dezelfde.	136, 137.
1 KONINGEN.			
H. VII: 15.	1830.	Dahler.	105*.
VIII: 10, 11.	1816.	Metger.	56.
» 65, 66.	1830.	Dahler.	291.
X: 26.	1830.	dezelfde.	139, 140.
XV: 6.	1830.	dezelfde.	119*.
XVII: 14—16.	1819.	Muntendam.	92.
» 17, 21, 22.	1819.	dezelfde.	94.
» 20—22.	1819.	dezelfde.	123.
XXII: 49, 50.	1830.	Dahler.	278, 293.
2 KONINGEN.			
H. I: 3.	1811.	v. d. Willigen.	24.
» 10, 12.	1819.	Muntendam.	75.
II: 1—11.	1819.	dezelfde.	73.
» 9, 10.	1819.	dezelfde.	139.
» 11.	1816.	Seltenreich.	41.
» 12.	1819.	Muntendam.	74.
IV: 2, 42.	1819.	dezelfde.	93.
» 13.	1819.	dezelfde.	104.
» 29.	1819.	dezelfde.	140.

2 KONINGEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. IV: 33—35.	1819.	Muntendam.	123.
VI: 17.	1819.	dezelfde.	78.
VII: 16, 19.	1819.	dezelfde.	32.
VIII: 1—6.	1819.	dezelfde.	33.
» 9.	1816.	Seltenreich. II.	10.
» 21.	1830.	Dahler.	106*.
XI.	1830.	dezelf.	165, 166, 185-193.
XII: 5—7.	1830.	dezelfde.	195, 196.
XVI.	1830.	dezelfde.	291.
XXII: 8, 13.	1830.	dezelfde.	181.
XXIII: 5, 21, 24.	1830.	dezelfde.	181.
» 22.	1830.	dezelfde.	155*.
1 CHRONIKEN.			
H. II: 6.	1830.	Dahler.	95*.
» 9, 18.	1830.	dezelfde.	100*.
» 16.	1830.	dezelfde.	100*.
III: 1—9.	1830.	dez.	50*, 51*, 100*, 101*.
» 19—24.	1830.	dezelfde.	22*—24*.
IV: 1.	1830.	dezelfde.	100*.
VI: 2-15, 57-60, 69, 77-79.	1830.	dezelfde.	101*, 102*, 289.
VII: 6—12.	1830.	dezelfde.	102*.
» 21.	1830.	dezelfde.	275.
VIII: 1—32.	1830.	dezelfde.	102*.
IX: 1.	1830.	dezelfde.	58*.
» 3 volgg.	1830.	dezelfde.	13, 14.
X: 6.	1830.	dezelfde.	104*.
» 12.	1830.	dezelfde.	96*.
» 13.	1811.	v. d. Willigen.	22.
XIII: 8.	1830.	Dahler.	103*, 104*.
» 14.	1830.	dezelfde.	75*, 214, 215.
XIV: 3—7.	1830.	dezelfde.	50*, 100*.

I CHRONIKEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XIV: 12.	1830.	Dahler.	71*.
» 13.	1830.	dezelfde.	95*.
» 15.	1830.	dezelfde.	70*.
XV, XVI.	1830.	dezelfde.	292.
XV: 1.	1830.	dezelfde.	75*, 215.
XVIII: 4.	1830.	dezelfde.	132.
» 6.	1830.	dezelfde.	95*.
» 17.	1830.	dezelfde.	71*, 203, 204.
XIX: 3.	1830.	dezelfde.	95*.
» 4.	1830.	dezelfde.	17*.
» 7.	1830.	dezelfde.	133.
» 29.	1830.	dezelfde.	40*.
XX: 5.	1830.	dezelfde.	294.
XXI: 1.	1830.	dezelfde.	25*, 26*.
» 5.	1830.	dezelfde.	93*.
» 14–17.	1830.	dezelfde.	112*—115*.
» 18.	1830.	dezelfde.	212.
» 25.	1830.	dezelfde.	93*.
» 28.	1830.	dezelfde.	46, 212.
XXII—XXVI.	1830.	dezelfde.	172, 292.
XXV.	1830.	dezelfde.	173. 175, 292.
XXVI.	1830.	dezelfde.	175, 176.
XXVII: 24.	1830.	dezelfde.	40*, 135.
XXVIII.	1830.	dezelfde.	225–227, 292.
» 11-19.	1830.	dezelfde.	113–117.
XXIX.	1830.	dezelfde.	225—227, 292.
» 7.	1830.	dezelfde.	22, 24*.
» 11, 12.	1830.	dezelfde.	28*—30*.
» 29.	1830.	dezelfde.	38, 40*.
2 CHRONIKEN.			
H. I.	1830.	dezelfde.	227, 239.
II: 10.	1830.	dezelfde.	137, 138.

2 CHRONIKEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. II: 17.	1830.	Dahler.	269.
III: 15.	1830.	dezelfde.	105*.
V: 11—13.	1830.	dezelfde.	176—178.
VI: 13.	1830.	dezelfde.	205.
VII: 3.	1830.	dezelfde.	118.
VIII: 2.	1830.	dezelfde.	270, 271.
IX: 4.	1830.	dezelfde.	216, 217.
» 12.	1830.	dezelfde.	97*.
» 14.	1830.	dezelfde.	96*, 97*.
» 25.	1830.	dezelfde.	139, 140.
XI: 15.	1830.	dezelfde.	27, 30*.
» 21, 22.	1830.	dezelfde.	104*, 105*.
XIII: 2.	1830.	dezelfde.	104*, 105*.
» 3—20.	1830.	dezelfde.	118—121.
XIV: 1.	1830.	dezelfde.	104*.
» 3.	1830.	dezelfde.	48*.
» 8 volgg.	1830.	dezelfde.	93*, 139, 240.
XV: 2—7.	1830.	dezelfde.	241.
» 17.	1830.	dezelfde.	48*, 219.
» 19.	1830.	dezelfde.	104*.
XVI: 7—9.	1830.	dezelfde.	143, 241*.
» 12.	1830.	dezelfde.	144.
XVII: 6.	1830.	dezelfde.	48*.
XX.	1830.	dezelfde.	122, 242.
» 1.	1830.	dezelfde.	105*.
» 33.	1830.	dezelfde.	48.
XXI: 9.	1830.	dezelfde.	106*, 107*.
» 12—15.	1830.	dezelfde.	279, 280.
XXII: 1.	1830.	dezelfde.	92*, 105*.
» 5—9.	1830.	dezelfde.	47*, 48*.
XXIII.	1830.	dezelf.	165, 166, 185-193.
XXVI: 16-21.	1830.	dezelfde.	124—126.

H. I :

JEREMIAS.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. I: 16, 18.	1821.	Roïjaards.	208.
II—XLV.	1821.	dezelfde.	207.
III: 11.	1830.	Dahler.	273.
V: 15.	1816.	Seltenreich. II.	5.
XVII: 13.	1821.	Roïjaards.	32.
XXV: 1—26.	1821.	dezelfde.	140.
» 1—3.	1821.	dezelfde.	32.
» 15—28.	1831.	Riehm.	69.
XXXV: 1—3.	1821.	Roïjaards.	32.
XLVI—LI.	1821.	dezelfde.	208.
XLVI: 10—28.	1821.	dezelfde.	208.
XLVII: 4—7.	1821.	dezelfde.	208.
XLVIII: 35, 42, 47.	1821.	dezelfde.	208.
XLIX: 6,34,39.	1821.	dezelfde.	140.
» 12.	1831.	Riehm.	69.
EZECHIËL.			
H. I: 1—4.	1821.	Roïjaards.	33, 34.
IV—XLVIII.	1821.	dezelfde.	209.
VI—IX.	1821.	dezelfde.	210.
XIII: 10—15.	1821.	dezelfde.	210.
XV,XVI,XXI.	1821.	dezelfde.	210.
XVI: 51.	1830.	Dahler.	273.
XVII: 1—12.	1821.	Roïjaards.	210, 211.
XIX: 1—9.	1821.	dezelfde.	211.
XXII: 28.	1821.	dezelfde.	210.
XXIII: 31,32,38.	1831.	Riehm.	69.
XXIV: 16.	1819.	Muntendam.	70.
XXV-XXVIII.	1821.	Roïjaards.	174, 213.
XXVI-XXIX.	1821.	dezelfde.	213.
XXIX-XXXII.	1821.	dezelfde,	140, 213.
XXXIV.	1821.	dezelfde.	210.

DANIËL.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. V.	1821.	Roijaards.	20,79,80,115, 118, 177, 186, 241, 243.
» 1, 2, 3.	1821.	dezelfde.	14, 147, 155, 156, 240, 243.
» 4,5,6,11,12.	1821.	dezelfde.	43, 120, 146, 156, 157.
» 23–29.	1821.	dezelfde.	119, 178, 191, 240, 243, 244.
» 30.	1821.	dezelfde.	22.
VI.	1821.	dezelf.	66, 131, 143, 144, 157, 163, 178.
» 1.	1821.	dezelfde.	21, 124.
» 4, 5.	1821.	dezelfde.	43, 182.
» 9,16,17,19,20.	1821.	dezelfde.	79, 144, 243.
» 21, 23, 27-29.	1821.	dezelfde.	66, 148, 179, 243, 244.
VII—XII.	1821.	dezelfde.	21, 22, 27, 52, 54, 61, 183, 192, 233.
VII, VIII.	1821.	dezelf.	218,240,242,253.
VII.	1821.	dezelfde.	31, 60, 61, 191, 225, 228, 233.
» 1.	1821.	dezelfde.	32, 34, 121.
» 13, 14, 17.	1821.	dezelfde.	97, 103, 192, 218, 221, 225.
» 23,25—28.	1821.	dezelf.	16, 192, 221, 228, 231, 233, 234.
VIII—XII.	1821.	dezelfde.	57, 234.
VIII—X.	1821.	dezelfde.	31.
VIII.	1821.	dezelfde.	63, 194, 221, 229, 233.
» 1, 3–7.	1821.	dezelfde.	97, 121.
» 14.	1821.	dezelfde.	222.

OBADJA.

H. III:

MATTHEUS.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. III : 10.	1835.	Vinke.	39.
» »	1816.	Metger.	63.
» 17.	1826.	v. d. Willigen.	169—171.
IV : 11.	1811.	Heringa.	156—165.
V : 1.	1826.	v. d. Willigen.	35,52,53.
» 5.	1816.	Nalezing.	44, 46.
» 13.	1814.	Bijdragen.	77.
» 16.	1814.	dezelfde.	266.
» 19.	1814.	dezelfde.	26.
» 20.	1816.	Seltenreich.	168.
» 22.	1814.	Bijdragen.	59, 80.
» 23, 24.	1816.	Nalezing.	91.
» 28.	1812.	Valk.	98.
» 29, 30.	1835.	Vinke.	118.
» 29.	1814.	Bijdragen.	191.
» 32.	1816.	Nalezing.	126.
» 33—37.	1814.	Bijdragen.	244.
» 38—40.	1816.	Seltenreich.	247, 279.
» 40—42.	1816.	Nalezing.	113.
» 40.	1814.	Bijdragen.	79.
» 41.	1814.	dezelfde.	78, 101.
» »	1816.	Nalezing.	105.
» 42.	1814.	Bijdragen.	22, 100.
» »	1816.	Nalezing.	42.
» 44.	1814.	Bijdragen.	103, 252.
» »	1816.	Nalezing.	98.
» 45.	1814.	Bijdragen.	193.
» »	1816.	Nalezing.	100.
» 48.	1816.	dezelfde.	115, 117.
» 52.	1814.	Bijdragen.	254.
VI : 1—6.	1812.	Valk.	99.
» 2, 5, 6.	1814.	Bijdragen.	21.

MATTHEUS.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. VI: 3.	1814.	Bijdragen.	22.
» 6.	1816.	Nalezing.	66.
» 10.	1811.	Heringa.	67.
» »	1816.	Nalezing.	118.
» 14, 15.	1815.	de Keizer.	197.
» 15.	1816.	Nalezing.	96.
» 16–18.	1811.	van Hengel.	112.
» »	1814.	Bijdragen.	24.
» »	1816.	Nalezing.	91.
» 17.	1814.	Bijdragen.	99.
» »	1816.	Nalezing.	144.
» 24.	1812.	Valk.	98.
» 26–32.	1812.	dezelfde.	70.
VII: 1.	1814.	Bijdragen.	22.
» 3.	1816.	Nalezing.	146.
» 7.	1814.	Bijdragen.	198.
» 12.	1816.	Nalezing.	115.
» 13, 14.	1835.	Vinke.	24.
» 15, 16.	1827.	Donker Curtius.	78.
» »	1832.	Huët.	83*.
» 21.	1816.	Nalezing.	117.
» 28.	1816.	Seltenreich.	4, 147.
» 29.	1832.	Huët.	87*.
VIII: 5.	1814.	Bijdragen.	27.
» 11, 12.	1811.	van Hengel.	27, 44.
» »	1814.	Bijdragen.	17, 77.
» 12.	1835.	Vinke.	49*, 118, 204, 264.
» 14.	1816.	Seltenreich.	354.
» 17.	1815.	de Keizer.	104.
» »	1816.	Seltenreich.	359.
» 22.	1814.	Bijdragen.	239.
» 33.	1819.	Muntendam.	132.

MATTHEUS.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. XI : 27.	1827.	Donker Curtius.	14, 16.
XII : 3.	1814.	Bijdragen.	199.
» 24.	1814.	dezelfde.	15.
» 27, 43-45.	1814.	dezelfde.	15.
» 31, 32.	1816.	Nalezing.	67, 128.
» »	1816.	Metger.	82.
» 41.	1827.	Donker Curtius.	18.
» 43—45.	1816.	Nalezing.	41.
» 46.	1814.	Bijdragen.	13.
XIII : 13, 15.	1816.	Seltenreich.	355.
» 15.	1815.	de Keizer.	197.
» 17.	1827.	Donker Curtius.	18.
» 24, 30, 36-43, 47-50.	1811.	Heringa.	54—61.
» 30.	1814.	Bijdragen.	257.
» 31.	1816.	Seltenreich.	3.
» 32.	1816.	dezelfde.	143.
» 33.	1832.	Huët.	127*.
» 39—43.	1811.	van Hengel.	33.
» 42, 50.	1835.	Vinke.	49*.
» 52.	1816.	Seltenreich.	149.
XIV : 23—33.	1835.	Vinke.	174.
» 32.	1826.	v. d. Willigen.	158.
XV : 7.	1816.	Seltenreich.	359.
» 9.	1816.	Nalezing.	58.
» 11—20.	1814.	Bijdragen.	24.
» 12.	1835.	Vinke.	179.
» 23.	1816.	Seltenreich. II.	92.
» 24, 26.	1814.	Bijdragen.	28.
» »	1816.	Seltenreich.	140.
» 26.	1814.	Bijdragen.	7.
XVI : 1.	1814.	dezelfde.	197.

H. XVI :

MATTHEUS.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XVI : 1.	1819.	Muntendam.	150.
» 16.	1814.	Bijdragen.	10.
» 17.	1816.	Nalezing.	87.
» »	1816.	Metger.	111.
» 18.	1811.	van Hengel.	142.
» »	1816.	Seltenreich.	150.
» 19.	1814.	Bijdragen.	71.
» »	1816.	Seltenreich. II.	86.
» 21.	1835.	Vinke.	25*.
» 22, 23.	1814.	Bijdragen.	31.
» »	1835.	Vinke.	180. 193.
» 23.	1816.	Seltenreich. II.	32, 143.
» 24, 25.	1814.	Bijdragen.	36, 61.
» »	1816.	Seltenreich.	4.
» 27.	1811.	Heringa.	63.
» 28.	1816.	Nalezing.	19.
XVII : 3.	1811.	v. d. Willigen.	74,
» 5.	1832.	Huët.	109.
» »	1834.	van Heyst.	223*.
» 10—13.	1814.	Bijdragen.	12.
» 25, 26.	1816.	Nalezing.	19.
XVIII : 1.	1826.	v. d. Willigen.	50, 51.
» 3.	1816.	Nalezing.	159.
» 7—9.	1816.	Seltenreich.	263.
» 10.	1811.	Heringa.	32—39.
» 15—17.	1814.	Bijdragen.	73.
» 16, 17.	1814.	dezelfde.	256, 257.
» 20.	1816.	Nalezing.	109.
» 21—35.	1815.	de Keizer.	197.
» 23—34.	1815.	dezelfde.	203.
XIX : 4.	1814.	Bijdragen.	252.
» 8.	1814.	dezelfde.	23.

H. XXIII :

MATTHEUS.		*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XXVI:	31.	1815.	de Keizer.	55*.
»	34.	1816.	Nalezing.	106.
»	36—46.	1831.	Riehm.	45—72, 79—92.
»	»	1831.	v. d. Willig.	10-14, 17-34, 42-51, 56-85, 102-148.
»	38.	1831.	Riehm.	46, 144*.
»	39.	1831.	dezelf.	48, 49, 57, 62-72, 109*, 130—134, 146*, 162, 175, 189, 195—197, 218-223, 232-237.
»	40, 41.	1816.	Seltenreich.	5.
»	41.	1831.	Riehm.	163.
»	43.	1831.	dezelfde.	17*.
»	51.	1831.	v. d. Willigen.	163.
»	53, 54.	1831.	dezelfde.	144—146.
»	53.	1811.	Heringa.	39—42.
»	»	1835.	Vinke.	130.
»	61.	1814.	Bijdragen.	26.
»	61—63.	1835.	Vinke.	168.
»	73.	1816.	Metger.	109.
»	75.	1826.	v. d. Willigen.	142.
XXVII:	9.	1826.	dezelfde.	135—137.
»	32.	1814.	Bijdragen.	79.
»	34.	1826.	v. d. Willigen.	142*.
»	44.	1826.	dezelfde.	49.
»	46.	1831.	Riehm.	92—105, 184, 209-215, 218-223.
»	»	1831.	v.d. Willig.	15, 16, 34-39, 51-56, 85-92, 96-101.
»	52, 53.	1815.	de Keizer.	51*.
»	55, 56.	1816.	Seltenreich.	354.

H. XXVII:

MATTHEUS.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. XXVII: 60.	1826.	v. d. Willigen.	156.
» 61-66.	1826.	dezelfde.	155.
XXVIII: 1—8.	1811.	Heringa.	175, 176.
» 1.	1814.	Bijdragen.	30.
» »	1826.	v. d. Willigen.	38,39,156, 157.
» 5.	1826.	dezelfde.	53.
» 7.	1826.	dezelfde.	38.
» 18-20.	1835.	Vinke.	229.
» 18.	1811.	van Hengel.	36.
» 19.	1811.	dezelfde.	20.
» »	1816.	Nalezing.	13.
» »	1816.	Metger.	82.
» 20.	1811.	van Hengel.	32.
» »	1816.	Nalezing.	110.
» »	1816.	Seltenreich. II.	39, 150.
» »	1835.	Vinke.	113, 235.
MARCUS.			
H. I: 2.	1811.	Heringa.	18.
» 4.	1815.	de Keizer.	197.
» »	1816.	Metger.	63.
» »	1835.	Vinke.	66.
» 7, 8.	1811.	van Hengel.	75.
» 11.	1826.	v. d. Willigen.	169—171.
» 13.	1811.	Heringa.	156—165.
» 20.	1829.	Hauff.	21.
» 29.	1816.	Seltenreich.	354.
II: 3-10.	1815.	de Keizer.	127.
» 13.	1816.	Seltenreich.	354.
» 14 volgg.	1826.	v. d. Willigen.	143.
III: 14.	1816.	Metger.	155.
» 17.	1816.	dezelfde.	55.

MARCUS.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. IX : 12.	1815.	de Keizer.	54*.
» 33.	1814.	Bijdragen.	30.
» »	1826.	v. d. Willigen.	51*.
» 50.	1814.	Bijdragen.	77.
X : 6.	1814.	dezelfde.	252.
» 9.	1814.	dezelfde.	254.
» 15.	1816.	Nalezing.	63.
» 21.	1814.	Bijdragen.	60, 240.
» 22.	1816.	Seltenreich.	4.
» 24.	1814.	Bijdragen.	199.
» 27.	1816.	Metger.	76.
» 29, 30.	1816.	Nalezing.	45.
» »	1816.	Seltenreich.	355.
» 29, 35.	1814.	Bijdragen.	29.
» 32.	1831.	Riehm.	156*.
» 35.	1815.	de Keizer.	94.
» 38, 39.	1831.	v. d. Willigen.	24.
» 45.	1835.	Vinke.	53—58.
» 46.	1826.	v. d. Willigen.	53, 57-59.
XI : 2.	1826.	dezelfde.	43.
» 15 –17.	1826.	dezelfde.	54—56.
» 16.	1826.	dezelfde.	56.
» 25, 26.	1815.	de Keizer.	197.
XII : 17.	1814.	Bijdragen.	56.
» 25.	1811.	Heringa.	30, 31.
» »	1816.	Nalezing.	57.
» 26, 27.	1811.	v. d. Willigen.	28—34.
» 28.	1826.	dezelfde.	201—204.
» 30.	1814.	Bijdragen.	26.
» 41—44.	1812.	Valk.	99.
XIII : 11.	1816.	Seltenreich. II.	26.
» 12, 13.	1814.	Bijdragen.	36.

MARCUS.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XV : 34.	1815.	de Keizer..	38*.
» »	1831.	Riehm.	92-105, 184, 209-215, 218-223.
» »	1831.	v. d. Willig.	15, 16, 34-39, 51-56, 85-92, 96-101.
» 40, 41.	1816.	Seltenreich.	355.
XVI : 1.	1816.	dezelfde.	354.
» »	1829.	Hauff.	21.
» 2—7.	1811.	Heringa.	176.
» 5.	1826.	v. d. Willigen.	53.
» 9—20.	1826.	dezelfde.	155.
» 14.	1816.	Seltenreich. II.	91.
» 15, 16.	1811.	van Hengel.	20.
» »	1814.	Bijdragen.	122.
» 15.	1816.	Nalezing.	13.
» 17, 18.	1814.	Bijdragen.	66.
» 17.	1816.	Seltenreich.	7.
» »	1816.	Metger.	109.
» »	1816.	Seltenreich. II.	39, 117.
» 18.	1816.	dezelfde.	110.
LUCAS.			
H. I : 1—4.	1829.	Hauff.	194.
» 1.	1829.	te Gempt.	139.
» 5—25.	1811.	Heringa.	120—131.
» 26—37.	1811.	dezelfde.	131—137.
» 35.	1816.	Metger.	80.
» 37.	1812.	Valk.	39.
» 57—79.	1811.	Heringa.	120—131.
II : 8—14.	1811.	dezelfde.	143—153.
» 18.	1816.	Metger.	63.
III : 3.	1815.	de Keizer.	197.

LUCAS.		Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. XII :	8, 9.	1816.	Nalezing.	20.
»	10.	1816.	dezelfde.	67.
»	11.	1814.	Bijdragen.	36.
»	»	1816.	Seltenreich. II.	26.
»	41.	1816.	Nalezing.	8.
»	47, 48.	1816.	dezelfde.	132.
»	49.	1816.	Metger.	64.
»	55.	1829.	Hauff.	21.
XIII :	3, 5.	1816.	Nalezing.	134.
»	16.	1814.	Bijdragen.	7.
XIV :	7.	1814.	dezelfde.	22.
»	13, 14.	1816.	Nalezing.	94.
»	25,26,47.	1816.	Seltenreich. II.	81.
XV :	1.	1814.	Bijdragen.	8.
»	10.	1811.	Heringa.	27—29.
»	11--32.	1815.	de Keizer.	198, 201.
XVI :	9.	1811.	v. d. Willigen.	43.
»	»	1814.	Bijdragen.	240.
»	10.	1812.	Valk.	100.
»	15.	1811.	Heringa.	28.
»	18.	1814.	Bijdragen.	254.
»	19—31.	1811.	v. d. Willigen.	64—71.
»	»	1814.	Bijdragen.	16.
»	22.	1811.	Heringa.	43—49.
XVII :	4.	1814.	Bijdragen.	253.
»	11.	1814.	dezelfde.	9.
»	20.	1816.	Seltenreich.	168.
»	25.	1835.	Vinke.	25.
XVIII :	9.	1814.	Bijdragen.	22.
»	10.	1814.	dezelfde.	8.
»	12.	1814.	dezelfde.	24.
»	17.	1816.	Nalezing.	63.

LUCAS.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XXII : 24, 25.	1816.	Seltenreich. II.	143.
» 28.	1816.	Metger.	32.
» 31.	1816.	Nalezing.	19.
» 36.	1816.	dezelfde.	17.
» 37.	1815.	de Keizer.	54*.
» 40—46.	1831.	Riehm.	45—92.
» »	1831.	v. d. Willig.	10-14, 17-34, 42-51, 56-85, 102-148.
» 41, 42.	1831.	Riehm.	48, 49, 57, 62-72, 109*, 130-134, 146*, 162, 175, 189, 195-197, 218-223, 232-237.
» 42.	1815.	de Keizer.	38*.
» 43, 44.	1831.	Riehm.	21—28.
» 43.	1811.	Heringa.	166—175.
» »	1831.	Riehm.	18*, 72-79, 233.
» 44.	1831.	dezelfde.	50, 51, 53-55.
» »	1831.	v. d. Willigen.	83, 84.
XXIII : 26.	1814.	Bijdragen.	79.
» »	1815.	de Keizer.	38*.
» 34.	1815.	dezelfde.	130.
» 39.	1826.	v. d. Willigen.	48, 49.
» 43.	1811.	dezelfde.	35-40, 120.
XXIV : 1-8, 22, 23.	1811.	Heringa.	177.
» 21.	1816.	Seltenreich.	6.
» 26.	1815.	dezelfde.	13, 15.
» 42.	1816.	Seltenreich. II.	42.
» 44.	1816.	Seltenreich.	148.
» »	1830.	Dahler.	5*, 6*.
» 46—50.	1816.	Seltenreich. II.	143.

H. XXIV :

LUCAS.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XXIV: 47.	1815.	de Keizer.	197.
» »	1815.	Seltenreich.	33.
» »	1816.	Nalezing.	84.
» »	1816.	Seltenreich. II.	167.
» 49.	1816.	dezelfde.	43.
» 53.	1816.	Metger.	39, 44.
JOHANNES.			
H. I—XXI.	1834.	van Heyst.	204*.
I: 1 volgg.	1829.	Hauff.	100—103, 239, 241—247.
» 1—18.	1829.	dezelfde.	163, 342, 343.
» 1—14.	1831	Riehm.	147*, 148.
» »	1813	van Tricht.	60.
» »	1832.	Otto.	72.
» 1—3.	1811.	Heringa.	93.
» »	1822.	Reddingius.	29.
» »	1822.	de Keizer.	190.
» 1.	1822.	dezelfde.	144.
» 3.	1822.	dezelfde.	142.
» 4.	1822.	dezelfde.	206.
» »	1815.	Seltenreich.	66.
» 9.	1813.	van Tricht.	45.
» 12.	1813.	dezelfde.	93.
» »	1822.	Reddingius.	75.
» 14.	1813.	van Tricht.	63.
» »	1822.	de Keizer.	197.
» »	1832.	Otto.	72, 73.
» 15.	1822.	Reddingius.	32.
» »	1822.	de Keizer.	186.
» 16—18.	1822.	Reddingius.	133.
» »	1822.	de Keizer.	147.
» 16, 17.	1811.	van Hengel.	149.

JOHANNES.		*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. I:	16.	1813.	van Tricht.	74.
»	»	1815.	Seltenreich.	66.
»	17.	1822.	de Keizer.	144.
»	18.	1812.	Valk.	37.
»	»	1813.	van Tricht.	44.
»	»	1822.	Reddingius.	18.
»	»	1822.	de Keizer.	136, 193, 197.
»	»	1832.	Fockens.	221*.
»	21.	1822.	de Keizer.	171.
»	23.	1822.	dezelfde.	167.
»	27.	1822.	dezelfde.	186.
»	28.	1829.	Hauff.	108, 109.
»	29.	1815.	de Keizer.	115.
»	»	1822.	Reddingius.	69.
»	»	1822.	de Keizer.	161, 205.
»	30.	1822.	dezelfde.	186, 189.
»	32, 33.	1822.	Reddingius.	91.
»	32.	1822.	de Keizer.	174.
»	33.	1816.	Metger.	63.
»	34.	1822.	Reddingius.	54.
»	35.	1829.	Hauff.	117.
»	37—42.	1829.	dezelfde.	22.
»	38 42.	1829.	dezelfde.	95, 96.
»	39	1822.	de Keizer.	177.
»	42.	1817.	dezelfde.	114.
»	46.	1822.	dezelfde.	172.
»	48 - 51.	1835.	Vinke.	89.
»	51, 52.	1811.	Heringa.	49—54.
»	52.	1822.	Reddingius.	57, 103.
»	»	1822.	de Keizer.	142, 145.
II:	1—11.	1835.	Vinke.	174.
»	»	1829.	Hauff.	302, 303.

JOHANNES.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. III : 20, 21.	1835.	Vinke.	20*.
» 21.	1822.	de Keizer.	140.
» 31—36.	1822.	dezelfde.	140.
» 31, 32.	1822.	dezelfde.	193.
» 31.	1822.	Reddingius.	34.
» 35.	1822.	dezelfde.	83.
IV : 2.	1816.	Seltenreich. II.	138.
» 5—7.	1829.	Hauff.	110—113.
» 9.	1822.	de Keizer.	149.
» 10.	1822.	Reddingius.	61.
» »	1822.	de Keizer.	144.
» 14.	1822.	Reddingius.	114.
» 17, 18.	1822.	de Keizer.	216.
» 21.	1816.	Nalezing.	91.
» »	1829.	Hauff.	97, 98.
» 22—24.	1811.	van Hengel.	44.
» »	1816.	Seltenreich.	150.
» 22.	1816.	dezelfde.	141, 174.
» »	1822.	de Keizer.	148.
» 23, 24.	1832.	Huët.	138.
» 23.	1822.	de Keizer.	139, 156.
» 24.	1812.	Valk.	38, 98.
» »	1816.	Nalezing.	84, 145.
» »	1822.	Reddingius.	16.
» »	1822.	de Keizer.	136.
» 25.	1816.	Seltenreich.	171.
» »	1829.	Hauff.	95, 96.
» 26.	1814.	Bijdragen.	10.
» 27—38.	1829.	Hauff.	163.
» 35—38.	1829.	dezelfde.	197, 198.
» »	1827.	Donker Curtius.	78, 79, 80.
» 44.	1829.	Hauff.	122, 123.

H. IV :

JOHANNES.		*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. V:	38.	1813.	van Tricht.	103.
»	39, 40.	1816.	Seltenreich.	148.
»	39.	1822.	Reddingius.	162.
»	»	1822.	de Keizer.	160.
»	»	1827.	Donker Curtius.	76, 77.
»	»	1832.	Huët.	83*.
»	41, 42.	1822.	Reddingius.	143.
»	43.	1814.	Bijdragen.	12.
»	»	1827.	Donker Curtius.	9.
»	44.	1822.	Reddingius.	144.
»	»	1822.	de Keizer.	137, 139.
»	45.	1822.	dezelfde.	141, 149.
VI.		1826.	v. d. Willigen.	8.
»		1829.	Hauff.	302, 305.
»	1 volgg.	1829.	dezelfde.	163.
»	21.	1826.	v. d. Willigen.	57.
»	22—24.	1829.	Hauff.	127, 128.
»	26, 32.	1835.	Vinke.	44.
»	26, 27.	1835.	dezelfde.	197.
»	27.	1822.	Reddingius.	59, 163.
»	»	1822.	de Keizer.	185.
»	29.	1822.	Reddingius.	119.
»	»	1822.	de Keizer.	215.
»	32—63.	1829.	Hauff.	250, 251.
»	32, 33.	1822.	Reddingius.	64.
»	32.	1829.	Hauff.	198.
»	33, 35, 48, 50, 51.	1835.	Vinke.	28.
»	33.	1822.	de Keizer.	182.
»	35, 40, 45, 47, 50, 51.	1835.	Vinke.	28.
»	35.	1822.	Reddingius.	119.

H. VI:

JOHANNES.	Jaar.	Verhand.	Blads.
H. VI : 65.	1822.	de Keizer.	217.
» 67.	1816.	Metger.	32.
» 69.	1822.	Reddingius.	55.
» »	1822.	de Keizer.	181.
» 70, 71.	1814.	Bijdragen.	32.
» 70.	1822.	de Keizer.	151, 199.
VII : 3.	1822.	dezelfde.	174.
» 5.	1822.	dezelfde.	174.
» 7.	1835.	Vinke.	48.
» 8.	1822.	de Keizer.	216.
» 10.	1822.	dezelfde.	174.
» 12,19,26, 31,40,50.	1816.	Seltenreich.	5.
» 15-17.	1827.	Donker Curtius.	20.
» 15.	1816.	Seltenreich.	295.
» 16, 17.	1814.	Bijdragen.	136.
» »	1816.	Metger.	208.
» 17.	1814.	Bijdragen.	13.
» »	1816.	Seltenreich. II.	191.
» »	1832.	Huët.	84.
» 22, 23.	1822.	Reddingius.	153.
» 24.	1814.	Bijdragen.	22.
» »	1822.	Reddingius.	152.
» 27.	1822,	de Keizer.	171.
» 28, 29.	1827.	Donker Curtius.	9.
» 30.	1831.	v. d. Willigen.	23.
» 37-39.	1816.	Metger.	33, 136, 138.
» 37.	1814.	Bijdragen.	76.
» »	1827.	Donker Curtius.	14.
» »	1829.	Hauff.	104, 105.
» 38.	1816.	Nalezing.	18.
» »	1822.	de Keizer.	209.

JOHANNES.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. VII: 39.	1813.	van Tricht.	57.
» »	1816.	Seltenreich. II.	37.
» »	1822.	Reddingius.	99.
» 40.	1822.	de Keizer.	171.
» 42.	1822.	dezelfde.	168.
» 46	1816.	Seltenreich.	4.
» 47, 48.	1816.	dezelfde.	144.
» 48-50,52.	1816.	dezelfde.	72.
» 52.	1829.	Hauff.	113, 114.
» 53—VIII: 12.	1829.	dezelfde.	88.
» 53—VIII: 11.	1822.	de Keizer.	177.
VIII: 7.	1814.	Bijdragen.	22.
» »	1816.	Nalezing.	145.
» »	1822.	Reddingius.	151.
» 9.	1822.	de Keizer.	159.
» 12.	1816.	Seltenreich.	139.
» »	1822.	Reddingius.	63.
» 15.	1814.	Bijdragen.	12.
» 16.	1814.	dezelfde.	198.
» 20.	1822.	de Keizer.	138.
» »	1831.	v. d. Willigen.	23.
» 21, 24.	1822.	Reddingius.	128.
» 21.	1829.	Hauff.	198.
» 23.	1814.	Bijdragen.	13.
» »	1822.	de Keizer.	192.
» 28.	1816.	Seltenreich. II.	35, 37.
» »	1829.	Hauff.	198.
» »	1835.	Vinke.	35—38.
» 31, 32.	1822.	Reddingius.	123.
» 33.	1814.	Bijdragen.	7, 58.

H. XI :

JOHANNES.	Jaar.	Verhand.	Blads.
H. XI: 25.	1816.	Nalezing.	48.
» »	1822.	de Keizer.	206.
» 41, 42.	1822.	Reddingius.	140.
» 47.	1816.	Seltenreich.	145.
» 49—52.	1829.	Hauff.	105—108.
» 50, 52.	1815.	Seltenreich.	19.
» 51, 52.	1813.	van Tricht.	73.
» »	1822.	Reddingius.	72.
» »	1822.	de Keizer.	200.
» »	1835.	Vinke.	262—266.
XII: 1.	1826.	v. d. Willigen.	44, 148.
» 3—8.	1826.	dezelfde.	190, 220—222.
» 6.	1829.	Hauff.	162.
» 7.	1814.	Bijdragen.	77.
» 14—16.	1822.	de Keizer.	169.
» 14.	1816.	Nalezing.	54.
» 16.23,25.26.	1835.	Vinke.	45—47.
» 16.	1816.	Seltenreich. II.	141.
» 20 volgg.	1826.	v. d. Willigen.	195-197.
» 20—28.	1822.	de Keizer.	202.
» »	1831.	v. d. Willigen.	151—154, 170, 171.
» 20, 23,24.	1816.	Seltenreich.	177.
» 21—24.	1816.	dezelfde.	140.
» 21.	1829.	Hauff.	232, 233.
» 23, 24.	1816.	Seltenreich.	140.
» 24.	1814.	Bijdragen.	55.
» »	1815.	de Keizer.	93.
» »	1822.	Reddingius.	73.
» »	1835.	Vinke.	43—47.
» 26.	1822.	de Keizer.	140.
» 27, 29.	1831.	Riehm.	41, 42.

JOHANNES.		*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XIII : 20.		1822.	Reddingius.	159.
»	»	1827.	Donker Curtius.	22.
»	24.	1829.	Hauff.	117.
»	27.	1822.	de Keizer.	151.
»	31.	1816.	Seltenreich. II.	38.
»	»	1822.	de Keizer.	152.
»	34, 35.	1822.	Reddingius.	154.
»	34.	1811.	van Hengel.	168.
»	»	1822.	Reddingius.	157.
»	35.	1814.	Bijdragen.	266.
XIV—XVII.		1829.	Hauff.	120, 121.
XIV: 1.		1822.	Reddingius.	148.
»	2, 3.	1811.	v. d. Willigen.	118.
»	»	1822.	Reddingius.	80, 137.
»	2.	1811.	v. d. Willigen.	43.
»	»	1822.	de Keizer.	215.
»	6.	1822.	Reddingius.	61.
»	8.	1822.	dezelfde.	59.
»	9—11.	1822.	dezelfde.	59.
»	9.	1816.	Seltenreich.	137.
»	12—14.	1822.	Reddingius.	41.
»	12.	1814.	Bijdragen.	66.
»	13, 14.	1814.	dezelfde.	67.
»	13.	1816.	Nalezing.	147.
»	»	1822.	Reddingius.	67.
»	15, 21, 23, 24.	1822.	dezelfde.	124.
»	16, 17.	1816.	Metger.	82, 156.
»	16.	1814.	Bijdragen.	36.
»	»	1816.	Metger.	136, 140.
»	»	1816.	Seltenreich. II.	38, 147, 158.

H. XIV:

JOHANNES.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. XV : 16.	1814.	Bijdragen.	67.
» »	1822.	de Keizer.	183.
» 18.	1835.	Vinke.	48.
» 21.	1822.	de Keizer.	215.
» 24.	1819.	Muntendam.	153.
» 25.	1822.	de Keizer.	170.
» 26.	1816.	Metger.	82, 136.
» »	1816.	Seltenreich. II.	28.
» »	1822.	Reddingius.	99.
» »	1827.	Donker Curtius.	27.
XVI : 1.	1816.	Nalezing.	9.
» 3.	1822.	de Keizer.	215.
» 7—15.	1816.	Metger.	80, 136.
» 7, 8, 13.	1827	Donker Curtius.	28.
» 8—14.	1816.	Metger.	156.
» 8—11.	1835.	Vinke.	51.
» 8—10.	1816.	Seltenreich. II.	33.
» »	1822.	Reddingius.	77.
» 11.	1816.	Seltenreich. II.	136.
» »	1822.	de Keizer.	152.
» 12.	1816.	Seltenreich. II.	29.
» »	1816.	Nalezing.	10.
» 13—15.	1816.	Metger.	82.
» 13, 14.	1814.	Bijdragen.	91.
» »	1822.	Reddingius.	97.
» »	1835.	Vinke.	231.
» 13.	1816.	Metger.	80.
» »	1816.	Seltenreich. II.	26.
» »	1822.	de Keizer.	206.
» 14.	1816.	Seltenreich. II.	38, 81.
» 15.	1822.	de Keizer.	195.
» 23, 24.	1814.	Bijdragen.	67.

HANDELINGEN.		*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. II:	2.	1816.	Metger.	39, 40.
»	»	1816.	Seltenreich. II.	48 57,168.
»	4.	1816.	Metger.	66.
»	»	1816.	Seltenreich. II.	61.
»	»	1827.	Donker Curtius.	29.
»	5—47.	1816.	Metger.	120.
»	5.	1816.	Seltenreich. II.	139.
»	6.	1816.	Metger.	52–55.
»	9–11.	1816.	Seltenreich. II.	70, 167.
»	14–40.	1835.	Vinke.	240–242.
»	14, 38.	1816.	Seltenreich. II.	83, 128.
»	15.	1816.	dezelfde.	168.
»	16.	1816.	dezelfde.	138.
»	22.	1814.	Bijdragen.	11.
»	31, 32.	1816.	Seltenreich. II.	82.
»	31.	1815.	de Keizer.	59.
»	32–35.	1816.	Seltenreich. II.	146.
»	32.	1816.	dezelfde.	145, 147.
»	33.	1816.	Metger.	104, 136.
»	»	1816.	Seltenreich. II.	149.
»	37.	1816.	dezelfde.	56, 81, 145.
»	38–41.	1811.	van Hengel.	67.
»	38.	1835.	Vinke.	67.
»	38, 39.	1816.	Metger.	34.
»	»	1816.	Seltenreich. II.	23, 81, 92, 125.
»	39.	1811.	van Hengel.	27.
»	40, 41.	1816.	Seltenreich. II.	137.
»	42, 46.	1811.	van Hengel.	119.
»	»	1815.	de Keizer.	69.
»	44, 45.	1816.	Seltenreich.	55.
»	44.	1814.	Bijdragen.	74.

HANDELINGEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. II: 44.	1816.	Seltenreich. II.	92.
» 46.	1816.	Metger.	40.
» »	1816.	Seltenreich. II.	50.
» 47.	1816.	Seltenreich.	115.
III.	1814.	Bijdragen.	151.
» 6.	1816.	Seltenreich. II.	93.
» 12.	1814.	Bijdragen.	11.
» »	1816.	Seltenreich. II.	83.
» 13.	1816.	dezelfde.	147.
» 15.	1816.	dezelfde.	82.
» 17.	1816.	dezelfde.	92, 145.
» 18.	1815.	de Keizer.	197.
» 19.	1815.	Seltenreich.	17.
IV: 2.	1816.	dezelfde.	43.
» 4.	1816.	dezelfde.	8.
» 8.	1816.	Seltenreich. II.	83.
» 12.	1816.	Nalezing.	63.
» 13.	1816.	Seltenreich. II.	81, 140, 165.
» 14.	1814.	Bijdragen.	151.
» 16, 18, 21.	1816.	Seltenreich. II.	146.
» 19.	1816.	dezelfde.	145.
» 20.	1816.	dezelfde.	95, 159.
» 24—28.	1815.	de Keizer.	55*.
» 27, 28.	1812.	Valk.	71.
» 31, 32.	1816.	Seltenreich. II.	134.
» 32.	1814.	Bijdragen.	74.
» 34.	1816.	Seltenreich. II.	92.
V: 1-11.	1816.	dezelfde.	144.
» 1—10.	1816.	dezelfde.	84.
» 1—5.	1816.	dezelfde.	109.
» 1.	1814.	Bijdragen.	74.

HANDELINGEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. VII : 60.	1815.	de Keizer.	130.
» »	1816.	Seltenreich.	115.
VIII.	1816.	Metger.	160.
» 5.	1814.	Bijdragen.	9.
» 9.	1814.	dezelfde.	15.
» 12—17.	1811.	van Hengel.	117.
» 13.	1816.	Seltenreich.	10.
» »	1816.	Seltenreich. II.	84, 151.
» 14—18.	1816.	dezelfde.	127.
» 18-23.	1816.	dezelfde.	146.
» 20-24.	1816.	dezelfde.	109.
» 26.	1811.	Heringa.	214.
» 36-39.	1811.	van Hengel.	117.
» 39.	1816.	Seltenreich. II.	127.
IX : 7.	1817.	de Keizer.	55.
» 17, 18.	1816.	Seltenreich. II.	154.
» 17.	1816.	dezelfde.	128.
» 22.	1816.	Seltenreich.	10.
» 23.	1818.	Bijlage.	63.
» 31.	1816.	Seltenreich. II.	190.
» 32.	1816.	Metger.	160.
» 33, 34.	1816.	Seltenreich. II.	111.
X : 1-7, 22, 31.	1811.	Heringa.	217—225.
» 12—16.	1816.	Seltenreich. II.	127.
» 19, 20.	1816.	Metger.	74, 113.
» 19.	1816.	Seltenreich. II.	126.
» 27.	1815.	de Keizer.	69.
» 34, 47.	1816.	Seltenreich. II.	93.
» 34.	1814.	Bijdragen.	59.
» »	1816.	Seltenreich. II.	141.
» 35.	1816.	Nalezing.	14.
» 39.	1816.	Seltenreich. II.	145.

H. X :

HANDELINGEN.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. X: 40.	1816.	Seltenreich. II.	82.
» 42.	1814.	Bijdragen.	118.
» 43.	1813.	van Tricht.	96.
» 44, 48.	1816.	Seltenreich. II.	128, 151, 173.
» 44.	1816.	Metger.	66, 104.
» 45.	1816.	Seltenreich.	2.
» »	1816.	Seltenreich. II.	23, 125, 134.
» 47.	1811.	van Hengel.	67.
XI: 15—18.	1816.	Seltenreich. II.	141.
» 15.	1816.	Metger.	66, 104.
» 16.	1816.	Seltenreich. II.	23, 139, 141.
» 26.	1816.	Seltenreich.	12.
» 27, 28.	1816.	Seltenreich. II.	144.
» 28.	1816.	dezelfde.	88, 107, 152, 154.
» 29.	1814.	Bijdragen.	261.
» 38.	1815.	de Keizer.	197.
XII: 6—11.	1811.	Heringa.	225—233.
» 23.	1811.	dezelfde.	234—236.
XIII: 2, 4.	1816.	Metger.	61, 82.
» 3.	1816.	Seltenreich. II.	128.
» 6.	1814.	Bijdragen.	15.
» 11.	1816.	Seltenreich. II.	109, 111.
» 17, 18.	1817.	de Keizer.	77, 80.
» 17.	1817.	v. Heijningen.	30.
» 23, 27-29.	1817.	de Keizer.	41, 45.
» 27.	1816.	Seltenreich. II.	92.
» 30—38.	1816.	dezelfde.	82.
» 32, 33.	1817.	de Keizer.	57, 59, 111, 116.
» »	1817.	van Tricht.	90, 92.

HANDELINGEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XIII : 34—37.	1817.	de Keizer.	57, 60, 102, 106.
» »	1817.	van Tricht.	101.
» 35.	1815.	de Keizer.	59.
» 38, 39.	1815.	dezelfde.	86.
» »	1817.	dezelfde.	163, 170.
» »	1817.	van Tricht.	107.
» 38.	1811.	van Hengel.	149.
» 39, 40, 41.	1817.	de Keizer.	215, 217.
» 46.	1817.	v. Heijningen.	54.
XIV : 3.	1816.	Seltenreich. II.	110.
» 4, 14.	1834.	van Heyst.	141*.
» 9.	1816.	Seltenreich. II.	93.
» »	1817.	van Tricht.	103.
» 10, 12.	1817.	de Keizer.	215, 217.
» 11.	1816.	Seltenreich. II.	101.
» 15—17.	1817.	van Tricht.	57.
» »	1817.	v. Heijningen.	26.
» 15.	1814.	Bijdragen.	43.
» »	1817.	de Keizer.	84, 85, 89.
» 16, 17.	1817.	dezelfde.	83, 85.
» »	1817.	v. Heijningen.	31.
» 17.	1812.	Valk.	70.
» 22.	1816.	Nalezing.	137.
XV : 2, 4.	1816.	Seltenreich.	10, 156.
» 6, 7.	1816.	Seltenreich. II.	126.
» 10.	1816.	dezelfde.	93.
» 11.	1815.	de Keizer.	134*.
» »	1815.	Seltenreich.	19.
» 20.	1816.	Nalezing.	119.
» 26.	1816.	Seltenreich. II.	99.
» 28.	1816.	Metger.	161.

HANDELINGEN.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. XV: 28.	1816.	Seltenreich. II.	86.
» 29.	1814.	Bijdragen.	75.
» 37—40.	1816.	Seltenreich. II.	97.
XVI: 6.	1816.	Metger.	161.
» »	1816.	Seltenreich. II.	89.
» 13.	1811.	van Hengel.	117.
» 14.	1816.	Seltenreich. II.	185.
» 16.	1814.	Bijdragen.	15.
» 18.	1816.	Seltenreich. II.	146.
XVII: 11.	1827.	Donker Curtius.	80, 81.
» 22,23,31.	1814.	Bijdragen.	43, 46.
» 22, 23.	1817.	de Keizer.	30.
» 24—31.	1817.	van Tricht.	57.
» 24—28.	1817.	de Keizer.	64, 70, 83, 84.
» 25,27,29.	1817.	dezelfde.	84, 87.
» 26, 28.	1812.	Valk.	70.
» »	1816.	Nalezing.	83.
» 26.	1817.	de Keizer.	105, 124, 128, 192.
» »	1817.	van Tricht.	86.
» »	1817.	v. Heijningen.	91.
» 27.	1812.	Valk.	38.
» »	1817.	de Keizer.	83,85,104,109.
» 28, 29.	1817.	dezelfde.	124, 128.
» 28.	1817.	van Tricht.	79.
» 29.	1817.	dezelfde.	208.
» »	1817.	v. Heijningen.	45.
» 30.	1817.	dezelfde.	31.
» »	1816.	Nalezing.	84.
» »	1817.	de Keizer.	33, 35.
» 31.	1816.	Seltenreich. II.	82.
» 32.	1816.	Seltenreich.	43.

HANDELINGEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. XVIII: 2,13-17.	1814.	Bijdragen.	255.
» 24,28.	1816.	Seltenreich. II.	106.
» 25.	1816.	dezelfde.	23.
XIX: 1—6.	1816.	dezelfde.	106.
» 3, 4.	1816.	dezelfde.	23.
» 5, 6.	1816.	dezelfde.	125.
» 5.	1816.	Metger.	104.
» 6.	1816.	dezelfde.	66.
» »	1816.	Seltenreich. II.	128.
» 19.	1816.	Seltenreich.	296.
XX: 7, 11.	1811.	van Hengel.	119.
» 21.	1817.	van Tricht.	184.
» 22, 23.	1817.	de Keizer.	42, 48.
» 23.	1816.	Seltenreich. II.	88, 144, 154.
» 27.	1817.	de Keizer.	104, 107.
» 28.	1815.	dezelfde.	95.
» »	1816.	Metger.	82.
» »	1816.	Seltenreich. II.	87, 142, 178.
» »	1817.	de Keizer.	118.
» »	1817.	van Tricht.	103.
» 33—35.	1816.	Seltenreich.	123.
» »	1817.	de Keizer.	262.
» 35.	1814.	Bijdragen.	110.
» »	1817.	de Keizer.	79.
XXI: 9.	1816.	Seltenreich. II.	134.
» 19.	1816.	Seltenreich.	10.
» 23, 24.	1814.	Bijdragen.	109.
» 28.	1814.	dezelfde.	26.
» 40.	1829.	Hauff.	141.
XXII: 2.	1829.	dezelfde.	141.

H. XXII:

H. I:

ROMEINEN.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. I: 3, 4.	1817.	de Keizer.	111, 114, 151.
» »	1817.	van Tricht.	92.
» »	1817.	v. Heijningen.	76.
» 3.	1817.	de Keizer.	152, 158.
» 4.	1814.	Bijdragen.	153.
» 5.	1817.	de Keizer.	65, 71.
» 10.	1817.	dezelfde.	102, 106.
» 14.	1814.	Bijdragen.	58.
» 16, 17.	1817.	v. Heijningen.	102.
» »	1835.	Vinke.	449.
» 16.	1816.	Nalezing.	143.
» 17, 18.	1835.	Vinke.	321.
» 17.	1817.	de Keizer.	196, 199.
» 18—III: 19.	1817.	van Tricht.	123.
» 18.	1817.	dezelfde.	65.
» 19, 20.	1817.	de Keizer.	102, 106.
» 20.	1812.	Valk.	38.
» »	1817.	de Keizer.	84, 86.
» 21—25.	1817.	v. Heijningen.	26.
» 29.	1817.	de Keizer.	248.
» 30.	1817.	dezelfde.	252, 256.
» 31.	1817.	dezelfde.	283. 288.
» »	1817.	van Tricht.	220.
» 32.	1817.	de Keizer.	93, 98.
II: 4.	1812.	Valk.	41.
» »	1817.	de Keizer.	100, 203, 207.
» 6.	1812.	Valk.	40.
» »	1817.	de Keizer.	215, 217.
» 11.	1814.	Bijdragen.	59.
» 12.	1816.	Nalezing.	133.
» 14, 15.	1812.	Valk.	93.
» »	1817.	van Tricht.	120.

H. II:

H. V:

ROMEINEN.		Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. VII.		1832.	Fockens.	37, 38, 42, 127, 172-179, 262-317.
»		1832.	Bergsma.	12-119, 68*, 86*, 100, 108-114, 162, 239.
»	1—14.	1832.	Fockens.	28, 29.
»	1—6.	1832.	dezelfde.	8-18, 133-139, 284, 291-293.
»	»	1832.	Bergsma.	4, 5, 207-213.
»	1, 4.	1832.	Fockens.	68.
»	2, 3.	1817.	de Keizer.	243, 247.
»	»	1835.	Vinke.	344.
»	5, 8-11.	1832.	Fockens.	295-301.
»	5, 6.	1832.	dezelfde.	9, 13, 133.
»	»	1832.	Bergsma.	107*.
»	5.	1817.	de Keizer.	148.
»	»	1817.	van Tricht.	136.
»	»	1832.	Fockens.	15, 17, 84, 137*, 278, 281, 288, 293.
»	»	1832.	Bergsma.	14*, 66*, 194*.
»	6.	1817.	van Tricht.	189.
»	»	1832.	Fockens.	14, 17, 139*, 292, 293.
»	7—26.	1832.	dezelfde.	37, 40, 44, 68, 69, 70, 75, 79, 81-87, 89-96, 103-115, 117-123, 210-218, 309.
»	»	1832.	Bergsma.	79*, 81, 114, 162, 189.
»	7—25.	1832.	dezelfde.	98—119.
»	7—14.	1832.	dezelfde.	9, 62, 83.
»	7—13.	1832.	Fockens.	35, 73.

ROMEINEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. VII: 14.	1832.	Bergsma.	15*, 34*, 49*, 51*, 52*, 56*, 62, 63*, 66*, 71*, 79*, 83*, 97*, 102*, 112*, 114*, 116*, 200*.
» 15—26.	1832.	Fockens.	70.
» 15—24.	1817.	de Keizer.	134.
» 15—23.	1832.	Bergsma.	50*, 230-236.
» 15-19,22.	1832.	Fockens.	205, 206, 276.
» 15,18,19.	1832.	dezelfde.	279, 290.
» 15—17.	1832.	dezelfde.	74, 68*.
» 15, 16.	1832.	Bergsma.	167.
» 15.	1832.	Fockens.	41, 49, 72, 153*, 208, 279.
» »	1832.	Bergsma.	37*, 39*, 61*, 63*, 83*, 201*.
» 16, 17.	1832.	Fockens.	41.
» 16.	1832.	dezelfde.	49, 286. 290.
» »	1832.	Bergsma.	64*, 201*.
» 17, 20.	1832.	Fockens.	277, 278.
» 17, 18.	1832.	dezelfde.	50.
» 17.	1832.	dezelfde.	19, 20, 34, 36, 44*, 67, 154*, 277, 286.
» »	1832.	Bergsma.	201*.
» 18—20.	1832.	Fockens.	74.
» 18, 19.	1832.	Bergsma.	167.
» 18.	1832.	Fockens.	74, 155*, 281, 290.
» »	1832.	Bergsma.	24*, 52*, 64*, 66*, 67*, 172, 202.
» 19—21.	1832.	Fockens.	305*.
» 19, 20.	1832.	dezelfde.	49, 64.

ROMEINEN.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. X: 6.	1817.	de Keizer.	152, 158.
» 9, 10.	1817.	dezelfde.	196, 199.
» 11.	1817.	dezelfde.	194, 198.
» 15.	1817.	dezelfde.	41, 44.
» 17.	1817.	van Tricht.	39.
» 20, 21.	1817.	de Keizer.	58.
XI.	1817.	van Tricht.	137.
» 1—10.	1817.	v. Heijningen.	54.
» 5—10.	1817.	de Keizer.	132.
» 7.	1817.	van Tricht.	86.
» 8—10.	1817.	dezelfde.	81.
» 15.	1815.	de Keizer.	96.
» 16.	1811.	van Hengel.	77.
» 17—22.	1817.	v. Heijningen.	176.
» 23, 24.	1817.	van Tricht.	228, 229.
» 24.	1817.	dezelfde.	144.
» 25,26,27.	1817.	de Keizer.	34, 36.
» 25.	1816.	Metger.	119.
» 29.	1817.	van Tricht.	67.
» 33.	1812.	Valk.	38, 39.
» 36.	1812.	dezelfde.	57.
XII: 1.	1812.	dezelfde.	98.
» 2.	1812.	dezelfde.	39, 98.
» 3, 6.	1817.	de Keizer.	196.
» 3.	1817.	v. Heijningen.	152, 153.
» 9, 10.	1814.	Bijdragen.	258.
» 10.	1816.	Nalezing.	121.
» 11.	1817.	van Tricht.	93.
» 13.	1814.	Bijdragen.	62.
» »	1816.	Nalezing.	120.
» »	1817.	de Keizer.	270, 272.
» 14, 19.	1814.	Bijdragen.	103.

H. I:

1 CORINTHE.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. I: 12.	1826.	de Geer.	7*—9*.
» 13—17.	1811.	van Hengel.	77.
» 13.	1815.	de Keizer.	83.
» »	1816.	Metger.	82.
» 17.	1826.	de Geer.	46*.
» 18.	1826.	dezelfde.	46*.
» 19, 20.	1827.	Donker Curtius.	83.
» 19.	1814.	Bijdragen.	262.
» 21, 22.	1826.	de Geer.	72*, 73*.
» 22, 23.	1814.	Bijdragen.	46.
» »	1826.	de Geer.	46*.
» 26, 27.	1814.	Bijdragen.	255.
» 27, 28.	1835.	Vinke.	353.
» 30.	1815.	de Keizer.	96.
» »	1815.	Seltenreich.	74.
II.	1814.	Bijdragen.	137.
» 1, 4, 5.	1814.	dezelfde.	47.
» 2, 4.	1816.	Seltenreich.	74.
» 4, 13.	1826.	de Geer.	46*.
» 6, 8.	1826.	dezelfde.	49*.
» 7, 9, 10.	1826.	dezelfde.	50*.
» 8.	1816.	Seltenreich. II.	146.
» 9, 10.	1816.	Metger.	162.
» 10, 11.	1816.	dezelfde.	79, 82.
» »	1819.	Molenaar.	27.
» 12.	1816.	Seltenreich. II.	143.
» 12, 14.	1816.	Metger.	180.
» 13.	1826.	de Geer.	51*.
» 14, 15.	1826.	dezelfde.	52*.
» 15.	1826.	dezelfde.	49*.
III: 1, 3.	1832.	Bergsma.	173—175.
» 1.	1814.	Bijdragen.	81.

PHILIPPENSEN.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. VI: 6.	1816.	Nalezing.	98.
» 8.	1812.	Valk.	98.
» 11, 12.	1816.	Seltenreich. II.	99.
» 21, 22.	1816.	Nalezing.	114.
COLOSSENSEN.			
H. I: 1.	1815.	Seltenreich.	47.
» 13.	1816.	Seltenreich. II.	146.
» 14.	1815.	de Keizer.	85.
» 16.	1811.	Heringa.	20, 93.
» 20.	1811.	dezelfde.	96.
» »	1815.	Seltenreich.	20.
» 22.	1815.	dezelfde.	27.
» 23.	1816.	Nalezing.	90.
» 24.	1815.	Seltenreich.	46.
II: 3.	1816.	dezelfde.	143.
» 8.	1814.	Bijdragen.	262.
» »	1827.	Donker Curtius.	83.
» »	1834.	van Heyst.	50*.
» 10, 15.	1811.	Heringa.	20, 93.
» 10, 12.	1811.	van Hengel.	71, 150.
» 14.	1815.	Seltenreich.	20.
» 16, 21.	1814.	Bijdragen.	25.
» 18.	1811.	Heringa.	77.
» »	1814.	Bijdragen.	39.
» »	1816.	Nalezing.	55.
» 20.	1834.	van Heyst.	50*.
III: 1.	1816.	Nalezing.	90.
» 5.	1814.	Bijdragen.	192.
» 11—13.	1832.	Huët.	99, 104*.
» 11.	1814.	Bijdragen.	58.
» 13.	1815.	Seltenreich.	36.
IV: 1.	1814.	Bijdragen.	252.

TITUS.	*Jaar.*	*Verhand.*	*Bladz.*
H. II: 12.	1814.	Bijdragen.	45.
» 14.	1815.	de Keizer.	95.
» »	1815.	Seltenreich.	24.
III: 4,5,6,8,14.	1815.	dezelfde.	28.
» 4.	1816.	Seltenreich. II.	188.
» »	1812.	Valk.	41, 48.
» 5.	1811.	van Hengel.	72.
» »	1816.	Seltenreich. II.	122.
» »	1835.	Vinke.	285*.
» 6.	1815.	de Keizer.	212*.
» 7.	1815.	Seltenreich.	57.
» 9.	1814.	Bijdragen.	51.
» 10.	1816.	Nalezing.	136.
PHILÉMON.			
Vs. 10—21.	1814.	Bijdragen.	252.
HEBREËN.			
H. I: 1.	1816.	Seltenreich.	47.
» »	1816.	Seltenreich. II.	8.
» 2, 3.	1811.	Heringa.	93.
» 3.	1815.	Seltenreich.	60.
» 4—14.	1811.	Heringa.	89–92.
» 14.	1811.	dezelfde.	78.
II: 1—9, 16.	1811.	dezelfde.	89—92.
» 1—4.	1811.	dezelfde.	84.
» 2.	1811.	dezelfde.	20.
» 3, 4.	1814.	Bijdragen.	153.
» 3.	1832.	Otto.	83, 83*, 84.
» 6, 7.	1811.	Heringa.	72.
» 9, 10.	1832.	Huët.	69*.
» 9.	1815.	de Keizer.	125.
» »	1815.	Seltenreich.	13.
» 11.	1815.	de Keizer.	117.

H. VII:

H. V:

1 JOHANNES.	Jaar.	Verhand.	Bladz.
H. IV: 1.	1816.	Seltenreich. II.	116.
» »	1827.	Donker Curtius.	82.
» 2.	1813.	de Keizer.	73.
» 3.	1813.	dezelfde.	86.
» »	1816.	Nalezing.	15.
» 4.	1813.	de Keizer.	30, 59.
» 6.	1813.	van Tricht.	37*.
» »	1813.	de Keizer.	98, 117.
» 7—21.	1813.	van Tricht.	24.
» 7.	1813.	de Keizer.	129.
» 8.	1812.	Valk.	41.
» »	1813.	de Keizer.	104.
» 9, 14.	1813.	van Tricht.	83.
» 9—11.	1835.	Vinke.	279—283.
» 10.	1813.	de Keizer.	79.
» »	1815.	dezelfde.	116.
» 12.	1813.	van Tricht.	44, 51*.
» »	1813.	de Keizer.	117.
» 13.	1813.	van Tricht.	57.
» »	1813.	de Keizer.	99.
» »	1816.	Seltenreich. II.	191.
» 15, 16.	1813.	de Keizer.	98.
» 17.	1813.	van Tricht.	48*.
» »	1813.	de Keizer.	120.
» 18.	1813.	van Tricht.	52.
» 19.	1813.	dezelfde.	96.
V: 1—3.	1813.	dezelfde.	112.
» 2.	1813.	dezelfde.	113.
» 3, 4.	1813.	dezelfde.	96.
» 4—6.	1813.	dezelfde.	16.
» 4.	1813.	de Keizer.	100.
» 5—10.	1816.	Metger.	208.

H. I:

BLADWIJZER

DER

HEBREEUWSCHE WOORDEN,

welke in de Verhandelingen worden opgehelderd.

[Hetgeen bij het begin van den Bladwijzer der Bijbelplaatsen te kennen gegeven is, houde men als ook hier vooraf berigt.]

ח

ח

ש

	Jaar.	Verhand.	Bladz.
שאול	1811.	v. d. Willigen.	15*, 18*.
שלום	1815.	de Keizer.	106.
שעירים	1830.	Dahler.	30*, 31*.

ת

תרע	1821.	Roijaards.	176.

BLADWIJZER

DER

GRIEKSCHE WOORDEN,

welke in de Verhandelingen worden opgehelderd.

[Hetgeen bij het begin van den Bladwijzer der Bijbelplaatsen te kennen gegeven is, houde men als ook hier vooraf berigt.]

A.

Ἀπο-

B.

'Εκ-

Z.

Z.

H.

Θ.

I.

K.

Με-

Πεν-

Σ.

Σ.

T.

Υ.

Φ.

X.

Ω.

BLADWIJZER

DER

VOORNAAMSTE ZAKEN.

[Om de twee verhandelingen des Heeren SELTENREICH, beiden in het jaar 1816 uitgegeven, te onderscheiden, wordt die *Over het denkbeeld, hetwelk men zich te vormen heeft van de uitstorting des H. Geestes* enz. aldus aangeduid: *Seltenreich*, 1816. II. — Voorts houde men, hetgeen bij het begin van den Bladwijzer der Bijbelplaatsen te kennen gegeven is, als ook hier vooraf berigt.]

A.

 Foc-

ligheid. — *Vinke*, 1835. bl. 202—207. En ook nog na zijne opstanding duurde bij hen die onvatbaarheid voort. *ald.* bl. 219—221.

Waarom zij niet behoefden gedoopt te worden, indien zij niet, gelijk PAULUS, zich hadden verzet tegen het Evangelie. — *van Hengel*, 1811. bl. 123. Waarom JEZUS hen met hunne toekomstige lotgevallen bekend maakte. — *Bijdragen*, 1814. bl. 35 Bijzondere pligten hun opgelegd, en beloften bepaaldelijk hun gegeven met betrekking tot de prediking van het Evangelie. *ald.* bl. 64—67.

Hunne gesteldheid en hun gedrag na JEZUS opstanding. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 76—78. Hun toestand bij JEZUS hemelvaart. — *Heringa*, 1811. bl. 198—203. Hun gemoedsbestaan en gedrag na JEZUS hemelvaart en vóór het pinksterfeest. — *van Hengel*, 1811. bl. 27. *Metger*, 1816. bl. 23, 24. Nuttigheid van het verblijf der meeste Apostelen te Jeruzalem, na JEZUS hemelvaart. — *Seltenreich*, 1816. bl. 10. Verbazende verandering, door de mededeeling des Heiligen Geestes in hen voortgebragt. *ald.* bl. 159—161. *Metger*, 1816. bl. 157—159. *Seltenreich*, 1616. II. bl. 80—100. Bewijs daarin gelegen voor de waarheid des Christendoms. *ald.* bl. 157—160. Het verhaal van hunne redding uit de gevangenis door eenen Engel, opgehelderd en verdedigd. — *Heringa*, 1811. bl. 208—212.

Hoe zij te werk gingen bij de uitbreiding des Evangelies. — *Seltenreich*, 1816. bl. 194, 196. Hunne voorzigtigheid en getrouwheid in de prediking van JEZUS als Zaligmaker aan de Joden. —

Bij-

APOSTELEN.

Bijdragen, 1814. bl. 11. Hunne schranderheid in het spreken overeenkomstig den zin en de behoeften hunner toehoorders. — *Seltenreich*, 1816. bl. 128. 129. Zij gingen wel eens uit van het denkbeeld hunner tegensprekers, ten einde deze te verlichten en te verbeteren. — *Bijdragen*, 1814. bl. 15. Waarom de Sadduceën hunne hevigste vijanden waren. *ald.* bl. 19.

Waarom zij niet alle dwalingen van hunne tijdgenooten te keer gingen. *ald.* bl. 203. In welke gevallen zij niet kunnen gerekend worden zich eenigzins geschikt te hebben naar bestaande vooroordeelen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 205. Waarom zij zich van de allegorische uitlegging des Ouden Verbonds bediend hebben. *ald.* bl. 38.

Zij schikten hun onderwijs naar den toenmaligen staat der burgerlijke maatschappij. *ald.* bl. 57—59. En naar de moeijelijkheden, aan de belijdenis van het Christendom toen verbonden. *ald.* bl. 60—63. Waarom zij bijzondere gestrengheid in het weren van verkeerdheden gebruiken moesten. *ald.* bl. 69. Waarin hunne voordragt achterstaat bij die van Jezus. *ald.* bl. 89.

Zuivere overeenstemming hunner leer met die van Jezus. *ald.* bl. 90—92. *van Hengel*, 1811. bl. 94. *de Keizer*, 1813. bl. 19—21. In de leer stemmen zij ook onderling volkomen overeen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 93—96. *Seltenreich*, 1816. bl. 10. Hun karakter en hunne eenstemmigheid verdedigd. *ald.* bl. 102—104, 340. Bij alle overeenstemming in hunne schriften, wat de hoofdzaken betreft, bespeurt men toch ook die verscheidenheid, welke uit het verschil-

schillend karakter en gezigtspunt der schrijvers, en uit dergelijke meer, wel moest voortvloeijen. — *Huët*, 1832. bl. 90*. Hun gezag en hunne geloofwaardigheid door Johannes aangewezen. — *van Tricht*, 1813. bl. 32 — 37.

Waarom hunne leer eene goddelijke leer moet genoemd worden. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 177, 178. *Donker Curtius*, 1827. bl. 24 — 30. In welken zin zij hunne leer aan goddelijke openbaring toeschrijven. — *Bijdragen*, 1814. bl. 137—139. *Donker Curtius*, 1827. bl. 30—35. Al hun onderwijs, hunne gaven en krachten schreven zij aan God toe. — *Metger*, 1816. bl. 161 — 163. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 176. Hunne wijsheid in het aannemen des beginsels van een vrij onderzoek der geopenbaarde godsdienstleer. — *Donker Curtius*, 1827 bl. 85 — 89.

Verklaringen van hen aangaande de bestemming des Christendoms, om eenmaal de godsdienst des menschdoms te worden. — *Huët*, 1832. bl. 123*. Waarom zij in hunne voorzeggingen zich tot het algemeene moesten bepalen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 149.

Zonder de zending des Heiligen Geestes zou het hun onmogelijk geweest zijn de Christelijke Kerk te grondvesten. — *Metger*, 1816, bl. 142 — 154. Zij werden bij alle hunne ambtsverrigtingen, ook ten aanzien der plaatsen, die zij bezochten, door den Heiligen Geest geleid. *ald.* bl. 159—161. De Heilige Geest bestuurde hen zoowel bij hun schriftelijk onderwijs, als bij hunne mondelijke voordragt. *ald.* bl. 204, 205.

Bijzondere voortreffelijkheden, waardoor de schrif-

APOSTELEN.

schriften der Apostelen uitmunten boven die der oude wijsgeeren. — *Valk*, 1812. bl. 261, 262. Waarom dezelve niet meer algemeen gewaardeerd werden in de eerste tijden des Christendoms. — *van Heyst*, 1834. bl. 335 — 342.

Der Apostelen prediking bestond voornamelijk in het vermelden der lotgevallen van hunnen Meester. — *van der Willigen*, 1826 bl. 70*. Aan hen had Hij overgelaten de ontwikkeling der leer aangaande zijn lijden en sterven tot vergevinge der zonden en zaligheid. — *Vinke*, 1835. bl. 233 — 235. Verklaring van de voornaamste gezegden der Apostelen aangaande het lijden en sterven van Jezus tot vergevinge der zonden en zaligheid. *ald.* bl. 240 — 380 Verklaring der gezegden van Petrus. *ald.* bl. 240—261. Der gezegden van Johannes. *ald.* bl. 262 — 292. Verzameling van alle gezegden van Paulus. *ald.* bl. 293 — 314. Verklaring van de voornaamste derzelve. *ald.* bl. 315 — 380. Overeenstemming van het onderwijs der Apostelen aangaande het lijden en sterven van Jezus tot vergevinge der zonden en zaligheid, met dat van hunnen Meester. *ald.* bl. 235, 236, 381 — 462. Zie ook Offers en Overeenstemming. Wat te denken zij van de werkzaamheid dier Apostelen, aangaande welke wij geene bijzondere narigten hebben. — *Metger*, 1816 bl. 115.

ARISTOTELES. Luthers oordeelvelling over hem. — *de Geer*, 1831. bl. 61*.

ARMEN. Op welk eene wijze bij de eerste Christenen in derzelver behoeften voorzien werd. — *Seltenreich*, 1816. bl. 105 — 109. Hoe door Jezus be-

AUGUSTINUS. Eene schriftverklaring van hem berispt. — *Heringa*, 1811. bl. 94*. Betoonde zich bijgeloovig door onbeduidende zaken voor wonderen te erkennen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 51*. Zijne getuigenis aangaande de overige Evangelisten en JOHANNES. — *Hauff*, 1829. bl. 334, 335. Was een lievelingsschrijver van LUTHER. — *de Geer*, 1831. bl. 48, 49. Die echter ook wel eens ongunstig oordeelt over deszelfs schriftverklaring. — *Otto*, 1832. bl. 89. Zijne opvatting van Rom. VII: 1—6. — *Fockens*, 1832. bl. 8, 15. Zijn vroeger gevoelen nopens Rom. VII: 7—26. *ald.* bl. 53, 89, 90. Zijn later gevoelen nopens deze plaats. *ald.* bl. 19, 20. *Bergsma*, 1832. bl. 21—27, 131*. Oörzaak van den grooten opgang zijns lateren gevoelens nopens die plaats. — *Fockens*, 1832. bl. 21. Beoordeeling van hetzelve. — *Bergsma*, 1832. bl. 167—169.

AVONDMAAL. Deszelfs viering door JEZUS verordend voor alle tijden, blijkens de woorden der instelling. — *van Hengel*, 1811. bl. 38—49. Welke woorden berekend waren naar de vatbaarheid van zijne leerlingen. *ald.* bl. 50. Verklaring van de woorden der instelling. — *Vinke*, 1835. bl. 58—69. Waarom MATTHEUS en MARCUS de woorden der instelling niet volledig, gelijk LUCAS, opteekenden, en JOHANNES de instelling zelve geheel verzwijgt. — *van Hengel*, 1811. bl. 56—58. *de Keizer*, 1815. bl. 67. *van der Willigen*, 1826. bl 27*, 28*. *Hauff*, 1829. bl. 250, 251. *Riehm*, 1831. bl. 37.

De berigten van de instelling des Avondmaals bevatten de eigene woorden van JEZUS, daarbij ge-

AVONDMAAL.

gesproken. — *van Hengel*, 1811. bl. 59—65. *Vinke*, 1835. bl. 102, 103. Verschil van die berigten in woorden, zegswijzen en schikking. — *van der Willigen*, 1826. bl. 27—29.

Bewijzen voor de duurzame verpligting tot de Avondmaalsviering uit de Apostolische schriften. — *van Hengel*, 1811. bl. 81—91. Het Avondmaal geen overblijfsel van de liefdemalen der ouden. *ald.* bl. 89. Het Avondmaal zouden de Apostelen niet hebben aanbevolen, indien Jezus hun daartoe geen' last gegeven hadde. *ald.* bl. 95—98. Vergelijking van het Avondmaal met de plegtigheden en de mysteriën der ouden. *ald.* bl. 102—106. Tot de verordening van het Avondmaal kan het Pascha aanleiding gegeven hebben. *ald.* bl. 108. Het Avondmaal wordt geheel anders voorgesteld, dan gebruiken en symbolische handelingen, die geene duurzame kracht hadden. *ald.* bl. 111—115. Het Avondmaal werd in den Apostolischen tijd algemeen gevierd. *ald.* bl. 116—120. En in de drie eerste eeuwen der Kerk, zoowel bij ketters als bij regtzinnigen. *ald.* bl. 123—132. Dat en waarom sommige ketters het Avondmaal verworpen hebben. *ald.* bl. 133, 134. De voortduring des Avondmaals, afgeleid uit de voortduring van geheel de Christelijke godsdienst. *ald.* bl. 140—145.

Het Avondmaal, eene plegtigheid, welke van de grootste beteekenis is ten aanzien van het oogmerk van Jezus dood. — *de Keizer*, 1815. bl. 64—73. *Vinke*, 1835. bl. 58—69. Naauw verband des Avondmaals met de geloofs- en zedeleer van het Evangelie. — *van Hengel*, 1811. bl. 145—148.

Een-

B.

BA-

BABYLONIËRS. Trekken uit hunne zeden en gewoonten, mitsgaders wenken nopens hunne godsdienst, kunsten, wetenschappen en beschaving, in het boek Daniël. — *Roijaards*, 1821. bl. 149—171. Hoe en waarom JEHOVA zich in zijne verhevenheid aan dit volk heeft kenbaar gemaakt. *ald.* bl. 248—251.

BABYLONISCHE EN MEDISCHE VORSTEN. Hunne geslachtlijst volgens ongewijde schrijvers en DANIËL. — *Roijaards*, 1821. bl. 112. Onderlinge overeenkomst in dezelve aangewezen. *ald.* bl. 112—114. Derzelver onderling verschil overwogen. *ald.* bl. 114—135. De geschiedenis dier vorsten door DANIEL opgehelderd. *ald.* bl. 138—147. Trekken uit hun openbaar en huiselijk leven. *ald.* bl. 149—158.

BAHRDT (C. F.). Diens verkeerde vertaling en uitlegging van eenige Bijbelplaatsen aangewezen. — *Heringa*, 1811. bl. 32, 34, 41, 45, 53, 58, 64, 73, 75, 86, 98, 104, 123, 135, 145, 155, 158, 167, 186, 194, 207, 227. *Reddingius*, 1822. bl. 18, 44, 75. Hij acht stellige straffen Gode onwaardig. — *Valk*, 1812. bl. 172*. Zijne gedachten over de uitstorting des Heiligen Geestes op de Apostelen. — *Metger*, 1816. bl. 10, 11, 102.

BALDUINUS (Baudoin), eerst CALVIJNS dienaar en schrijver, naderhand deszelfs vijand en beschuldiger. — *de Geer*, 1831. bl. 371*.

BARNABBAS. In welken zin hem de titel van Apostel gegeven werd. — *van Heyst*, 1834. bl. 141*.

BARNABAS (Brief van). Aanmerkingen nopens dit

BEDERF (Zedelijk). Denkbeelden der Heidensche wijsgeeren omtrent hetzelve, en den oorsprong van hetzelve. — *Valk*, 1812. bl. 162—166. Wat Johannes aangaande hetzelve leert in zijne brieven. — *van Tricht*, 1813. bl. 82, 83. *de Keizer*, 1813. bl. 68, 69. Het getuigt voor de noodzakelijkheid der schuldvergeving uit genade om Christus wil. — *de Keizer*, 1815. bl. 157—162. Waarin hetzelve bestaat volgens de leer van het Evangelie. *ald.* bl. 164. Voorstelling van hetzelve uit de redevoeringen van Paulus, mitsgaders uit zijnen brief aan de Romeinen en dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 135—139. *van Tricht*, 1817. bl. 121—128. Deszelfs werking wordt door Paulus vooral aan het ligchaam toegeschreven. — *de Keizer*, 1817. bl. 147—149. *van Tricht*, 1817. bl. 131. Zie ook Zonde. Deszelfs oorsprong. *ald.* bl. 128—132. Deszelfs gevolgen. *ald.* bl. 133—138. Weldaden van het Evangelie met betrekking tot hetzelve. *ald.* bl. 156—158. Hoe het kan worden overwonnen door het Christendom. — *van Heijningen*, 1817. bl. 134—137.

BEGINSELEN. Volgens de leer des Evangelies komt het bij goede daden voornamelijk aan op dezelve. — *Valk*, 1812. bl. 99. Welke beginselen van deugdsbeoefening in het Evangelie van Johannes worden voorgeschreven. — *Reddingius*, 1822. bl. 143—145. Zie ook Grondbeginsel.

BEGRIP (Een ledig). Wat daardoor verstaan wordt. — *Otto*, 1832. bl. 46*.

BEKEERING. Wat Paulus aangaande dezelve leert in zijne redevoeringen, mitsgaders in zijnen brief

aan

BIJBEL.

Heijningen, 1817. bl. 5. In de Protestantsche Kerk is hij de eenige beslissende regter in zaken des geloofs. — *Otto*, 1832. bl. 67—69. Beantwoording van bedenkingen daartegen. *ald.* bl. 70—110. Zie ook GEBREKEN en Heilige SCHRIFT.

BIJBELSCH. De godsdienstwaarheden van hare Bijbelsche bekleedsels te ontdoen, ten einde haar voor het geloof en de zedelijkheid der Christenen vruchtbaarder te maken, is noch noodig noch raadzaam. — *Huët*, 1832. bl. 129*.

BIJGELOOF. Op welk eene wijze hetzelve in onze dagen zoekt veld te winnen. — *van Hengel*, 1811. bl. 191, 192. Hetzelve was voor JEZUS en zijne Apostelen een hinderpaal in de verbreiding der Evangelieleer. — *Bijdragen*, 1814. bl. 14.

BIJSTAND van God tot onze zedelijke verbetering, als onmisbaar voorgesteld in de Heilige Schrift. — *de Keizer*, 1815. bl. 169, 170. Daardoor vervalt de verdienstelijkheid onzer deugd. *ald.* bl. 171. Zie ook DEUGD en Zedelijke VERBETERING.

BLASCH. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 25, 35.

BLOEDSPRENGING (De), welke onder het Oude Verbond plaats had, geschiedde niet om beloften te bevestigen, noch om te verbeteren, maar om te ontzondigen, te reinigen en te heiligen. — *Vinke*, 1835. bl. 60, 61, 67, 68, 243.

BOERENKRIJG in Opper-Duitschland, onder aanvoering van THOMAS MUNZER. — *de Geer*, 1831. bl. 111. Aanleidende oorzaken van denzelven.

BRIEVEN.

Hanewinckel, 1818. bl. 16—63. Aanmerkingen ten bewijze, dat PAULUS zijne brieven, zoo als wij die thans hebben, zelf geschreven heeft, en zijne gedachten niet door anderen heeft laten opteekenenen of uitbreiden. *ald.* bl. 63—88. *Bijlage*, 1818. bl. 104. Kleinigheden, in PAULUS brieven voorkomende, bewijzen, dat dezelve door hem geheel geschreven, en niet door afschrijvers uitgebreid zijn. — *Hanewinckel*, 1818. bl. 30—37. Bewijs voor de echtheid der brieven van PAULUS, uit beschouwing der persoonlijke hoedanigheden van derzelver schrijver. — *Bijlage*, 1818. bl. 6—50. Uit beschouwing der betrekkingen en omstandigheden van derzelver schrijver. *ald.* bl. 51—92. Uit de door derzelver schrijver gegevene verklaringen en behandelde zaken. *ald.* bl. 93—105. De onderschriften der brieven van PAULUS zijn onechte bijvoegsels. *ald.* bl. 53. In de brieven van PAULUS dezelfde Apostel aangewezen, dien wij in de Handelingen beschreven vinden. *ald.* bl. 66—92. Verdichte brief van PAULUS. Zie LAODICEËRS. De volgorde der Apostolische brieven is aan toevallige oorzaken toe te schrijven. — *de Keizer*, 1817. bl. 19. In alle Apostolische brieven is de taal ver van zuiver te zijn, en vol Hebraïsmen. — *van der Willigen*, 1826. bl. 120. Vele brieven der Apostelen waren reeds in omloop en bekend ten tijde der Apostolische Vaderen. — *van Heyst*, 1834. bl. 204.

BROEDERLIEFDE in haren aard en hare vruchten door JOHANNES beschreven. — *van Tricht*, 1813. bl. 108—111. Wat PAULUS nopens dezelve leert

BUR-

C.

gedrag omtrent Servet. — *de Geer*, 1831. bl. 452—476. Aanmerkingen ter beoordeeling der menigvuldige geschillen, door hem gevoerd, en der hevigheid, welke hij daarbij heeft doen blijken. *ald.* bl. 482—492.

Zijn letterarbeid en de voortreffelijkheid van denzelven. *ald.* bl. 495—497. Zijne godgeleerde schriften. *ald.* bl. 493—512. Zijne Bijbelverklaring. *ald.* bl. 497, 498. Zijne leerredenen. *ald.* bl. 499. Zijne »Institutio Christianae religionis," of »Onderwijs in de Christelijke godsdienst." *ald.* bl. 426, 427, 499—511. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 16, 22, 23, 29, 31. *Bergsma*, 1832. bl. 61—65, 127*, 128*, 132*. Beoordeeling van hetzelve. *ald.* bl. 136—138, 142—144, 169—172. Zijne oplossing der schijnstrijdigheid in Rom. V: 10. — *Vinke*, 1835. bl. 336*, 337*. Zijne opmerkelijke aanteekening op 2 Cor. V: 19—21. *ald.* bl. 356*, 357*. Opmerkelijke woorden, waarmede hij zijne verklaring van 1 Joh. IV: 10 besluit. *ald.* bl. 283*.

Zie ook Avondmaal, Openbare Godsdienst, Christelijke Kerk, en Voorbeschikking.

CAMERO. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

CAMERTES. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 55, 93. *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

CANON, CANONIJK, enz. Aanmerkingen nopens de beteekenis en het gebruik dezer benamingen. — *van Heyst*, 1834. bl. 12—22.

CANON. Van de vroegste dagen der Kerk af zijn de gevoelens over denzelven verdeeld geweest; maar

maar niettemin is hij, wat zijnen wezenlijken inhoud belangt, staande gebleven; en de aanvallen op enkele boeken der Heilige Schrift hebben slechts gediend, om derzelver echtheid nog meer te bevestigen. — *Otto*, 1832. bl. 76 — 87. Waarom tegen het einde der vierde eeuw de onderzoekingen nopens denzelven begonnen op te houden. — *van Heyst*, 1834. bl. 310 — 318. Hoedanig dezelve werd vastgesteld bij een besluit van het Concilie te Carthago, in het jaar 397. *ald.* bl. 314, 315. Wanneer dezelve, naar het scheen, onherroepelijk gesloten werd. *ald.* bl. 319, 320.

CANON des N. T. In de geschiedenis van deszelfs vorming is en blijft veel duisters. — *van Heyst*, 1834. bl. 395 — 397. Geene leerstellige redenen hebben denzelven bepaald. *ald.* bl. 344 — 350. Ook bij wijdverschillende voorstellingen der Christelijke leer zijn in de oude Christelijke Kerk de getuigenissen omtrent den canon vrij eenparig. *ald.* bl. 380 — 386. Die getuigenissen klimmen op tot aan den tijd der Apostelen. *ald.* bl. 363 — 367, 388 — 392. Aanmerking ter regte waardering van de getuigenis der drie eerste eeuwen. *ald.* bl. 393 — 400. Dat de echtheid van sommige zijner schriften bestreden of betwijfeld werd, bewijst niets tegen de achtbaarheid des geheelen canons. *ald.* bl. 356 — 362. Gissingen nopens het vermoedelijk ontstaan van denzelven. *ald.* bl. 170 — 185. Gesteldheid van denzelven omstreeks de helft der tweede eeuw. *ald.* bl. 226.

CANONIJK. Tusschen canonijk en apocryph heeft de meest scherpe onderscheiding plaats bij de Hervormden. — *van Heyst*, 1834. bl. 321.

CA-

CHRISTENDOM.

zeggingen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 148—155. Deszelfs uitbreiding onder alle volken voorspeld. — *Seltenreich*, 1816. bl. 2. Hetzelve is uit kleine beginselen geboren. *ald.* bl. 3. Uitgebreidheid van hetzelve reeds op het einde der eerste eeuw, door Heidensche schrijvers bevestigd. *ald.* bl. 11, 309, 310. Vervolgingen konden het Christendom niet verdelgen. *ald.* bl. 12—20. De voorspoed deed hetzelve verbasteren. *ald.* bl. 21, 22. Deszelfs uitbreiding is door het verbannen van ketters bevorderd. *ald.* bl. 23. Maar benadeeld door Muhammed. *ald.* bl. 25, 26. Treurige toestand des Christendoms in de middeleeuwen. *ald.* bl. 27, 28. Door de Kerkhervorming werd hetzelve krachtig bevorderd. *ald.* bl. 30—32.

Wederlegging van tegenwerpingen tegen het bewijs, hetwelk voor de waarheid en den goddelijken oorsprong des Christendoms ontleend wordt uit deszelfs instandhouding en voortplanting. *ald.* bl. 34 volgg. Wederlegging der tegenwerpingen van Gibbon. *ald.* bl. 36—70. Van Freret. *ald.* bl. 70—96. Van Boulanger. *ald.* bl. 97—124, 346. Van Henke. *ald.* bl. 125—135, 344. Van Eberhard. *ald.* bl. 345, 346. Van den schrijver der »Ideën zur Geschichte der Verbreitung des Christenthums im Römischen Reiche." *ald.* bl. 348—350. Van den schrijver der »Philosophische Darstellung des Ursprungs des Christenthums." *ald.* bl. 350—352. Van Bayle, Hobbes en Lessing. *ald.* bl. 352—354. Natuurlijke oorzaken alleen kunnen de snelle voortplanting des Christendoms niet te weeg gebragt hebben. *ald.* bl. 67, 68. Hetzelve vond,

 om-

omdat het eene nieuwe leer predikte, tegenstand bij Joden en Heidenen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 100—102, 338, 339. Welke vijanden en beletselen deszelfs uitbreiding in den weg stonden, doch uit den weg geruimd zijn. *ald.* bl. 162—166. Door welke hulpmiddelen deszelfs vestiging bevorderd is. *ald.* bl. 152—158. De leer van het Christendom sloot zich aan de oude Mozaïsche instelling aan, en kan gehouden worden voor eene volmaakter voortzetting van dezelve, waardoor zij voor de Joden aanlokkelijk zijn moest. *ald.* bl. 167—176. Wat het Christendom voor de Heidenen moest aanlokkelijk maken. *ald.* bl. 177—184. Het Christendom voorziet in de behoeften des ganschen menschdoms. *ald.* bl. 184—188. Wijze, waarop de gemoederen zijn voorbereid voor de omhelzing des Christendoms, onder de Joden. *ald.* bl. 189—193. En onder de Heidenen. *ald.* bl. 177—180. Wijze, waarop het Christendom is voortgeplant vóór CONSTANTIJN. *ald.* bl. 193—206. En sedert de regering van dien keizer. *ald.* bl. 207—216, 364—366. Zie voorts GIBBON en LESSING.

Hoe in den eersten tijd het Christendom is in stand gehouden door gezegende middelen. *ald.* bl. 217. En in alle volgende eeuwen door moedige verdedigers. *ald.* bl. 220, 367. Door den leeraarsstand. *ald.* bl. 221—224. Door Christenvorsten. *ald.* bl. 225—228. Door getuigen der waarheid, die het Pausdom verlaten hadden. *ald.* bl. 229—231.

Weldadige gevolgen des Christendoms. — *Bijdragen*, 1814. bl. 146—148. Gezegende uitwerk-

werksels van hetzelve in het leerstellige. — *Seltenreich*, 1816. bl. 233 — 243. In het zedelijke. *ald.* 260 — 269. In het kerkelijke. *ald.* bl. 269 — 277. In het burgerlijke. *ald.* bl. 291 — 303. Niet aan het Christendom, maar wel aan de verbastering der wijsbegeerte, is de monniken- en kluizenaarsgeest toe te schrijven. *ald.* bl. 330.

Bewijs voor de waarheid en den goddelijken oorsprong des Christendoms, afgeleid uit den persoon van Jezus Christus, den inhoud zijner leer, de wijze van derzelver uitbreiding en bewaring, alsmede uit derzelver heilrijke uitwerkselen. *ald.* bl. 304 — 306. Aan het Christendom is niet te wijten hetgeen door verbastering van hetzelve geschied is. *ald.* bl. 116, 341. Of hetgeen voor rekening van het Pausdom komt. *ald.* bl. 271, 283. Het Christendom bemoeit zich niet met den vorm van het staatsbestuur. *ald.* bl. 273. Het bevordert den bloei der volken. *ald.* bl. 291 — 293. Het kweekt wetenschap en geleerdheid aan. *ald.* bl. 294 — 299. Het strijdt niet tegen de belangen van den koophandel. *ald.* bl. 300 — 302. Hinderpalen, welke het Christendom overwonnen heeft. *ald.* bl. 302, 303, 378 — 380. De duurzaamheid des Christendoms een bewijs, dat hetzelve geen verdichtsel is. *ald* bl 303*. Beschrijving van de levende kracht des Christendoms. — *Metger*, 1816. bl. 209. Het zamenhangende van den gewigtigen invloed des Christendoms. *ald.* bl. 213, 215. In de leer der Christenen is, ondanks de verdeeldheden en twisten van deze, nog altijd meer overeemstemming, dan in de leerstelsels der wijsgeeren. *ald.* bl. 6. Bewijs voor

de

CHRISTENDOM.

de waarheid en den goddelijken oorsprong des Christendoms, uit de uitstorting des Heiligen Geestes. Zie Eerste Christelijke PINKSTERDAG. Vertroostingen en uitzigten bij het schijnbaar verval des Christendoms. — *Metger*, 1816. bl. 220 — 223. Gunstige uitzigten voor deszelfs verspreiding in onzen tijd. — *Seltenreich*, 1816. bl. 33. Aanmerking voor hen, die over den tegenwoordigen bedenkelijken staat des Christendoms zich bekommeren. — *van der Ploeg*, 1820. bl. 8 — 13. Het doel des Christendoms verpligt tot deugd. — *van Heyningen*, 1817. bl 119 — 121. Het Christendom stelt in staat tot deugd *ald.* bl. 133—137. De zaligheid, welke het aanbrengt, dringt tot omhelzing en beoefening van hetzelve. *ald.* bl. 179 — 182. Gelijk mede het ongeluk, op deszelfs verwerping bedreigd. *ald.* bl. 182 — 185.

Uit de bij het grootste gedeelte des menschdoms nog blijvende onbekendheid met het Christendom kan geen gegrond vermoeden tegen de waarheid en de echtheid der Christelijke Godsdienst ontleend worden. — *van der Ploeg*, 1820. bl. 18 — 56. Ook niet uit de groote afkeerigheid van het Christendom. *ald.* bl. 56 — 90. En evenmin uit de tegenspoeden der Christelijke Kerk. *ald.* bl. 90 — 127. Het Christendom allezins geschikt, om de algemeene godsdienst des menschdoms te zijn. — *Huët*, 1832. bl. 154, 155. Ook bestemd, om bij voortduring te blijven bestaan, en eenmaal de algemeene godsdienst van het menschdom te worden. *ald.* bl. 123. Doch de beloften van den Zaligmaker dienaangaande zijn geenszins toepasselijk op de vormen, waarin de leer des

 Chris-

Christendoms door menschen is voorgedragen; noch ook op de verschillende wijzen, waarop men dezelve opgevat, verklaard en, volgens zekere regelen, tot een stelselmatig geheel gebragt heeft. — *Huët*, 1832. bl. 125.

CHRISTENEN. Onderscheidene bedieningen onder hen in den Apostolischen tijd. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 119—123. Hunne verpligting omtrent het Evangelie en deszelfs verkondigers, volgens JOHANNES. — *van Tricht*, 1813. bl. 38, 39. *de Keizer*, 1813. bl. 123, 124. Wat JOHANNES leert aangaande hunne voorregten. — *van Tricht*, 1813 bl. 88—99. *de Keizer*, 1813. bl. 93—103. En aangaande hunne verpligtingen. — *van Tricht*, 1813. bl. 101—120. *de Keizer*, 1813. bl. 115—139. Hunne voorregten, volgens PAULUS. — *van Tricht*, 1817. bl. 148—166. Zij zijn aan elkander zeer naauw verbonden. — *de Keizer*, 1813. bl. 136*. Verdediging van der Christenen deugd en zedelijkheid tegen de zulken, die hen daarin met Heidenen en Muhammedanen gelijk, of zelfs beneden dezelve stellen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 251—260. Of ware Christenen goede staatsburgers zijn. *ald.* bl. 278—286.

Zij hebben de oude voorregten der Joden verkregen. — *van Heyningen*, 1817. bl. 107—109. Maar op hen rust ook hoogere verpligting tot deugd, dan op Joden en Heidenen. *ald.* bl. 133—137. Gezindheden en gedrag, waartoe Christenen verpligt zijn, volgens de leer van PAULUS. *ald.* bl. 138—172. Opgave, volgens PAULUS in de brieven aan de Corintheren, van de pligten der Christenen als leden

CHRISTENEN (Eerste).

Hun deugdzaam leven. — *Seltenreich*, 1816. bl. 54 — 57, 134, 136. De grootheid hunner deugd is onbetwistbaar, niettegenstaande de verkeerdheden, die al vroeg onder hen gevonden werden. *ald.* bl. 115, 116. Van welke misdaden zij al beschuldigd werden. *ald.* bl. 164. Waaraan de beschuldiging van onbuigzame hardnekkigheid, door PLINIUS tegen hen ingebragt, is toe te schrijven. *ald.* bl. 391. Hunne overmatige strengheid van zeden. *ald.* bl. 58 — 61. Waarom zij, niettegenstaande hun edel gedrag, door de verdraagzame Romeinen vervolgd zijn. *ald.* bl. 55*. Wat aanleiding gaf tot de vervolgingen, die zij van de Heidenen ondervonden. *ald.* bl. 13, 14. Hun toeleg, om het Christendom voor Joden en Heidenen begeerlijk te maken. *ald.* bl. 39. Waartoe de mededeeling van buitengewone gaven des Heiligen Geestes aan de Christenen, ten tijde der Apostelen, dienen moest. — *Metger*, 1816. bl. 164 — 166.

CHRISTUS. In deze benaming ligt het denkbeeld van koning opgesloten. — *de Keizer*, 1813. bl. 74*, 82*. Zie JEZUS CHRISTUS en EVANGELIELEER.

CHRONIKEN. Geschriften, uit onze dagen, voor en tegen de geloofwaardigheid dezer Bijbelboeken. — *Dahler*, 1830. bl. 3*, 4*. De plaatsing van deze boeken nevens de Psalmen en de Spreuken van Salomo, alsmede de eerbied der Israëliten voor hunne heilige Schriften, pleiten voor derzelver achtbaarheid. *ald.* bl. 4 — 6. Dat de verhalen in de Chroniken niet altoos overeenstemmen met die der boeken van Samuël en van

de

de Koningen, ja somtijds daarmede geheel strijdig schijnen, levert geen' genoegzamen grond op, om de geloofwaardigheid der eerstgenoemde boeken te loochenen. — *Dahler*, 1830. bl. 7, 8. Gronden voor derzelver geloofwaardigheid. *ald.* bl. 88.

De meening, dat Ezra de schrijver der Chroniken zijn zou, steunt op zeer wankele gronden. *ald.* bl. 36, 37. Doch dat de schrijver tot den stam van Levi behoord heeft, wordt niet zonder waarschijnlijkheid afgeleid uit de innerlijke gesteldheid des verhaals. *ald* bl. 37, 38. Des schrijvers leeftijd is ongetwijfeld later dan de tijd, waarin de boeken van Samuël en van de Koningen zijn opgesteld. *ald.* bl. 11, 12. De naamlijst 1 Chron. IX: 3 volgg., vergeleken met Neh. XI: 3 volgg., geeft geen regt, om deszelfs leeftijd vóór dien van Nehemias te stellen. *ald.* bl. 12 — 14. Evenmin kan uit vergelijking van het slot van zijn geschrift met het begin van Ezra zijn leeftijd bepaald worden. *ald.* bl. 14, 15. De gesteldheid der taal en de schrijfwijze in de boeken der Chroniken geven ook geen zeker kenteeken aan de hand, om zijn' leeftijd naauwkeurig te bepalen; noch genoegzamen grond, om te bewijzen, dat hij later geleefd heeft, dan Ezra en Nehemias. *ald.* bl. 15 — 20. Dat met de Chroniken de reeks der Hagiographa eindigt, levert mede geen geldig bewijs voor des schrijvers zeer laten leeftijd op. *ald.* bl. 20, 21. De kenteekenen van lateren tijd, welke men op sommige plaatsen der Chroniken meent aan te treffen, kunnen al evenmin dienen, om den leeftijd des schrij-

schrijvers naauwkeurig te bepalen. — *Dahler*, 1830. bl. 21 — 32. Het blijkt uit niets, dat hij later dan EZRA of NEHEMIAS geschreven heeft. *ald.* bl. 33 — 35. Doch dat de leeftijd des schrijvers niet naauwkeuriger kan bepaald worden, doet geene afbreuk aan de geloofwaardigheid van zijn verhaal. *ald.* bl. 35.

Geschriften, door den schrijver der Chroniken zeer dikwijls vermeld. *ald.* bl. 38 — 41. Dat de boeken van Samuël en van de Koningen zijne bronnen zouden geweest zijn, wordt zonder genoegzamen grond beweerd. *ald.* bl. 41 — 44. Het is veelmeer waarschijnlijk, dat hij zijne verhalen niet uit die boeken, maar uit andere bronnen ontleend, alsmede dat hij andere bronnen, dan de schrijvers dier boeken, gebruikt heeft. *ald.* bl. 45 — 53. Het is geenszins onwaarschijnlijk, dat de schrijver de geschriften, welke hij aanhaalt, niet voor zich gehad, maar chroniken, welke uit grootere werken overgenomen waren, bij zijn verhaal ten grond gelegd heeft. *ald.* bl. 53 — 56. Aard der bronnen, uit welke de schrijver zijn verhaal ontleend heeft. *ald.* bl. 56 — 63. Zuiverheid van dezelve. *ald.* bl. 63 — 69. Op welk eene wijze hij zich van dezelve bediend heeft. *ald.* bl. 70 — 73.

Het heeft den schrijver noch aan kennis, noch aan bekwaamheid, noch aan ijver ontbroken. *ald.* bl. 73 — 76. Hij moge tot den stam Levi behoord hebben; hij is echter onpartijdig: want alle stammen van zijn volk, en de profeten zoowel als de priesters, worden door hem op gelijke wijze behandeld. *ald.* bl. 76 — 82. Het hoofddoel

doel des schrijvers is geweest, de vroegere en behoorlijke inrigting der uitwendige godsdienst te leeren kennen en de herstelling van dezelve te bevorderen: dit doel heeft blijkbaar invloed gehad op zijne keuze in het opnemen van berigten. — *Dahler*, 1830. bl. 86, 87, 295, 296.

De zware beschuldigingen, welke tegen den schrijver der Chroniken worden ingebragt, en welke haren oorsprong hebben in de poging, om de vooronderstelling, dat de Mozaïsche wetten kort vóór, of zelfs eerst in en na de Babylonische ballingschap door de priesters op naam van Mozes vervaardigd en uitgegeven zijn, aannemelijk te maken, zijn altemaal ongegrond, ja vernietigen deels elkander. *ald.* bl. 90 — 286.

Wederlegging der beschuldiging van grove onkunde in de taal en de geschiedenis zijns volks, en de plaatselijke gesteldheid van zijn land. *ald.* bl. 94 — 98. Der beschuldiging van onnaauwkeurigheid en onachtzaamheid. *ald.* bl. 99 — 106. Der beschuldiging van wonderzucht. *ald.* bl. 107 — 129. Der beschuldiging van overdrijving, of van neiging om op te sieren en te vergrooten. *ald.* bl. 129 — 140. Der beschuldiging van bijgeloovigheid. *ald.* bl. 141 — 146. Der beschuldiging van onbillijke vooringenomenheid omtrent de priesters en de Leviten. *ald.* bl. 146 — 209. Der beschuldiging van onbillijke vooringenomenheid met de uitwendige Godsvereering. *ald.* bl. 210 — 259. Der beschuldiging van partijdigen haat tegen het rijk van Israël. *ald.* bl. 260 — 284.

Belangrijkheid van de boeken der Chroniken voor de Bijbelsche geschiedenis. *ald.* bl. 287—293.

Voor

CHRONIKEN.
Voor de tekstverbetering van eenige plaatsen in de boeken van Samuël en van de Koningen. — *Dahler*, 1830. bl. 293—295. Voor de gewigtigste godsdienstige en burgerlijke aangelegenheden der toenmalige Israëliten. *ald.* bl. 295. En ook nog voor onze stichting. *ald.* bl 296.

CHRYSOSTOMUS prees de vrijwillige armoede aan. — *Bijdragen*, 1814. bl 230. Achtte den eed ongeoorloofd. *ald.* bl. 231. Erkende geene wondergaven te bezitten. — *Seltenreich*, 1816. bl. 50. Verhief den kluizenaarsstand, maar noemde toch ook het huwelijk een groot goed. *ald.* bl. 331. Waardeerde het Evangelie van Johannes zeer hoog. — *de Keizer*, 1822. bl. 12. *van Heyst*, 1834 bl. 291*. Bewaart een diep stilzwijgen omtrent de Openbaring van Johannes. *ald.* bl. 290, 291. Zag het onderscheid tusschen het Oude en het Nieuwe Testament helder in. *ald.* bl. 341. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 7, 8, 17, 51, 53, 66, 67, 89, 90. *Bergsma*, 1832. bl. 14, 15, 127*, 129. Beoordeeling van hetzelve. *ald.* bl. 136—138, 148—162.

CICERO (M. T.). Zijn oordeel over de baarblijkelijkheid van Gods bestaan. — *Valk*, 1812. bl. 26, 28, 29. Over Gods eeuwigheid. *ald.* bl. 31. Over de verpligting, om aan God, schoon Hij onzigtbaar is, te gelooven. *ald.* bl. 32. Hij heeft over Gods goedheid in de natuur voortreffelijk geschreven. *ald.* bl. 41*. Hij spreekt dikwijls van eene Opper-Godheid. *ald.* bl. 47. Hij geeft op, waaraan het veelgodendom is toe te schrijven. *ald.* bl. 51. Hij is, in hetgeen hij PLATO, ARISTOTE-

LES

CICERO (M. T.).

les en den Stoïcijnen, betrekkelijk hunne begrippen omtrent God te last legt, niet zeer te vertrouwen. — *Valk*, 1812. bl. 35*. Uit zijne schriften is geen zamenhangend, volledig en bruikbaar leerstuk aangaande God op te maken. *ald.* bl 36. Zijne schoone betuigingen omtrent Gods voorzienigheid. *ald.* bl. 62—64. Of hij echter geloofde, dat deze zich ook tot het kleine uitstrekt, valt te betwijfelen. *ald.* bl. 68, 69. Hij beschrijft de deugd als buiten den invloed der goden. *ald.* bl. 75. Zijne lofspraak op de deugd. *ald.* bl 101. Zijn gezegde omtrent de natuurlijke wet der zelfverdediging. *ald.* bl. 93. Zijne schoone beschrijving van de ware godsdienst. *ald.* bl. 94. Hij veroorlooft, hoewel met mate, de hoererij. *ald.* bl. 99. Zijne leer aangaande den eed. *ald.* bl. 124. Aangaande het gebruik van den rijkdom. *ald.* bl. 131. Aangaande den wellust. *ald.* bl. 132. In hetgeen hij aangaande den zelfmoord zegt, blijft hij niet gelijk aan zich zelven. *ald.* bl. 135. Zijne gedachten over den toorn. *ald.* bl. 144. Over de vergevensgezindheid en de wraak. *ald.* bl. 150. Over de bedorvenheid van het menschdom. *ald.* bl. 163. Over de kracht van het geweten. *ald.* bl. 169. Over de zedelijke verbetering. *ald.* bl. 174. Over de noodzakelijkheid van oefening daartoe. *ald.* bl. 181. Over de deugd, als om hare eigene schoonheid te beminnen. *ald.* bl. 197, 198. Zijne verschillende verklaringen omtrent de onsterfelijkheid der ziel en een leven na dit leven. *ald.* bl. 207, 208, 212—217, 225, 231, 232, 234, 235. Het regte gebruik dier leer, tot vertroosting onder

CICERO (M. T.).

der rampen, mist men in deszelfs schriften. — *Valk*, 1812. bl. 247, 255. In zijne boeken » De natura Deorum" is met het goede veel ongerijmds vermengd. — *van Heyningen*, 1817. bl. 47.

CLARISSE (JOHANNES). Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 58.

CLARIUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 55, 66, 67.

CLAUDIUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 56.

CLEMENS Alexandrinus. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51. 52. *Bergsma*, 1832. bl. 6, 7. Wat hij oplevert voor de kennis der geschiedenis van den Canon des Nieuwen Testaments. — *van Heyst*, 1834. bl. 232 — 237.

CLEMENS Romanus. Waarom EUSEBIUS deszelfs brief aan de Corinthers niet in zijnen Canon vermeldt. — *van Heyst*, 1834. bl. 127 — 130. Er vertoonen zich in dat geschrift sporen van bekendheid met de beide brieven van PAULUS aan de Corinthers, en met andere brieven van het Nieuwe Testament, inzonderheid met den brief aan de Hebreën; ook met gezegden van JEZUS, in de drie eerste Evangeliën. *ald.* bl. 190 — 194.

CLERICUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 55, 90, 91. *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

COCCEJUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 26, 44, *Bergsma*, 1832. bl. 84.

CONCILIËN en Synoden. Waarom dezelve geen toetssteen kunnen zijn, ter onderscheiding van

het-

delijken oorsprong, en dus boven alle menschelijke wijsheid verheven. — *de Geer*, 1826. bl. 45—52. Zij staat in het naauwste verband met de leer des Ouden Verbonds. *ald.* bl. 53—59. Zij verheft hare voorstanders tot ware grootheid van ziel, en doet hen getroost en welgemoed zijn onder alle lijden. *ald.* bl. 59—63.

Geloofsleer, voorkomende in de brieven aan de Corinthers. *ald.* bl. 64—99. Aangaande de verlossing van zondaren, naar Gods plan, door Jezus Christus. *ald.* bl. 64—68. Aangaande het hoog gezag van Jezus Christus, als den Verlosser der menschen, en zijne betrekking tot zijne gemeente. *ald.* bl. 68—74. Aangaande den Heiligen Geest, en zijnen invloed op het geluk van zondaren. *ald.* bl. 75—83. Aangaande de opstanding en het toekomende leven, welke de belijders van Jezus te wachten hebben. *ald.* bl. 84—99.

Zedeleer, voorkomende in de brieven aan de Corinthers. *ald.* bl. 100—176. Volledige en stelselmatige voorstelling van alle Christenpligten is in dezelve niet te verwachten. *ald.* bl. 116, 117. Het geloof, de bron van alle Christelijke deugd. bl. 100—103. De bekeering, een hoofdvereischte tot Christelijke deugd. *ald.* bl. 103—105. De broederliefde, een echt kenmerk van Christelijke deugd. *ald.* bl. 106—115. Gezindheden, welke Evangeliedienaars in hunne prediking bezielen moeten. *ald.* bl. 117—122. Over het bestaan en gedrag van Christenleeraars in het bestuur van hunne gemeente. *ald.* bl. 123—135. Pligten der Christenen, beschouwd als leden der Christelijke

ge-

D.

DANIËL.

— *Royaards*, 1821. bl. 217 — 222. Als wereld-profeet is hij geheel eenig. *ald.* bl. 223 — 237. De openbaringen, welke hij ontving, waren geheel berekend naar het standpunt, waarop hij geplaatst was. *ald.* bl. 224, 232, 234, 250. Het donkere in zijne lotgevallen werd heerlijk opgehelderd. *ald.* bl. 240, 241. Daniël vergeleken met Jozef. *ald.* bl. 249, 250. Waarom hij gedurig tegenover de Chaldeën staan moest. *ald.* bl. 251. Zie ook Diodorus Siculus.

DANIËL (Boek van). Bijzonder oogpunt ter behandeling van hetzelve, door de geschiedschrijvers al te veel voorbijgezien. — *Royaards*, 1821. bl. 3. Strijd over dit boek. *ald.* bl. 4, 5. Het bevat eene verzameling van gedenkschriften uit den tijd der Babylonische ballingschap. *ald.* bl. 9 — 16. Inhoud der afzonderlijke gedenkschriften. *ald.* bl. 16 — 24. Hoe dezelve oorspronkelijk schijnen beschreven en zamengevoegd te zijn. *ald.* bl. 20. Wie de schrijver en de verzamelaar dezer gedenkschriften geweest zij, en in welken tijd hij geleefd en geschreven hebbe. *ald.* bl. 25 — 48.

Doel der gebeurtenissen en der voorspellingen in dit boek vermeld. *ald.* bl. 49 — 54. Oogmerk, waarmede Daniëls gedenkschriften geschreven en verzameld zijn. *ald.* bl. 54 — 56. Verschillende taal, waarin dezelve geschreven zijn. *ald.* bl. 57 — 59. Oorzaken van dit verschil. *ald.* bl. 60 — 67. Hoe te denken over de Griekschaardige woorden, welke men in dit boek meent aan te treffen. *ald.* bl. 68 — 74.

De stijl der geschiedenissen in hetzelve is die

van

van Oostersche gedenkschriften. — *Royaards*, 1821. bl. 75. Aan denzelven is eigen kinderlijke eenvoudigheid. *ald.* bl. 75—80. Eentoonigheid. *ald.* bl. 81. Omslagtigheid. *ald.* bl. 82. Verhevenheid en grootspraak. *ald.* bl. 33, 84. Eene Hebreeuwsche tint, vermengd met eenige vreemde, welligt Chaldeeuwsche voorstellingen. *ald.* bl. 84—86. Juist passende voor de gezonkene verstandsbeschaving bij de Israëliten in de Babylonische ballingschap. *ald.* bl. 87, 88. Eigenschappen van den profetischen stijl dezes boeks. *ald.* bl. 89—98. Waaruit de bijzondere tijdmaat in hetzelve kan afgeleid worden. *ald.* bl. 98. Aanmerkingen nopens de Alexandrijnsche vertaling van Daniël. *ald.* bl. 105—107.

Goddelijk gezag dezes boeks. *ald.* bl. 99—101. Waaraan het waarschijnlijk toe te schrijven is, dat dit boek niet onder de Profetische schriften, maar onder de Hagiographa, in den Canon geplaatst werd. *ald.* bl. 184. Belang en gewigt van het boek Daniël. *ald.* bl. 109, 110. Het bevestigt de ongewijde geschiedenis der Oostersche stamhuizen, vooral van het Chaldeeuwsch-Babylonisch rijk. *ald.* bl. 110—135. Het heldert de geschiedenis van het Oosten op, en vult dezelve aan. *ald.* bl. 136—148. Het bevat trekken uit het openbaar en het huisselijk leven van Oostersche vorsten en grooten, alsmede uit de zeden en gewoonten der Babyloniërs, *ald.* bl. 149—158. Ook wenken nopens de godsdienst, de kunsten, de wetenschappen en de beschaving der Babyloniërs. *ald.* bl. 158—171.

Hoog belang der profetiën van DANIËL. *ald.* bl.

 183,

gelicht worden; en waarom zijne Psalmen minder, dan men denken zou, ter uitbreiding en opheldering van zijne geschiedenis opleveren. — *Stronck*, 1827. bl. 282. Uit zekere gezegden in zijne Psalmen mag niet ligtvaardig besloten worden tot zekere voorvallen of bijzondere omstandigheden, welke in de geschiedkundige berigten nopens hem met stilzwijgen zouden zijn voorbijgegaan. *ald.* bl. 283, 284.

Het belang en het nut eener onderlinge vergelijking dier geschiedkundige berigten nopens hem, en dier dichtstukken van hem, welke tot elkander in zekere betrekking staan. *ald.* bl. 12—17, 278—280, 284—294. Moeijelijkheid dezer vergelijking, uithoofde van onderscheidene bezwaren, welke met dezelve verbonden zijn. *ald.* bl. 18—35. Wat bij deze vergelijking behoort in acht genomen en vermeden te worden. *ald.* bl. 36—44.

Opgave van de geschiedkundige berigten, betreffende de geschiedenis van David, vergeleken met zoodanige gewijde dichtstukken, welke aan hem met zekerheid of waarschijnlijkheid worden toegekend. *ald.* bl. 49—254. Davids jeugd en herdersleven. *ald.* bl. 49—69. David aan het hof van Saul. *ald.* bl. 69—95. Davids vlugt voor Saul. *ald.* bl. 97—119. David door Saul in Kehila opgezocht, en sedert van tijd tot tijd vervolgd, totdat hij zich andermaal begeeft naar het Philistijnsche grondgebied. *ald.* bl. 120—129. David, andermaal naar Achis en het Philistijnsche grondgebied ontweken, onthoudt zich aldaar, en in Ziklag, tot den tijd van Sauls dood, die een einde maakt aan zijne ballingschap. *ald.*

 bl.

DAVID.

bl. 129—136. DAVID, koning over den stam van Juda. — *Stronck*, 1827. bl. 137—156. Koning over geheel Israël; overwinnaar der Philistijnen; in het bezit van Jeruzalem, op de Jebusiten veroverd; aldaar de arke des verbonds plegtig invoerende, en de openbare eeredienst verordenende; door den profeet NATHAN, in naam van God, verblijd met eene heugelijke belofte. *ald.* bl. 159—177. Verdere bedrijven en lotgevallen van DAVID, als koning van Israël, tot op den tijd van ABSALOMS opstand. *ald.* bl. 178—201. DAVIDS bedrijven en lotgevallen bij den opstand van ABSALOM. *ald.* bl. 201—232. Laatste jaren van DAVIDS regering en leven. *ald.* bl. 232—254. Beknopt overzigt van de gedane opgave en vergelijking, met aanwijzing der dichtstukken, die tot de onderscheidene tijdvakken van DAVIDS geschiedenis gebragt zijn. *ald.* bl. 257—262. Het blijkt, dat DAVIDS Psalmen, zonder eenig opzigt tot tijdorde, inhoud of aanleiding, bijeengezameld en in den gewijden bundel opgenomen zijn. *ald.* bl. 277, 278.

DEÏSTEN. Dat en waarom hunne pogingen, om zich tot een genootschap te vormen, moesten mislukken. — *Seltenreich*, 1816. bl. 317, 318. Hunne pogingen hebben aanleiding gegeven tot verdediging der waarheid *ald.* bl. 220, 221. Zie ook NATURALISTEN, REDE en WIJSGEEREN.

DENKBEELD. Slechts één hoofddenkbeeld kan op denzelfden tijd in ons heerschende zijn. — *Vinke*, 1835. bl. 439, 440.

DEUGD. Omtrent haren aard en omvang hebben som-

sommige Heidensche wijsgeeren veel goeds geleerd. — *Valk*, 1812. bl. 93—97. Zij hebben ook haar hoogelijk geroemd. *ald.* bl. 101, 102. Doch in haren aard en hare volkomenheid is zij beter bekend gemaakt door de leer van het Evangelie. *ald.* bl. 98—105. Hoe PLATO haar beschrijft. *ald.* bl. 107. Volgens sommige Heidensche wijsgeeren heeft men haar slechts aan zich zelven, niet aan de goden, dank te weten. *ald.* bl. 74, 75. Vergelijking der hulpmiddelen tot deugd, zoo als die door de Heidensche wijsgeeren en door het Evangelie zijn voorgesteld. *ald.* 179—194, Ongenoegzaamheid der drangredenen tot deugd, welke de Heidensche wijsgeeren opgeven. *ald.* bl. 195. Die er vooral op aandringen, dat zij om hare eigene schoonheid moet bemind worden. *ald.* bl. 196—198. Liefde tot de deugd, eerbied voor God, en zucht naar geluk zijn beweegredenen ten goede, die het Evangelie vereenigt. *ald.* bl. 202—204.

Hoedanige deugd door JOHANNES wordt aangeprezen. — *van Tricht*, 1813. bl. 105. *de Keizer*, 1813. bl. 114. Onze deugd is veel te gebrekkig, dan dat zij de uitwerkende oorzaak van de vergeving onzer zonden zou kunnen zijn. — *de Keizer*, 1815. bl. 161. Onder welke benamingen PAULUS haar voorstelt in den brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 225. Gronden van verpligting tot Christelijke deugd. — *van Heijningen*, 1817. bl. 113—137. Zie voorts BEGINSELEN en HULPMIDDELEN.

DIAKONESSEN. Aanleiding tot de invoering van

zoo-

slaap

DOOD.

slaap genoemd wordt, is zulks aan te merken als eene rhetorische figuur. — *van der Willigen*, 1811. bl. 104. Zonder geloof aan de schuldvergeving uit genade kan hij niet moedig afgewacht worden. — *de Keizer*, 1815. bl. 186, 187.

Staat na den dood. Zie ZIEL.

DOOD VAN JEZUS (De) is het uitmuntendste bewijs van Gods liefde jegens ons. — *Vinke*, 1835. bl. 440 — 442. Van Gods heiligheid en regtvaardigheid. *ald.* bl. 442 — 444. Van de liefde van CHRISTUS jegens ons. *ald.* bl. 444, 445. Zie voorts JEZUS CHRISTUS, LIJDEN, VERGEVING, VERZOENING.

DOODEN. Wat uit het verbod van MOZES, tegen het oproepen en raadplegen van dezelve, is af te leiden, met betrekking tot het geloof aan de onsterfelijkheid der ziel, in zijnen tijd. — *van der Willigen*, 1811. bl. 22.

DOOP (Christelijke). Het berigt aangaande deszelfs instelling is getrouw. — *van Hengel*, 1811. bl. 63 — 65. Waarom LUCAS en JOHANNES van die instelling geen gewag maken. *ald.* bl. 52—55. *Hauff*, 1829. bl. 235, 236. Hoe de Apostelen het bevel tot het doopen van alle volken verstaan hebben. — *van Hengel*, 1811. bl. 27. Het bevel tot bediening des Doops, als een bevel van JEZUS, in de tweede eeuw algemeen erkend. *ald.* bl. 24. Dit bevel gold, naar de bedoeling van JEZUS, voor alle tijden. *ald.* bl. 29 — 36. De Doop aangeprezen door PETRUS en ANANIAS. *ald.* bl. 67—69. Door de Apostelen voorgesteld als eene heilzame plegtigheid des Christendoms, die te allen tijde moet gevierd worden. *ald.* bl. 70 — 74. Beden-

kin-

DOOP (Christelijke).

kingen daartegen, uit sommige plaatsen ontleend, opgelost. — *van Hengel*, 1811. bl. 75—81. De Doop zou door de Apostelen niet zijn aanbevolen, indien JEZUS hun daartoe geen' last gegeven hadde. *ald.* bl. 95—98. De Doop vergeleken met de plegtigheden en de mysteriën der ouden. *ald.* bl. 102—106. Als eeuwigdurende instelling tegenover de besnijdenis voorgesteld. *ald.* bl. 108—111. Van duurzamer kracht, dan gebruiken en handelingen, die slechts in den eersten tijd des Christendoms plaats hadden. *ald.* bl. 111—115.

In den Apostolischen leeftijd is de Doop algemeen in gebruik geweest. *ald.* bl. 116—119. Wie in de Apostolische eeuw niet behoefden gedoopt te worden. *ald.* bl. 123. In de drie eerste eeuwen is de Doop algemeen, zoowel bij ketters als bij regtzinnigen, bediend. *ald.* bl. 123—132. Welke ketters daarop eene uitzondering maakten. *ald.* bl. 133. De voortduring der Doopsbediening afgeleid uit de eeuwige voortduring van geheel de Christelijke godsdienst. *ald.* bl. 140—145. Naauw verband van den Doop met de geloofs- en zedeleer des Evangelies. *ald.* bl. 145—148. De Doop, als het beeld der Christelijke reiniging, overgesteld tegen de besnijdenis. *ald.* bl. 150. Deszelfs eenvoudigheid en algemeene gepastheid. *ald.* bl. 156. Deszelfs voortreffelijkheid boven de besnijdenis. *ald.* bl. 159. Deszelfs nuttigheid, inzonderheid voor de eerste Christenen. *ald.* bl. 173—176. De Doop eene heilrijke plegtigheid te allen tijde, hetzij dezelve aan bejaarden of aan kinderen bediend worde. *ald.* bl. 177—181. Bedenkingen daartegen, uit misverstand geboren,

DRANGREDENEN tot zedelijke verbetering. *de Geer*, 1826. bl. 163—170. Het Evangelie is in de drangmiddelen, welke het doet kennen, niet voor Engelen maar voor menschen berekend. — *van Heijningen*, 1817. bl. 173, 174. Welke drangmiddelen tot deugd in het Evangelie van JOHANNES worden voorgesteld. — *de Keizer*, 1822. bl. 123—126. Zie BEKEERING en VERBETERING (Zedelijke).

DRINKBEKER. Bij deze benaming, van welke de Zaligmaker zich bedient bij zijne driemaal herhaalde bede in Gethsemané, heeft men aan geheel deszelfs lijden en sterven te denken. — *Riehm*, 1831. bl. 57—72. *van der Willigen*, 1831. bl. 20—29.

DROOMEN (Buitengewone, Goddelijke). Hoe dezelve van gewone te onderscheiden geweest zijn. — *Heringa*, 1811. bl. 143. Waarom JEHOVA zijn' wil aan zijne profeten en vrienden oudtijds door droomen te kennen gaf. — *Royaards*, 1821. bl. 80.

DUIVEL. Wat JOHANNES aangaande denzelven leert in zijne brieven. — *van Tricht*, 1813. bl. 85, 86. *de Keizer*, 1813. bl. 58—62. Wat aangaande denzelven voorkomt in het Evangelie van Johannes. — *Reddingius*, 1822. bl. 105—109. *de Keizer*, 1822. bl. 26, 27.

DUIZENDJARIG RIJK van CHRISTUS. Het wanbegrip dienaangaande, hetwelk vele Kerkvaders aankleefden, maar sommige ook bestreden, was geenszins het gemeen gevoelen der eerste Christenen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 43, 54, 324, 325. Dit wanbegrip is uit misverstand van een getal geboren. *ald.* bl. 373. Aanwijzing van geschrif-

ten

ECHTHEID.
1831. bl. 21, 22. Van den brief aan de Romeinen. — *de Keizer*, 1817. bl. 17, 19—24. Der brieven van PAULUS. Zie BRIEVEN, PAULUS, EVANSON. Aanmerkingen omtrent de echtheid van Joh. V: 4. — *Reddingius*, 1822. bl. 104. *de Keizer*, 1822. bl. 150, 151. De echtheid van de boeken des Nieuwen Testaments, en inzonderheid die van het Evangelie van JOHANNES, voor den Christen van het hoogste gewigt. — *Hauff*, 1829. bl. 5. Bij de bestrijding van de echtheid der Bijbelboeken heeft de goede zaak der Openbaring meer gewonnen dan verloren. — *van Heyst*, 1834. bl. 322.

ECHTSCHEIDING. In de Bijbelsche voorschriften omtrent dezelve mag het plaatselijke niet voorbij gezien worden. — *Bijdragen*, 1814. bl. 254.

ECK (JOHAN). Zijn twistredenen te Leipzig, eerst met CARLSTADT en daarna met LUTHER. — *de Geer*, 1831. bl. 71. Gevolgen van dit laatste. *ald.* bl. 72—76.

ECK. Diens verkeerde Bijbelverklaring opgegeven. — *Heringa*, 1811. bl. 146, 184, 185, 194*.

ECKERMANN. Diens verklaring van sommige Bijbelplaatsen berispt. — *Heringa*, 1811. bl. 59. *van Hengel*, 1811. bl. 85. *de Keizer*, 1815. bl. 73. Diens uitlegkunde heeft thans grootendeels haar crediet verloren. — *Otto*, 1832. bl. 95. Diens vooronderstelling, dat de Evangeliën, tegen het einde der eerste of het begin der tweede eeuw, door onbekende schrijvers zouden zijn zamengesteld, deels uit geschrevene, deels uit mondelinge overleveringen, is onbewezen en onbewijsbaar, en ook door hem zelven terug genono-

nis en voortreffelijker' stand, dan de menschen. — *Heringa*, 1811. bl. 65, 68. Zij zijn minder dan Gods Zoon, en aan Hem onderworpen. *ald.* bl. 89—94. Er zijn onder hen onderscheidene werkzaamheden en verschillende rangen. *ald.* bl. 101. Zij konden kenbaar worden aan den geest der menschen, zoowel in een' slapenden als in een' wakenden toestand. *ald.* bl. 142. Bij de wetgeving werden zij door God gebruikt. *ald.* bl. 83. Dikwijls kwamen zij als gezanten van God tot de menschen. *ald.* bl. 82. Zij staan in betrekking tot de gemeente van Christus. *ald.* bl. 95—98. En hebben eenige kennis van derzelver toestand op aarde. *ald.* bl. 98—100. Het gewaad, waarin zij meermalen verschenen. *ald.* bl. 196.

Waardig doel der Engelverschijning aan Maria. *ald.* bl. 134. En aan de herders bij Jezus geboorte. *ald.* bl. 145—153. Gepastheid der verschijning eens Engels aan Jozef na Jezus geboorte. *ald.* bl. 154, 155. Op welk eene wijze men de versterking van Jezus door eenen Engel, in Gethsemané, zich kan voorstellen. *ald.* b. 173, 174. *Riehm*, 1831. bl. 72—79. Echtheid der plaats van Lucas, waar deze zaak vermeld wordt. *ald.* bl. 21, 22. De aldaar verhaalde verschijning eens Engels is eigenlijk op te vatten. *ald.* bl. 22—25. Waarom alleen Lucas van dezelve gewaagd heeft. *ald.* bl. 25—28. Dezelve heeft plaats gehad onmiddellijk na 's Heilands eerste bidden. bl. 89—92. Het doelmatige der Engelenverschijning bij de opstanding van Jezus. — *Heringa*, 1811. bl. 187—192. Het weldadige

der

ENGELEN.

der Engelenverschijning bij JEZUS hemelvaart. — *Ieringa*, 1811. bl. 198—202. De redding der Apostelen uit de gevangenis door eenen Engel, verdedigd. *ald.* bl. 204—213.

Hoofdzaak van het onderrigt nopens de Engelen in de schriften des Nieuwen Verbonds. *ald.* bl. 249. Wat aangaande hen wordt geleerd in het Evangelie van JOHANNES. — *Reddingius*, 1822. bl. 102—109. *de Keizer*, 1822. bl. 26, 27. Wat PAULUS aangaande hen leert in zijne redevoeringen, alsmede in den brief aan de Romeinen, en in dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 120—123. *van Tricht*, 1817. bl. 236—238. De leer der Engelen is ouder dan de Babylonische ballingschap, maar in dat tijdperk meer en meer ontwikkeld. — *Royaards*, 1821. bl. 102. Wat door de uitdrukking »Dienst der Engelen" te verstaan zij. — *Nalezing*, 1816. bl. 55—57. Bijgeloof omtrent de Engelen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 39.

EPICTETUS. Men vindt bij hem schoone denkbeelden nopens den invloed van het geloof aan de Goddelijke Voorzienigheid. — *Valk*, 1812. bl. 76, 77. Zelfs geeft hij te kennen, dat hij de Stoïcijnsche zedeleer voor onuitvoerlijk houdt. *ald.* bl. 106. In hetgeen hij van den zelfmoord zegt, is hij ongelijk aan zich zelven. — *ald.* bl. 136*. Verkeerde gronden, waarop hij van weerwraak afmaant. *ald.* bl. 152.

EPIPHANIUS houdt de Openbaring van JOHANNES voor echt, en heeft de bestredene of betwijfelde schriften des N. Testaments als canonike schriften gebruikt. — *van Heyst*, 1834. bl. 292—294.

ri-

EUROPA.
rige werelddeelen aan het Christendom te danken. — *Seltenreich*, 1816. bl. 292, 293.

EUSEBIUS. Aanmerkingen betreffende hem en zijne Kerkelijke Geschiedenis. — *van Heyst*, 1834. bl. 28—37, 275, 276. Berigten nopens geschriften des Nieuwen Testaments, bij hem voorkomende in het tweede boek zijner Kerkelijke Geschiedenis. *ald.* bl. 37—43. Zijn berigt nopens eenige schriften des Nieuwen Testaments, en eenige bestredene canonike schriften, hetwelk voorkomt B. III. H. 3. *ald.* bl. 44—53. Zijn berigt, hetwelk zijnen Canon onmiddellijk vooraf gaat. *ald.* bl. 53—58. Zijn berigt, hetwelk voorkomt B. III. H. 25, is eene van de gewigtigste getuigenissen der oudheid aangaande het canonijk gezag van de schriften des Nieuwen Testaments. *ald.* bl. 7—9, 266—268. Of dit berigt te houden zij voor den Canon zijner kerk, of voor de slotsom van zijne eigene onderzoekingen. *ald.* bl. 269, 270. Grammaticale uitlegging van dit berigt. *ald.* bl. 60—73. Geschiedenis der voornaamste pogingen tot opheldering van hetzelve. *ald.* bl. 76—87.

Bij hem zijn de *ἀντιλεγόμενα* en de *νόθα* niet van elkander onderscheiden. *ald.* bl. 88—95, 97*, 98*, 103—106. Bij hem maken de Ketterschriften eene afzonderlijke klasse uit. *ald.* bl. 96—100. Naar welke begrippen hij zijne drie klassen (die van algemeen voor echt erkende, die van bestredene of betwijfelde, en die van op der Apostelen naam ondergeschovene, onechte schriften of ketterschriften) gerangschikt heeft. *ald.* bl. 100—108, 128, 266—268.

 Hoe-

der bedenking: Indien er in de verhalen der Evangelisten eenig verschil, hetwelk niet kan vereffend worden, bestaat; dan waren zij toch niet onfeilbaar. — *van der Willigen*, 1826. bl. 131 —134. De bedachtzaamste godgeleerden hebben kleinere onnaauwkeurigheden in de verhalen der Evangelisten niet onbestaanbaar geacht met dezer leiding door den Heiligen Geest. *ald.* bl. 135—137. Zie ook Evangeliën, Geloofwaardigheid, Ingeving, Heilige Schrift, Verschil.

EVANSON. Nietigheid der gronden, op welke hij den brief aan Titus niet van Paulus afkomstig acht. — *Bijlage*, 1818. bl. 18—20. Wederlegging van zijne bedenkingen tegen de echtheid der brieven aan de Ephezers, de Philippensen en Philémon. *ald.* bl. 59, 60, 64, 65. Zijn verachtelijk spreken aangaande de Evangeliën van Mattheus, Marcus en Johannes. — *van der Willigen*, 1826. bl. 76*.

EZECHIËL. Karakter van diens profetiën, welke kunnen beschouwd worden als eene profetische geschiedenis der Joden. — *Royaards*, 1821. bl. 209—214. Zijne opstellen zijn niet vrij van dichtkundige gebreken. — *van der Willigen*, 1826. bl. 122, 123.

EZRA was waarschijnlijk de verzamelaar van de gedenkschriften, vervat in het boek Daniël. — *Royaards*, 1821. bl. 44—47. Hoe het te verklaren zij, dat hij gebruik maakt van Perzische woorden. *ald.* bl. 46. Dat hij de schrijver van de boeken der Chroniken zijn zou, is niet meer dan eene losse gissing. — *Dahler*, 1830. bl. 36, 37.

F.

FABELLEER (De) der Heidenen was voor de zeden zeer verderfelijk. — *Valk*, 1812. bl. 44. *Seltenreich*, 1816. bl. 241, 368.

FANATISTEN (De) hebben zich bijna allen tegen de viering van Doop en Avondmaal aangekant. — *van Hengel*, 1811. bl. 134.

FAREL is een merkwaardig persoon in de geschiedenis der Hervorming. — *de Geer*, 1831. bl. 351. Aan hem en VIRET heeft Fransch Zwitserland, en bijzonder Geneve, zijne eerste godsdienstthervorming grootendeels te danken gehad. *ald.* bl. 347—352. Zijne begaafdheden en bekwaamheden hoog geschat door CALVIJN. *ald.* bl. 375*. Zijn karakter. *ald.* bl. 402.

FARMER. Zijne opvatting van 's Heilands verzoeking in de woestijn. — *Heringa*, 1811. bl. 163.

FAYUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 122.

FEESTEN (Christelijke). De tijd van derzelver viering werd geschikt op dagen, op welke de feesten der Heidenen invielen; ten einde deze voor het Christendom in te nemen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 214.

FESSELIUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 25. *Bergsma*, 1832. bl. 122.

FICHTE. Hoe hij het begrip van openbaring, in het afgetrokkene, beschrijft. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 35. Wat bij hem het wezenlijke eener goddelijke openbaring is, en onder welk beding hij hare mogelijkheid erkent. *ald.* bl. 52. Volgens

te-

G.

voor-

voortreffelijker. — *Valk*, 1812. bl. 119—122, 190. Kracht en uitwerking van het gebed. *ald.* bl. 191. Wat Johannes leert aangaande hetzelve. — *van Tricht*, 1813. bl. 114, 115. *de Keizer*, 1813. bl. 121, 121. Het gebed, zoowel door deszelfs verhooring, als door de gezindheden, welke het opwekt, een krachtig hulpmiddel ten goede. — *van Heijningen*, 1817. bl. 197—199. Onbepaald geloof aan gebedsverhooring nadeelig voor de godsdienst, en niet gegrond op den Bijbel. — *Nalezing*, 1816. bl. 147, 148. Bidden in den naam van Jezus, wat dit beteekent. — *Bijdragen*, 1814. bl. 67. *Reddingius*, 1822. bl. 42.

GEBREKEN van taal, stijl of vinding leveren geenerlei gegronde bedenking op tegen de achtbaarheid en de goddelijkheid der Bijbelschriften. — *van der Willigen*, 1826. bl. 124—128.

GEEST. Menigvuldigheid der beteekenissen van dit woord. — *de Keizer*, 1813. bl. 53. *Metger*, 1816. bl. 71, 72. *Seltenreich*, 1816, II. bl. 183*. *de Keizer*, 1817. bl. 204—206. Wat Paulus door geest, in tegenstelling van vleesch, verstaat. — *van Heijningen*, 1817. bl. 159, 160. Zie Vleesch.

GEEST (Heilige). Deszelfs natuur en werkingen. — *Metger*, 1816. bl. 68—85. Gewigtige invloed van deszelfs genadewerkingen op het gebruik van de hulpmiddelen tot verbetering. — *Valk*, 1812. bl. 187, 188. Deszelfs hulp was aan de Apostelen beloofd. — *Metger*, 1816. bl. 154—157. En is ook aan den Christen beloofd. — *van Heijningen*, 1817. bl. 188—190. Deszelfs werking

GEEST (Heilige).

is meer dan gevolg van de redelijke kracht der Evangelieleer. — *van Heijningen*, 1817. bl. 189, 190. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 189*. Wat in het Evangelie van JOHANNES geleerd wordt aangaande den Heiligen Geest en deszelfs werkingen. — *Reddingius*, 1822. bl. 85 — 102. *de Keizer*, 1822. bl. 161 — 166. Wat PAULUS dienaangaande leert in zijne redevoeringen, alsmede in zijnen brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten. *ald.* bl. 200, 201. *van Heijningen*, 1817. bl. 68 — 70. Wat in de brieven aan de Corinthers. — *de Geer*, 1826. bl. 77 — 83. Wat aangaande den Heiligen Geest geleerd wordt in de brieven van JOHANNES. — *de Keizer*, 1813. bl. 53 — 56. *van Tricht*, 1813. bl. 56.

Hij bestuurde de Apostelen bij mondeling en schriftelijk onderwijs. — *Metger*, 1816. bl. 204, 205. Leidde hen bij hunne reizen tot vervulling van hun beroep. *ald.* bl. 159 — 161. En toonde zich werkzaam bij hunne toehoorders. *ald.* bl. 163, 164. Tot welke gewigtige einden de Apostelen bij mondeling en schriftelijk onderwijs door Hem bestuurd werden. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 140 — 145. Zijne openbaringen aan de Apostelen waren onderscheiden van die, welke hun door Engelen gegeven zijn. — *Heringa*, 1811. bl. 216. Onderscheidene voorstellingen wegens de buitengewone uitstorting des Heiligen Geestes. — *Metger*, 1816. bl. 9 — 16. Door die uitstorting des Heiligen Geestes is JEZUS ook onder zijne vijanden verheerlijkt. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 145 — 147. In dezelve ligt een bewijs voor den hoogeren stand, waartoe JEZUS verheven was.

Sel-

GEEST (Heilige).

Seltenreich, 1816. II. bl. 149—157. De mededeeling des Heiligen Geestes was niet alleen voor de Apostelen, maar voor alle Christenen een blijvend voorregt. — *Metger*, 1816. bl. 136—142. Zonder die mededeeling des Heiligen Geestes zou de grondvesting der Christelijke Kerk onmogelijk geweest zijn. *ald.* bl. 142—154. Gewigt van de buitengewone Geestesgaven der eerste Christenen. *ald.* bl. 164—166. Hoe die gaven werden medegedeeld. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 123—130.

Beschrijving van de gewone gaven des Heiligen Geestes. *ald.* bl. 184—188. Gewigt dezer gaven. — *Metger*, 1816. bl. 166—169. Het geloof aan dezelve geene dweeperij. *ald.* bl. 170—173. Noodzakelijkheid van den invloed des Heiligen Geestes tot verlichting des verstands. *ald.* bl. 174—181. En tot verbetering des gemoeds. — *de Keizer*, 1813. bl. 90. Hij schenkt eene blijde verzekering van Gods genade. — *Metger*, 1816. bl. 182—184. Geeft neiging en aandrift ten goede. *ald.* bl. 184—187. Kracht tot godzaligheid. *ald.* bl. 188—190. Vertroosting en hoop op de eeuwigheid. *ald.* bl. 190—194. De inwendige getuigenis des Heiligen Geestes een bewijs voor de goddelijkheid des Christendoms. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 189—191. Opmerking omtrent de verzegeling door den Heiligen Geest. *ald.* bl. 155, 156. Zie ook GENADEGAVEN. Zonde tegen den Heiligen Geest eene misdaad van JEZUS tijdgenooten, op wie alleen betrekking heeft, wat van dit kwaad gezegd wordt. — *Nalezing*, 1816. bl. 67—70, 128.

GEEST-

GEESTDRIFT is op te merken in allen, die zich geroepen gevoelen, om zaken van hoog belang in omloop te brengen. — *van der Ploeg*, 1820. bl. 58. Bijzonder in zaken van godsdienst en zedekunde. *ald.* bl. 59, 60.

GEESTELIJKEN (Roomsche). Hunne ondeugden, hoe groot ook, zijn dikwijls overdreven voorgesteld. — *Seltenreich*, 1816. bl. 222—224, 286, 287, 294*.

GEESTEN (Booze). Uit de getuigenis van Kerkvaderen blijkt, dat vele oude Christenleeraars omtrent dezelve bijgeloovige gedachten koesterden. — *Seltenreich*, 1816. bl. 367.

GELIJKENISSEN van Jezus. Bij derzelver verklaring moet niet alles vergeestelijkt, maar op het hoofddoel gelet worden; ofschoon zij bij het hoofddoel ook nevenoogmerken kunnen hebben, die men niet moet voorbij zien. — *van der Willigen*, 1811. bl. 66, 67. — *Bijdragen*, 1814. bl. 76, 78, 195. *de Keizer*, 1815. bl. 201. Zij hadden geenszins de strekking, om zijne meening voor het volk te verdonkeren. — *Seltenreich*, 1816. bl. 355.

GELIJKSCHIJNENDE VERHALEN. Treffende voorbeelden daarvan bij Mattheus. — *van der Willigen*, 1826. bl. 180—186.

GELOOF. Wat het geloof is volgens het Evangelie. — *Huët*, 1832. bl. 105. Waarin hetzelve bestaat, en wat met hetzelve moet gepaard gaan; opgemaakt uit de brieven van Johannes. — *van Tricht*, 1813. bl. 102—104. *de Keizer*, 1813. bl. 84—92. Waaruit Johannes de noodzakelijkheid des geloofs afleidt. *ald.* bl. 85, 86. Beschrijving

Al-

ge-

paald stelsel en geene partij mag toegedaan wezen, moet niet overdreven worden. — *Dahler*, 1830. bl. 77, 78.

GETHSEMANÉ (Het hooggaande zielelijden van Jezus in). Waarom hetzelve boven alle overige bijzonderheden zijns lijdens ons treft. — *Riehm*, 1831. bl. 2—5. Bronnen, waaruit de Evangelisten hun verhaal aangaande hetzelve vermoedelijk geput hebben. *ald.* bl. 13—21. *van der Willigen*, 1831. bl. 158*. Waarom Johannes hetzelve, alsmede des Heilands zoogenaamde klagt aan het kruis, verzwegen heeft. — *Riehm*, 1831. bl. 11, 12, 31—40. *van der Willigen*, 1831. bl. 155—178, 190—197. Dit verhaal zelf. *ald.* bl. 10—14. Toedragt en gang van 's Heilands lijden, volgens dit verhaal. — *Riehm*, 1831. bl. 79—92. Aard en mate van dat lijden. *ald.* bl. 3, 4, 44—57. *van der Willigen*, 1831. bl. 40—51. Verscheidenheid van gevoelen nopens de oorzaken van dat hooggaande lijden, en beoordeeling van die gevoelens. — *Riehm*, 1831. bl. 5, 6, 109—134. *van der Willigen*, 1831. bl. 56—67, 81—85. De ware oorzaak van dat hooggaande lijden des Zaligmakers kan geene andere geweest zijn, dan de voorstelling van zijn bitter lijden en sterven. — *Riehm*, 1831. bl. 134—146. *van der Willigen*, 1831. bl. 67—80. Nader betoog van dit gevoelen uit Jezus geaardheid, karakter en bestemming, — *Riehm*, 1831. bl. 147—155. Uit vroegere sporen zijner ontroering bij de gedachte aan zijnen dood. *ald.* bl. 155—158. Uit den tijd en de plaats van dit lijden. *ald.* bl. 159—161. Uit de getuigenis der

Hei-

GETHSEMANÉ (Het hoogg. lijd. v. Jezus in). Heilige Schrift zelve. — *Riehm*, 1831. bl. 162 —165.

Oplossing van geschied- en zielkundige bedenkingen tegen het voorgedragene gevoelen. *ald.* bl. 168 — 186. Oplossing van leerstellige bedenkingen tegen hetzelve. *ald.* bl. 187 — 209. Verdediging van Jezus onbevlekt karakter bij het voorgedragene gevoelen. — *van der Willigen*, 1831. bl. 93, 94, 102 — 131. Van zijne hooge waardigheid als Godsgezant, Zaligmaker van zondaren en Zoon van God, bij dat zelfde gevoelen. *ald.* bl. 94, 95, 131 — 148. Zedelijke grootheid, door Hem heerlijk ontwikkeld bij zijn hooggaande zielelijden in Gethsemané. — *Riehm*, 1831. bl. 216 — 239. Zalige vruchten dezes lijdens voor Hem zelven. *ald.* bl. 240 — 243. En voor ons. *ald.* bl. 243 — 248. Zie ook Bede, Drinkbeker, Engelen, Jezus Christus, Johannes, de Apostel.

GEWASSCHEN ZIJN VAN ZIJNE ZONDEN. Zie Wasschen van de zonde.

GEWETEN (Het), de eerste grond onzer verpligting tot gehoorzaamheid en deugd. — *van Heijningen*, 1817. bl. 117, 118. Deszelfs werking treffend geschilderd in het voorbeeld van Catilina en in dat van Nero. — *Valk*, 1812. bl. 169, 170. Het geeft, als het ons goedkeurt, een uitstekend genot. — *de Keizer*, 1813. bl. 64. Wat Paulus aangaande hetzelve leert. — *de Keizer*, 1817. bl. 297, 298.

GEZALFDE. Waarom deze benaming aangaande den Zaligmaker gebruikt wordt. — *de Keizer*, 1822. bl. 69, 198, 199.

GOD.

der leer van Gods eenheid. — *Valk*, 1812. bl. 57 — 60. *de Keizer*, 1813. bl. 44. Gods eenheid moeijelijk uit de rede te bewijzen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 161. Waarom Gods eenheid door PAULUS, zoowel bij Heidenen als bij Joden, meer ondersteld dan bewezen werd. — *van Heijningen*, 1817. bl. 27, 28. Wat in het Evangelie van JOHANNES geleerd wordt aangaande God. — *Reddingius*, 1822. bl. 16 — 28. *de Keizer*, 1822. bl. 17 — 26. Wat in de redevoeringen van PAULUS, alsmede in zijnen brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten geleerd wordt aangaande Gods aanwezen en wijze van bestaan. *de Keizer*, 1817. bl. 83 — 92. *van Tricht*, 1817. bl. 55 — 58. *van Heijningen*, 1817. bl. 22, 23. Aangaande Gods eigenschappen. — *de Keizer*, 1817. bl. 92 — 100. *van Tricht*, 1817. bl. 58 — 68. *van Heijningen*, 1817. bl. 25 — 42. Aangaande Gods werkzaamheden. — *de Keizer*, 1817. bl. 100 — 105. *van Tricht*, 1817. bl. 76 — 80. *van Heijningen*, 1817. bl. 43 — 71. Aangaande God, als Vader, Zoon en Heiligen Geest. — *de Keizer*, 1817. bl. 109 — 119. *van Tricht*, 1817. bl. 68 — 75. Wat in de brieven van JOHANNES voorkomt aangaande die leer. — *van Tricht*, 1813. bl. 55, 56. *de Keizer*, 1813. bl. 45 — 56. Dezelve strijdt niet tegen de rede. — *Bijdragen*, 1814. bl. 159. *Donker Curtius*, 1827. bl. 105. God zelf is de hoogste rede; en wat daaruit noodwendig volgt. *ald.* bl. 103, 104.

Wat JOHANNES in zijne brieven leert aangaande Gods betrekking op den mensch, bijzonder op den Christen. — *van Tricht*, 1813. bl. 42 — 56.

Aan-

GOD.

Aangaande Gods eigenschappen en deugden. — *de Keizer*, 1813. bl. 26 — 44. Aangaande de pligten jegens God. *ald.* bl. 115 — 122. Pligten jegens God, door Paulus opgegeven. — *de Keizer*, 1817. bl. 226 — 233. *van Tricht*, 1817. bl. 205 — 208. Wat de spreekwijs te kennen geve: God van Abraham, van Izaäk en van Jakob. — *van der Willigen*, 1811. bl. 22 — 26. Wat het beteekene: In God te zijn, te blijven. — *van Tricht*, 1813. bl. 54, 92, 93. Wat: Uit God geboren te zijn. *ald.* bl. 90. *de Keizer*, 1813. bl. 100. Zal Gods regering niet een woord zonder beteekenis zijn, dan moet Hij ook vrijelijk kunnen werken op den geest der menschen. — *Metger*, 1816. bl. 172, 173.

GODGELEERDE BIJDRAGEN (Een ongenoemde in de). Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 26, 38.

GODGELEERDHEID. Eene zuiver Bijbelsche godgeleerdheid te vervaardigen is niet alleen zeer moeijelijk, maar ook onmogelijk. — *Bijdragen*, 1814. bl. 120, 121. Groote achterlijkheid van dezelve in de Roomsche Kerk, in vergelijking van den vooruitgang dezer wetenschap in de Protestantsche Kerk. — *Otto*, 1832. bl. 116 — 118.

GODSDIENST. De Heidenssche wijsgeeren hebben aangaande godsdienst en deugd veel goeds geleerd. — *Valk*, 1812. bl. 91 — 97. Echter is de leer des Evangelies dienaangaande veel voortreffelijker. *ald.* bl. 97 — 100.

GODSDIENST (Christelijke). Zij zal tot aan het einde der wereld voortduren. — *van Hengel*, 1811. bl. 142 — 145. Doch de beloften van Jezus dien-

GODSDIENST (Christelijke).

dienaangaande, en aangaande hare eenmalige algemeenheid, zijn geenszins toepasselijk op de vormen, waarin zij door menschen is voorgedragen; noch ook op de verschillende wijzen, waarop men haar opgevat, verklaard, en volgens zekere regelen tot een stelselmatig geheel gebragt heeft. — *Huët*, 1832. bl. 125. Zij is het tegenbeeld der Mozaïsche godsdienst. — *van Hengel*, 1811. bl. 148. Voor haar doel, om uit alle natiën en menschen ééne gemeente te vormen, passen juist de plegtigheden van Doop en Avondmaal. *ald.* bl. 175, 176. Vergelijking van dezelve met de Heidensche godsdienst. — *Valk*, 1812. bl. 259. Hare voortreffelijkheid erkend door de zoodanigen, die althans niet voor haar ingenomen waren. *ald.* bl. 264—266. Zij is geen gevolg of geen voortgang van die verlichting, welke reeds door Heidensche wijsgeeren was aangebragt. *ald.* bl. 266. Zij had gewigtige uitwerksels op de zedelijkheid; en dat dezelve niet overvloediger waren, kan tot geen bezwaar tegen haar strekken. *ald.* bl. 267—269. In haar zijn godsdienst en zedeleer onafscheidelijk. — *Seltenreich*, 1816. bl. 251. Zij is geschikt en nuttig voor elken burgerstaat. *ald.* bl. 273, 274.

Bewijs voor hare waarheid en goddelijkheid uit de gebeurtenis van het eerste Pinksterfeest. Zie PINKSTERDAG. Uit de spoedige uitbreiding en instandhouding des Christendoms. Zie CHRISTENDOM. Hare bestrijders te verdeelen in drie partijen. — *van der Ploeg*, 1820. bl. 6—8. Dat zij nog niet algemeener bekend is,

wordt

GODSDIENST (Christelijke). wordt verklaard uit de natuur der zaak. — *van der Ploeg*, 1820. bl. 21—25. Uit de geschiedenis. *ald.* bl. 25—27. Uit hetgeen er tot hare omhelzing in den mensch moet veranderd worden. *ald.* bl. 27—33. Uit de wijze van hare voortplanting. *ald.* bl. 33—38. Uit inwendige en uitwendige hindernissen. *ald.* bl. 38—47. Uit het plan van Jezus zelven. *ald.* bl. 48—56. Tegen hare waarheid bewijst niets de afkeerigheid van haar bij het grootste gedeelte des menschdoms. *ald.* bl. 57—61. Vooral bij aanzienlijken en grooten. *ald.* bl. 61—64. Ook bij het volk. *ald.* bl. 65—66. Tot die afkeerigheid van haar is aanleiding in haar zelve. *ald.* bl. 66—69. In den hoogmoed en de zinnelijkheid der menschen. *ald.* bl. 69—77. In het onchristelijk gedrag van velen, die Christenen heeten. *ald.* bl. 78—81. In de verkeerde wijze, waarop dikwijls aan hare uitbreiding gearbeid wordt. *ald.* bl. 81—84. In den sectenhaat onder de Christenen. *ald.* bl. 84, 85. Proeven, hoe de vijandschap tegen haar kan overwonnen worden. *ald.* bl. 85—88 De goddelijkheid van het Christendom is onafhankelijk van hare aanneming of verwerping door menschen. *ald.* bl. 88—90. Zie Christendom.

GODSDIENST (Openbare). Voortreffelijkheid van die, welke het Christendom heeft ingevoerd. — *Seltenreich*, 1816. bl. 272. Wat Paulus aangaande dezelve geleerd heeft in zijne redevoeringen, alsmede in den brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten. — *van Heijningen*, 1817. bl. 162—165. Hare eenvoudigheid in de Her-

GODSDIENST (Openbare). Hervormde Kerk heeft men voornamelijk aan het karakter van Calvijn en aan dat van Zwingli te danken. — *de Geer*, 1831. bl. 507—509.

GODSDIENSTLEER. Wat, naar het algemeen gevoelen, in dezelve, zal zij een genoegzaam onderrigt tot 's menschen geluk bevatten, moet voorkomen. — *Valk*, 1812. bl. 23. Dit alles is alleen in de Christelijke godsdienstleer te vinden. *ald.* bl. 263.

GODSDIENSTWAARHEDEN. Dezelve van hare Bijbelsche bekleedsels te ontdoen, ten einde haar voor het geloof en de zedelijkheid der Christenen vruchtbaar te maken, is noch noodig, noch raadzaam te achten. — *Huët*, 1832. bl. 129*.

GODSREGERING. Waar begrip van dezelve, welke met de hiërarchij der middeleeuwen geenszins te vergelijken is. — *Dahler*, 1830. bl. 149. Korte voorstelling van hare voornaamste bijzonderheden en van hare geschiedenis. *ald.* bl. 148—164. Overeenkomst der gebeurtenissen, in het boek Daniël vermeld, met den aard der Godsregering. — *Royaards*, 1821. bl. 49. Wat door Godsregering en geschiedenis der Theocratie verstaan wordt. *ald.* bl. 238. Dezelve wordt door Daniël alzoo opgehelderd, dat hij in de lotgevallen der Israëliten en van andere volken God als den koning der Joden aanwijst. *ald.* bl. 239. Proeven van het donkere, maar doelmatige, in het Godsbestuur omtrent Daniël en zijne tijdgenooten. *ald.* bl. 240, 242. De voortgang der Godsregering van de Joden tot andere volken. *ald.* bl. 242. Hoe en waarom God zich in Daniëls tijd aan de magtigste monarchen kenbaar maakte. *ald.*

bl.

GREGORIUS Nazianzenus.
Bijbels. — *van Heyst*, 1834. bl. 294 — 298. Aanmerkingen wegens denzelven. *ald.* bl. 298 — 300.

GREGORIUS XVI. Merkwaardigheid van zijnen rondgaanden brief aan de bisschoppen, van 15 Augustus 1832. — *Huët*, 1832. bl. 61*.

GREVE. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 11, 22, 26, 34, 44.

GRIEKEN. Wederlegging van het gevoelen, dat zij de leermeesters der Joden zouden geweest zijn. — *Valk*, 1812. bl. 240*.

GRONDBEGINSEL (Het) der Christelijke zedeleer in zijne voortreffelijkheid overgesteld tegen dat van PLATO. — *Valk*, 1812. bl. 106 — 110. En tegen dat der Stoïcijnen, *ald.* bl. 110 — 115. De liefde als het grondbeginsel der Christelijke zedeleer voorgesteld in het Evangelie van JOHANNES. — *de Keizer*, 1822. bl. 121 — 123. In den brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 290. In de brieven van JOHANNES. — *de Keizer*, 1813. bl. 141. De waarde van dit grondbeginsel geroemd. — *de Keizer*, 1817. bl. 294. Onderscheidene gevoelens wegens het grondbeginsel der Christelijke zedeleer. — *Nalezing*, 1816. bl. 115 — 118. Zie ZEDELEER.

GROOT (H. DE). Diens aardige toepassing, van hetgeen ALEXANDER verhaald wordt gezegd te hebben aangaande zijne vrienden, op des Heilands vrienden PETRUS en JOHANNES. — *van der Willigen*, 1831. bl. 185*. Zijne niet geheel onjuiste, ofschoon wat harde, beoordeeling der strengheid en stijfzinnigheid van CALVIJN. — *de Geer*, 1831. bl. 364*. Zijn gevoelen nopens Rom.

stre-

HEIDENEN.

tijden en hunner feesten. — *van Hengel*, 1811. bl. 160. Slechte gesteldheid van zeden en zedeleer bij hen. — *Valk*, 1812. bl. 267. Hunne bijzondere zeden en gebruiken. — *Bijdragen*, 1814. bl. 48. Hunne overgegevenheid aan zinnelijk vermaak. *ald.* bl. 44. Hunne ingenomenheid met eene taal, die het oor streelde. *ald.* bl. bl. 45. De deugd van sommige Heidenen kan niet in vergelijking gebragt worden met de gezegende uitwerking van het Evangelie op deszelfs belijders. — *Seltenreich*, 1816. bl. 87, 88 Hunne dwalingen in het godsdienstige. — *Bijdragen*, 1814. bl. 41. Vergelijking hunner godsdienst met de Christelijke. -- *Valk*, 1812. bl. 259, 260. Haat der Joden tegen hen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 7. Hunne pogingen tegen het Christendom bij deszelfs eerste uitbreiding. — *Seltenreich*, 1816. bl. 14, 111 — 113. Het Christendom bezit veel, waardoor het voor hen aanlokkelijk zijn moest. *ald.* bl. 177 — 188. Hoe veel zij wonnen bij de omhelzing van hetzelve. *ald.* bl. 234 — 237. Zie Volken. Trap van beschaving, waarop zij stonden ten tijde der eerste Romeinsche keizers. — *Bijdragen*, 1814. bl. 54. De Kerkvaders meenen, dat de voortreffelijkste Heidenen hunne kennis, zoo al niet door goddelijke ingeving ontvangen, uit Mozes en de Profeten ontleend hadden. — *Seltenreich*, 1816. bl. 46, 327. Verschillende gevoelens der Kerkvaders over de zaligheid der Heidenen. *ald.* bl. 45, 46.

HEILIGEN. In welken zin de eerste Christenen aldus genoemd werden. — *Seltenreich*, 1815. bl. 51.

HERACLEON.
tweede eeuw. Zijne verklaring van het Evangelie van Johannes. — *Hauff*, 1829. bl. 40, 74, 318, 319.

HERBERGZAAMHEID. Waarom dezelve zoo dikwijls wordt aanbevolen in de Apostolische brieven. — *Bijdragen*, 1814. bl. 62. In hoe verre dezelve nog pligt is. — *Nalezing*, 1816. bl. 121. *de Keizer*, 1817. bl. 272.

HERBERT (Lord). Zijne stellingen aangaande het noodige in eene godsdienstleer, welke een genoegzaam onderrigt tot 's menschen geluk bevat. — *Valk*, 1812. bl. 22.

HERDER. Deze benaming wordt, gelijk bij ongewijde schrijvers, ook in het Oude Testament aangaande koningen en overheden gebezigd. — *Vinke*, 1835. bl. 38*.

HERDER. Oordeelvelling over dezen geleerde. — *Metger*, 1816. bl. 11. Waarvoor men, volgens hem, bij de onderlinge vergelijking van Davids geschiedenis en Psalmen zich te wachten heeft. *Stronck*, 1827. bl. 41, 42. Hoe, volgens zijnen raad, de boeken der Profeten moeten gelezen worden. — *Royaards*, 1821. bl. 6, 9. Zijn gevoelen nopens 's Heilands verzoeking in de woestijn. — *Heringa*, 1811. bl. 163. Nopens de uitstorting des Heiligen Geestes op de Apostelen. *Metger*, 1816. bl. 12, 13, 55, 69. Nopens de gave der talen. *ald.* bl. 102, 103. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 65, 70, 103*.

HERDER (De) van Hermas. Voorstelling der gevoelens wegens dit geschrift, door Eusebius. — *van Heyst*, 1834. bl. 49 – 52. Aanmerkingen nopens hetzelve. *ald.* bl. 133 — 136, 194.

HE-

HEZEL.
sommige Bijbelplaatsen. — *Heringa*, 1811. bl. 75, 78*, 99, 103, 185.

HIERONYMUS prees de vrijwillige armoede aan, en achtte den eed ongeoorloofd. — *Bijdragen*, 1814. bl. 231. Hij bestreed de dwaling van PORPHYRIUS aangaande de echtheid van het boek Daniël. — *Royaards*, 1821. bl. 27. Zijne zonderlinge meening, dat Christenen behoorden vrij te zijn van schot en lot. — *Nalezing*, 1816. bl. 130. Oordeel van LUTHER over deszelfs allegorische schriftverklaring. — *Otto*, 1832. bl. 89. Welke boeken hij in zijnen Canon des Nieuwen Testaments opnam; en aanmerkingen deswegens. — *van Heyst*, 1834. bl. 302—306. Waaraan hij de ontroering des Zaligmakers in Gethsemané toeschrijft. — *Riehm*, 1831. bl. 109*. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 73. *Bergsma*, 1832. bl. 18 – 20, 132*. Beoordeeling van hetzelve. *ald.* bl. 169—172.

HIERONYMUS VAN PRAAG, ofschoon bij het naderen van den marteldood uitermate beangst, beklom kort daarna met groote gelatenheid den brandstapel. — *Riehm*, 1831. bl. 183*.

HILARIUS. Welken zin hij geeft aan de bede des Zaligmakers in Gethsemané. — *Riehm*, 1831. bl. 109*. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

HOBBES geeft de ondeugden der Heidensche priesters als oorzaak op van de spoedige uitbreiding des Christendoms. — *Seltenreich*, bl. 353.

HOEFNER. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 183*.

HOMBERGER. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. —

 Foc-

HUN-

HUNNIUS. Zijne gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 122.

HUSS (JOHANNES), ofschoon bij het naderen van den marteldood uitermate beangst, beklom kort daarna met de grootste gelatenheid den brandstapel. — *Riehm*, 1831. bl. 183*.

HUTTEN kan niet onder de hervormers geteld worden. — *de Geer*, 1831. bl. 333, 334.

HUWELIJK. Paulus, het huwelijk afradende, geeft daarmede slechts zijn eigen gevoelen te kennen; en die afrading gold slechts zijnen tijd. — *van Hengel*, 1811. bl. 114. *Bijdragen*, 1814. bl. 63. De Kerkvaders achtten hetzelve heilig en eerwaardig, ofschoon zij het ongehuwde leven verhieven. — *Seltenreich*, 1816. bl. 331. Het aangaan eens tweeden huwelijks wordt door het Evangelie niet verboden. — *de Keizer*, 1817. bl. 247. Pligten omtrent het huwelijk, door Paulus opgegeven. *ald.* bl. 273—276. *van Tricht*, 1817. bl. 220. Door hem opgegeven in de brieven aan de Corinthers. — *de Geer*, 1826. bl. 157—161.

HYPERIUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 122.

I.

JACOBUS. Aanmerking nopens zijnen brief. — *Vinke*, 1835. bl. 238, 239. Hoe het schijnbaar verschil tusschen de verklaringen van dezen Apostel aangaande de noodzakelijkheid der goede werken, en de uitspraken van Paulus daaromtrent te vereffenen. — *Seltenreich*, 1815. bl. 73, 74. Verschillende gevoelens deswegens. — *van Heijningen*, 1817. bl. 114—116.

voeringen, alsmede in zijnen brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 110—112, 151. *van Tricht*, 1817. bl. 89—93. *van Heijningen*, 1817. bl. 72—78. Wat JOHANNES aangaande Hem, als Zoon van God, leert in zijne brieven. — *de Keizer*, 1813. bl. 50, 51. *van Tricht*, 1813. bl. 58—63.

C. Zijne Komst in de wereld en Doel van dezelve.

De tijd van zijne geboorte was juist gekozen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 152. Zijne komst op de wereld was juist gepast en behoorlijk voorbereid. — *de Keizer*, 1822. bl. 37. Omtrent Hem zijn voorspellingen gedaan, die tot in kleinigheden afdalen. — *de Keizer*, 1815. bl. 29, 30. Wat wij aangaande zijne menschwording, derzelver doel, en het heil door Hem aangebragt kunnen leeren uit het Evangelie van JOHANNES. — *Reddingius*, 1822. bl. 54—85. Uit de brieven van JOHANNES. — *van Tricht*, 1813. bl. 58—75. Uit de redevoeringen van PAULUS, alsmede uit deszelfs brief aan de Romeinen en uit dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 162—167, 184—188. *van Tricht*, 1817. bl. 104—116. Plan van JEZUS, en wat Hij heeft aangewend tot uitvoering van hetzelve. — *de Keizer*, 1822. bl. 68—78. Een der hoofdoogmerken van JEZUS met de stichting des Christendoms was de verbroedering van het menschdom. — *van Hengel*, 1811. bl. 151. Verklaringen van Hem zelven aangaande de bestemming des Christendoms, om eenmaal de algemeene godsdienst des menschdoms te worden.

den. — *Huët*, 1832. bl. 123*. Het groote plan van JEZUS, om geheel het menschdom gelukkig te maken, verheft Hem boven de uitstekendste menschen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 137 — 142. Uitvoering van Gods raad door JEZUS CHRISTUS. — *van Heijningen*, 1817. bl. 58 — 66. Wat aangaande de verlossing van zondaren, naar Gods plan, door JEZUS CHRISTUS, geleerd wordt in de brieven aan de Corintheren. — *de Geer*, 1826. bl. 64 — 68.

D. Zijn Leven en Karakter.

De berigten omtrent zijne geschiedenis zijn allergeloofwaardigst. — *de Keizer*, 1822. bl. 38, 39. Zijne geschiedenis naar het Evangelie van JOHANNES. *ald.* bl. 39 — 47. Goddelijkheid zijner verschijning op de wereld, zijner leer, zijner werkzaamheden en zijner lotgevallen. *ald.* bl. 56 — 64. *Hauff*, 1829. bl. 315, 316. Zijn voortreffelijk karakter. — *Bijdragen*, 1814. bl. 142. *de Keizer*, 1822. bl. 47 — 56. Zijne gevoeligheid van ziel. — *Vinke*, 1835. bl. 186, 187. Armen en geringen werden door JEZUS het meest opgezocht; ofschoon ook geleerden en aanzienlijken onder zijne aanhangers behoorden. — *Seltenreich*, 1816. bl. 71 — 75. Hij was alles behalve een verachter van ware geleerdheid. *ald.* bl. 295. Wijsheid van JEZUS, blijkbaar in den weinigen ophef, dien Hij van zijn groot plan maakte. *ald.* bl. 143 — 145. In de keuze van zijne leerlingen. *ald.* bl. 145 — 147. In zijne leerwijze. *ald.* bl. 147 — 149. In het verordenen van twee eenvoudige plegtigheden. *ald.* bl. 149 — 151. In het vormen van zijne Apos-

Apostelen tot zijne plaatsvervangers op aarde. — *Seltenreich*, 1816. bl. 154, 155. In het verordenen van den leeraarsstand. *ald.* bl. 156—158. Hoe Hij zich gedroeg met betrekking tot de Overheid en burgerlijke zaken. *ald.* bl. 98. Hij mengde zich nooit in staatszaken. — *Bijdragen*, 1814. bl. 56. Het voorbeeld van Jezus geeft eene bijzondere waarde aan zijne godsdienst. — *Valk*, 1812. bl. 192 — 194. Hoe de verrigtingen in den laatsten avond zijns levens elkander zijn opgevolgd. — *van Hengel*, 1811. bl. 39*. Wat Paulus in zijne redevoeringen, alsmede in zijnen brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten, leert aangaande den persoon en de geschiedenis van Jezus. — *de Keizer*, 1817. bl. 150 — 157. *van Tricht*, 1817. bl. 94 — 104. Wat Johannes in zijne brieven leert aangaande den persoon en het karakter van Jezus. — *de Keizer*, 1813. bl. 72. Aangaande zijne daden, zijne lotgevallen en derzelver oogmerken. *ald.* bl. 75 — 80. Waarom Jezus niets in geschrift heeft nagelaten. — *Seltenreich*, 1816. bl. 157*, 356. Een vermeend gezegde van Jezus, niet in de Heilige Schrift voorkomende. — *de Keizer*, 1817. bl. 81.

E. Zijn Gezag, zijne Wonderen, zijne Leerwijze.

Hoog gezag van Jezus. — *de Keizer*, 1813. bl. 15 — 17. Wat Paulus, in zijne brieven aan de Corinthers, leert aangaande het hoog gezag van Jezus Christus als den Verlosser der menschen, en aangaande deszelfs betrekking tot zijne gemeente. — *de Geer*, 1826. bl. 68 — 74. Hij was een bijzonder Godsgezant. — *de Keizer*, 1815. bl. 21—25.

In

JEZUS CHRISTUS.

In welk eenen zin Hij zijne leer aan goddelijke openbaring toeschreef. — *Bijdragen*, 1814. bl. 135—137. *Donker Curtius*, 1827. bl. 30—35. Schets diens tijdvaks van zijn leven, hetwelk allermeest door wonderen is gekenmerkt geweest. — *Muntendam*, 1819. bl. 37—51. De wonderen, door Hem verrigt, vergeleken met die van ELIAS en van ELIZA. Zie WONDEREN. Zijne voorzeggingen omtrent zijn eigen lot, als bewijs der goddelijkheid van zijne leer. — *Bijdragen*, 1814. bl. 149, 150. *de Keizer*, 1822. bl. 62—64. Zijne voorzeggingen omtrent zijn lijden en sterven zijn zeer bestemd, en dalen tot in kleinigheden af. — *de Keizer*, 1815. bl. 34, 35.

Voorzigtigheid, waarmede Hij zich gedroeg omtrent de Mozaïsche instellingen en gebruiken. *Bijdragen*, 1814. bl. 6. En omtrent de verwachtingen der Joden aangaande het rijk van den Messias. *ald.* bl. 10. *Vinke*, 1835. bl. 159—169. Hij ging hunne wonderzucht nadrukkelijk tegen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 14. Hij bouwde wel eens zijne redenen op de dwaalbegrippen zijner toehoorders. *ald.* bl. 15. Dat Hij zich niet schikte naar de wanbegrippen zijner tijdgenooten, bewezen uit zijn gesprek met de Sadduceën over de Engelen. — *Heringa*, 1811. bl. 31. Hij sprak geenszins met wijsgeerige naauwkeurigheid, maar in de taal des gemeenen levens. — *Bijdragen*, 1814. bl. 196. Waarom Hij zijne zedeleer op eene populaire wijze voordroeg. *ald.* bl. 267—273. Waarin zijne voordragt boven die der Apostelen uitmuntte. *ald.* bl. 89. Wijsheid en liefde, waarmede Hij te werk ging, om der

leerlingen geloof in zich te vestigen, en hen aan zich ten naauwste te verbinden. — *Vinke*, 1835. bl. 171 — 176. Om hunne verkeerde denkbeelden aangaande den Messias te bestrijden. *ald.* bl. 177 — 182. En om door een gedurig en uitvoerig gewagen van zijn lijden en sterven hen niet te zeer te bedroeven. *ald.* bl. 182 — 186. Wijsheid, waarmede Hij zijne leerlingen naar hunne bijzondere vooroordeelen en zwakheden behandelde. — *Bijdragen*, 1814. bl. 29. Ook naar hun bijzonder gemoedsgestel. *ald.* bl. 30. En ten opzigte van hunne toekomstige lotgevallen. *ald.* bl. 35. Zijne wijsheid in het aannemen des beginsels van een vrij onderzoek der geopenbaarde godsdienstleer. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 85 — 89. *Huët*, 1832. bl. 144.

F. Zijn Lijden en Sterven.

Alles, wat Hem is overgekomen, was Hem vooraf bekend. — *de Keizer*, 1815. bl. 33 — 36. Hij heeft zich aan zijn lijden vrijwillig onderworpen. *ald.* bl. 37 — 51. Waarom Hij eene openbare strafoefening heeft willen ondergaan. *ald.* bl. 9. Hij was volkomen onschuldig. *ald.* bl. 42 — 45. Zijn lijden had plaats in overeenkomst met en ten gevolge van een bijzonder ontwerp van God. *ald.* bl. 46 — 52. Zijn lijden was voorspeld door de oude profeten. *ald.* bl. 53 — 56. Zijn lijden en sterven als boven alles gewigtig voorgesteld in het Nieuw Verbond. *ald.* bl. 123 — 126.

Verzameling en verklaring aller gezegden van Jezus, betreffende zijn lijden en sterven tot vergevinge der zonden en zaligheid. — *Vinke*, 1835.

bl.

JEZUS CHRISTUS.

bl. 18 — 81. Handhaving van de echtheid en de ongeschondenheid dezer gezegden, in het algemeen. — *Vinke*, 1835. bl. 84 — 100. Van enkele derzelve in het bijzonder. *ald.* bl. 100 — 103. Uit deze gezegden blijkt, dat naar 's Heilands onderwijs de vergeving der zonden en de zaligheid doel van zijn lijden en sterven zijn. *ald.* bl. 105. Aan welk lijden van Jezus men daarbij te denken hebbe. *ald.* bl. 105 — 108. Op wie dat lijden en sterven van Jezus betrekking hebbe. *ald.* bl. 108 — 113. Op welke zonden Hij, sprekende van zijn lijden en sterven tot vergevinge van dezelve, het oog hebbe. *ald.* bl. 113 — 116. Welke straffen en welke zaligheid daarbij door Hem bedoeld worden. *ald.* bl. 116 — 120. Gronden, welke kunnen worden bijgebragt tegen de vooronderstelling, dat Jezus niet meermalen en uitvoeriger van zijn lijden en sterven tot vergeving der zonden en zaligheid gesproken heeft, dan wij vinden opgeteekend in de Evangeliën. *ald.* bl. 153 — 155. Gronden, welke kunnen worden bijgebragt voor die vooronderstelling. *ald.* bl. 156.

Redenen, waarom Jezus voor zijnen dood niet meermalen en uitvoeriger in het algemeen van zijn lijden en sterven gesproken heeft tot het volk en deszelfs oversten. *ald.* bl. 159 — 169. En waarom niet tot zijne leerlingen. *ald.* bl. 169 — 189. Hij verbindt de vergeving der zonden en de zaligheid alleen aan zijn lijden en sterven. *ald.* bl. 122, 123. En verklaart, dat het Gods wil was, dat Hij leed en stierf tot vergeving der zonden en zaligheid. *ald.* bl. 123 — 125. Hij stelt zijn lijden en sterven voor als bewijs van Gods

groo-

groote liefde jegens de menschen. — *Vinke*, 1835. bl. 125, 126. En wij hebben zekerlijk tusschen dat lijden en sterven en onze behoudenis een naauw en schoon verband te erkennen. *ald.* bl. 127 — 129. Als bewijs van zijne liefde tot en gehoorzaamheid aan zijnen Vader, om welke vooral Hij door dezen bemind werd. *ald.* bl. 129 — 131. Doch Hij verklaart niet uitdrukkelijk, dat God om dezelve aan zondaren vergeving en zaligheid schenkt. *ald.* bl. 131—133. Als bewijs van zijne liefde tot ons. *ald.* bl. 133. En als zoodanig beschouwd vinden wij ook hier een naauw en schoon verband tusschen dat lijden en sterven en onze zaligheid. *ald.* bl. 134, 135. Als in het naauwste verband staande met zijne opstanding en verheerlijking; terwijl als zoodanig in driederlei opzigt verband bestaat tusschen hetzelve en onze zaligheid. *ald.* bl. 135—140. (Zie Jezus Christus. G.). Als ten doel hebbende ons aan de heerschappij des Duivels te ontrukken en Gode toe te wijden. *ald.* bl. 140, 141. En hoe als zoodanig verband bestaat tusschen hetzelve en onze behoudenis. *ald.* bl. 141, 142. Als ondergaan in onze plaats; als een rantsoen of eenen losprijs, welken Hij in onze plaats opbragt; als een offer voor onze zonden. *ald.* bl. 142. En hier blijkt duidelijk, dat er naar 's Heilands onderwijs ook een onmiddellijk verband bestaat tusschen zijn lijden en sterven en de vergeving onzer zonden en onze zaligheid. *ald.* bl. 143. Doch niet, hoe wij dit verband ons te denken hebben; of alleen subjectief, of ook objectief. *ald.* bl. 143, 144. Redenen, waarom Hij voor

zij-

zijnen dood niet meermalen en uitvoeriger gesproken heeft van het doel en de vruchten zijns lijdens en stervens. — *Vinke*, 1835. bl. 190—213. Redenen, waarom Hij na zijne opstanding niet meermalen en uitvoeriger daarvan gesproken heeft. *ald.* bl. 215—232. De ontwikkeling dier leer heeft Hij overgelaten aan zijne Apostelen. *ald.* bl. 233—235. Overeenstemming van hun onderwijs dienaangaande met het zijne. *ald.* bl. 237—447. Zie APOSTELEN en OVEREENSTEMMING.

Eigenlijke spreekwijzen, waarmede zijn lijden en sterven als plaatsbekleedend en dienende tot verwerving van schuldvergiffenis wordt voorgesteld. — *de Keizer*, 1815. bl. 78—88. Oneigenlijke spreekwijzen, daarop betrekkelijk. *ald.* bl. 91—118. Onderscheidene voorstellingen van het doel van 's Heilands lijden en dood, in de Heilige Schrift. — *Huët*, 1832. bl. 69*, 70*. Waarom JEZUS dood wordt voorgesteld als een offer. — *Seltenreich*, 1815. bl. 61. Als een zoenoffer voor de zonde. — *van Heijningen*, 1817. bl. 80, 81. Volstrekte behoefte van zulk eene voorstelling bij alle menschen te allen tijde. *ald.* bl. 82—85. Het doel van JEZUS dood verpligt tot deugd. *ald.* bl. 121—125. Of de bevestiging der waarheid van zijne leer het hoofddoel van zijnen dood geweest zij. — *Seltenreich*, 1815. bl. 5—7. Of het geven van een volmaakt voorbeeld. *ald.* bl. 7—9. Door zijnen dood werd een einde gemaakt aan de Mozaïsche huishouding, en eene nieuwe bedeeling ingevoerd. *ald.* bl. 17—22. Onder de oogmerken van zijnen dood

dood behoort de bevordering van zedelijke verbetering onder de menschen. — *Seltenreich*, 1815. bl. 22—36. Doch niet als hoofddoel; dit was vergeving van zonden aan te brengen. *ald.* bl. 37—66. Het verband tusschen zijn lot en onze zaligheid is niet in strijd, maar in overeenstemming met de rede. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 105—107. Hoe het lijden van JEZUS in Gethsemané te beschouwen zij. — *Heringa*, 1811. bl. 171—175. Zie GETHSEMANÉ.

G. Zijne Opstanding en Heerlijkheid.

Verband tusschen 's Heilands vrijwilligen dood en zijne opstanding. — *Seltenreich*, 1815. bl. 9, 10. Zie OPSTANDING. Tusschen zijne vernedering en tegenwoordige heerlijkheid. *ald.* bl. 11—13. Hoog belang van zijne opstanding. — *van Heijningen*, 1817. bl. 85, 86. Waartoe Hij het tijdvak tusschen zijne opstanding en zijne hemelvaart niet bestemd had. — *Vinke*, 1835. bl. 215—219. Waartoe Hij hetzelve al bestemd had. *ald.* bl. 222—230. Zijne magt en trouw, als stichter en bestuurder der Kerk, in dezer vestiging en uitbreiding betoond. — *Seltenreich*, 1816. bl. 158—166. In welken zin Hij stichter van zijne Kerk kan genoemd worden. *ald.* bl. 373. Zijne waarheid en trouw in de uitstorting des Heiligen Geestes gebleken. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 136—149. Bewijs in die gebeurtenis voor den hoogeren stand, waartoe Hij verheven was. *ald.* bl. 149—157.

Zijne tegenwoordige heerlijkheid, geëvenredigd aan de volbragte taak zijner vernedering. — *de*

Kei-

JEZUS CHRISTUS.

Keizer, 1815. bl. 61 — 63. Zijne opperheerschappij en regterlijke waardigheid eene hoofdzaak van der Apostelen prediking. — *van Heijningen*, 1817. bl. 88 — 90. Wat nopens zijnen tegenwoordigen stand en zijne aanstaande openbaring voorkomt in het Evangelie van JOHANNES. — *de Keizer*, 1822. bl. 78 — 82. Wat in de redevoeringen van PAULUS, alsmede in deszelfs brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 181 — 183. *van Tricht*, 1817. bl. 98 — 104. *van Heijningen*, 1817. bl. 88 — 90. Wat in de brieven van JOHANNES. — *van Tricht*, 1813. bl. 72 — 75. *de Keizer*, 1813. bl. 81, 82. Wat aangaande het hoog gezag van JEZUS CHRISTUS als den Verlosser der menschen, en aangaande zijne betrekking tot zijne gemeente geleerd wordt in de brieven aan de Corinthers. — *de Geer*, 1826. bl. 68 — 75.

H. Pligten jegens Hem.

Het geloof aan Hem als Verlosser en verheerlijkten Koning is door alle tijden heen de hoofdzaak des Christendoms. — *Bijdragen*, 1814. bl. 115 — 122. Wat Hij verstaat door het geloof in Hem. — *Vinke*, 1835. bl. 147 — 150. De liefde van JEZUS dringt tot aanneming en betrachting des Christendoms. — *van Heijningen*, 1817. bl. 177 — 179. Pligt van getrouwheid aan Hem. — *de Keizer*, 1815. bl. 184, 185. Wat in het Evangelie van JOHANNES voorkomt aangaande het geloof en vertrouwen omtrent Hem. — *Reddingius*, 1822. bl. 146 — 150. En aangaande de pligten jegens Hem en zijne leer. — *de Keizer*, 1822. bl.

JEZUS CHRISTUS. bl. 100—102. Wat aangaande onze pligten jegens Hem geleerd wordt door PAULUS in zijne redevoeringen, alsmede in zijnen brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 234—236. *van Tricht*, 1817. bl. 208—210. Wat door JOHANNES in zijne brieven. — *van Tricht*, 1813. bl. 102, 108. *de Keizer*, 1813. bl. 122, 123.

IGNATIUS. Zijne zeven brieven. — *van Heyst*, 1834. bl. 195. Eigenlijke aanhaling van een Evangelie of eenen Brief komt in dezelve nergens voor; maar wel overeenkomst met en toespeling op plaatsen des Nieuwen Testaments. *ald.* bl. 196 —198.

INDIFFERENTISME. Deszelfs rampzalige werking in onze dagen. — *van Hengel*, 1811. bl. 192, 193.

INGEVING der Heilige Schrift. PAULUS beroept zich op dezelve. — *Hanewinckel*, 1818. bl. 74. Gevolg daaruit afgeleid, dat geene afschrijvers zijne hoofdgedachten hebben uitgebreid, maar dat zijne brieven geheel van hem zelven zijn. *ald.* bl. 75—78. Wat PAULUS, 1 Tim. III: 16, aangaande dezelve leert. — *Molenaar*, 1819. bl. 6—14, 38, 39. Andere godsgezanten en schrijvers van het Nieuwe Verbond hebben over de ingeving des Ouden Verbonds met PAULUS eenstemmig gedacht. *ald.* bl. 17—19. Hunne gedachten deswegens gronden zich, op hetgeen zij dienaangaande in de schriften des Ouden Verbonds volkomen zeker bevonden hebben. *ald.* bl. 20—24. Zekerheid van hunne getuigenis ten aanzien der ingeving des Ouden Verbonds, daar zij zelven door den Heiligen Geest geleid zijn. — *Mo-*

zen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 4, 5. Hunne afkeerigheid van de kunsten en wetenschappen, die bij de Heidenen bloeiden. — *Bijdragen*, 1814. bl. 54. Hunne verkleefdheid aan hunne priesters en derzelver leerstelsel. *ald.* bl. 5. Denkwijs van hunne grooten. *ald.* bl. 18. Hun volkstrots en haat tegen Heidenen, tollenaars en Samaritanen. *ald.* bl. 7. Hunne verwachtingen van een aardsch Messiasrijk. *ald.* bl. 9. Hunne wonderzucht en geestenleer. *ald.* bl. 14. Hunne gevoelens aangaande het paradijs en de onderwereld. *ald.* bl. 15. Zij waren niet onkundig van de hope der onsterfelijkheid. — *Seltenreich*, 1816. bl. 41. Ofschoon zij de Grieksche taal verstonden, gaven zij de voorkeur aan hunne volkstaal, die zij de heilige noemden. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 65*.

Hunne bedenking, dat de Mozaïsche wet niet op eene blijkbaar goddelijke wijze is afgeschaft, kan door aanwijzing van het Pinksterwonder wederlegd worden. *ald.* bl. 172. De vervolgingen, door hen aangerigt tegen het Christendom, vermogten niet tegen deszelfs uitbreiding. — *Seltenreich*, 1816. bl. 12, 13, 110. Wat het Christendom voor hen aanlokkelijk maken moest. *ald.* bl. 167 — 176. Waardoor zij in de eerste Christengemeente eenigen voorrang kregen boven de Heidenen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 41. Proeven van Gods blijvende theocratische betrekking op, en voorzorg voor de Israëliten, gedurende hun verblijf in Babel. — *Royaards*, 1821. bl. 239 — 254. Blijvende betrekking van God op dat volk. — *van Tricht*, 1817. bl. 228. Zie ook VOLKEN. Hunne algemeene toetreding tot

 het

In-

JOHANNES de Apostel.

Inwendige bewijzen voor de echtheid van het Evangelie van JOHANNES. — *Hauff*, 1829. bl. 90—316. Overal blijkt, dat de schrijver van hetzelve een Palestijnsche Jood geweest is, en in den eersten Apostolischen tijd geleefd heeft. *ald.* bl. 90—93. Beantwoording der tegenwerpingen daartegen. *ald.* bl. 93—116. Niet minder blijkt overal, dat de schrijver een oor- en ooggetuige van hetgeen JEZUS sprak en deed, een vertrouwd vriend van Hem geweest is. *ald.* 117—121. Beantwoording der tegenwerpingen daartegen. *ald.* bl. 122—133. De taal, waarin hetzelve geschreven is, bewijst, dat het uit den vroegsten Christelijken tijd afstamt, en van JOHANNES oorspronkelijk is. *ald.* bl. 133—138, 151—153. Beantwoording der tegenwerping: dat JOHANNES de Grieksche taal niet magtig genoeg zal geweest zijn, om in dezelve zijn Evangelie te kunnen schrijven. *ald.* bl. 139 — 144. Dat JOHANNES slechts gedurende twee jaren of zelfs nooit in Klein-Azië zal geweest zijn. *ald.* bl. 144—150. In het Evangelie vertoonen zich de duidelijkste sporen der vroegere vorming en der levensbetrekkingen, alsmede der verstandelijke en zedelijke geaardheid van JOHANNES. *ald.* bl. 153—166. Wat taal, stijl, wijze van voorstelling, karakter des schrijvers, begrippen en leeringen betreft, stemt hetzelve overeen met de overige schriften, welke aan JOHANNES worden toegekend: met den eersten brief diens Apostels. *ald.* bl. 170—177. Ook met de beide andere brieven. *ald.* bl. 181 — 186. Zelfs met de Openbaring. *ald.* bl. 188—192. Desgelijks met de overi-

rige Evangeliën zoodanig, dat deszelfs vervaardiging van een' Apostel, zoo als JOHANNES is, kan verwacht worden. — *Hauff*, 1829. bl. 193 — 126. Hij heeft wel zijne eigenheden in manier en trant van verhalen. *ald.* bl. 196 — 199, 207 — 211. Doch deze zijn geenszins van dien aard, dat zij eene bezwaarlijk op te lossen tegenwerping kunnen opleveren. *ald.* bl. 199 — 207. Beantwoording der tegenwerping, ontleend uit de meerdere breedvoerigheid en woordenrijkheid. *ald.* bl. 211, 212. Der tegenwerping, dat de stijl geesteloos en krachteloos zou zijn. *ald.* bl. 212, 213.

De inhoud van dit Evangelie staat ook in zoodanige betrekking tot de overige Evangeliën, dat JOHANNES voor deszelfs schrijver kan gehouden worden: onderscheidene aanwijzing daarvan. *ald.* bl. 213 — 311. Ten opzigte van de geschiedverhalen, welke in hetzelve begrepen zijn; en met beantwoording der tegenwerpingen: dat zij van die der overige Evangelisten verschillen. *ald.* bl. 214 — 230. Dat hun berigt aangaande JOHANNES den Dooper onvoldoende is. *ald.* bl. 230, 231. Dat zij van geschied- en aardrijkskundige fouten niet vrij zijn. *ald.* bl. 231 — 233. Dat er tegenstrijdigheden met de overige Evangelieverhalen in voorkomen. *ald.* bl. 233, 234. Dat vele gewigtige bijzonderheden er in het geheel niet in vermeld worden. *ald.* bl. 234 — 238. Ten opzigte van de leer, welke in hetzelve voorgedragen wordt; en met beantwoording der tegenwerpingen: dat hetgeen in de inleiding nopens den Logos gezegd wordt, onmogelijk van een'

Ga-

Galileschen visscher kan afkomstig zijn, en zeer donker en raadselachtig is. — *Hauff*, 1829. bl. 238 — 243. Dat het Evangelie in het begin onverstaanbaar en zonder zamenhang is, en oorspronkelijk eene geheel andere inleiding schijnt gehad te hebben. *ald.* bl. 243, 244. Dat het zich niet gelijk blijft in de voorstelling van CHRISTUS, en reeds daarom geen' Apostel tot schrijver hebben kan. *ald.* bl. 245 — 249. Dat het de opstanding van JEZUS anders voorstelt, dan zulks door de Apostelen geschiedt. *ald.* bl. 249, 250. Dat het veel belangrijks, zoo als het Onze Vader, de instelling des Doops, de instelling des Avondmaals, de hemelvaart van JEZUS, en andere dingen meer, overslaat. *ald.* bl. 250 — 256. Dat in hetzelve over JESUS CHRISTUS als den Zoon van God veel breedvoeriger gesproken wordt, dan in de overige schriften des Nieuwen Testaments, *ald.* bl. 256—259. Ten opzigte der redenen van JEZUS; en met beantwoording der tegenwerpingen: dat hetzelve veel meer redenen van JEZUS behelst, dan de overige Evangeliën. *ald.* bl. 259 —261. Dat die redenen van anderen inhoud, van minder zedelijke strekking, raadselachtig en donker zijn. *ald.* bl. 261 — 276. Dat dezelve zoo uitvoerig zijn, dat men wel op de gedachte komen moet, dat een verdichter ze aan JEZUS in den mond gelegd heeft. *ald.* bl. 276, 277. Dat JOHANNES dezelve, zoo lang, nadat zij gesproken waren, niet heeft kunnen terug geven, zoo als hij ze gehoord had. *ald.* bl. 278 — 285. Dat men uit dezelve velerlei valsche gevolgtrekkingen en leeringen afgeleid heeft. *ald.* bl. 285, 286. Ten op-

opzigte van de wonderen, welke in hetzelve verhaald worden; en met beantwoording der tegenwerpingen: dat wonderen op zich zelven de goddelijkheid van eene leer niet kunnen bewijzen. — *Hauff*, 1829. bl. 287—289. Dat de wonderen, in hetzelve verhaald, van die, in de overige Evangeliën beschreven, verschillen, en niet zoo menigvuldig zijn. *ald.* bl. 289—294. Dat zekere, hoogst merkwaardige en voor het doel van JOHANNES bijzonder geschikte, wondederen in hetzelve niet vermeld worden; ofschoon er toch ook wel wonderen in beschreven staan, die in de overige Evangeliën verhaald zijn. *ald.* bl. 294—297. Waarom de opwekking van LAZARUS alleen door hetzelve beschreven worde. *ald.* bl. 297—300. Waarom sommige bekende wonderen, die in de overige Evangeliën niet worden vermeld, alleen in hetzelve verhaald worden. *ald.* bl. 309—311. Hetgeen met betrekking tot het verhalen van wonderen aan het Evangelie van Johannes bijzonder eigen is. *ald.* bl. 300—309.

Geschiedkundige geloofwaardigheid en doel van dit Evangelie. — *de Keizer*, 1822. bl. 7—10. Inhoud, aard, strekking en doel van hetzelve, in vergelijking met die der overige Evangeliën. — *Hauff*, 1829. bl. 238, 239, 326, 327, 334. *Riehm*, 1831. bl. 30—39. *van der Willigen*, 1831. bl. 164—179. Oorzaken der zoo geheel bijzondere inrigting van hetzelve. *ald.* bl. 180—190. Oogmerk van JOHANNES bij het schrijven van zijn Evangelie, volgens EUSEBIUS. — *van Heyst*, 1834. bl. 55—57.

Schrijf-

JOHANNES de Apostel.

Schrijfwijze in dit Evangelie. — *de Keizer*, 1822. bl. 10. Schoonheid en bevalligheid van deszelfs stijl, voordragt en inrigting. — *Hauff*, 1829. bl. 323 — 328. Deszelfs hooge waarde en voortreffelijkheid. — *de Keizer*, 1822. bl. 11 — 13. *Hauff*, 1829. bl. 3, 4, 317, 326 — 337. Deze zijn te allen tijde, ook door vroegere en latere Schriftverklaarders, erkend. *ald.* bl. 317 — 323, 337 — 340. Eigenaardige uitspraak van CLAUDIUS over deszelfs hooge waarde. — *de Keizer*, 1822. bl. 12, 13. De menigte en de uitgebreidheid der in hetzelve opgenomene redenen en gesprekken van JEZUS geven aan hetzelve eene bijzonde waarde. — *Hauff*, 1829. bl. 328, 329, 332, 333. Deszelfs belangrijkheid met betrekking tot de overige Evangeliën en tot de gansche Evangelieleer. *ald.* bl. 330 — 333. Met betrekking tot de in hetzelve voorkomende voorstelling der goddelijke verhevenheid en waardigheid van den Zaligmaker. *ald.* bl. 333 — 337, 340 — 351.

Geloofsleer van hetzelve omtrent God. — *Reddingius*, 1822. bl. 16 — 28. *de Keizer*, 1822. bl. 17 — 26. Omtrent JEZUS CHRISTUS. — *Reddingius*, 1822. bl. 28 — 85. *de Keizer*, 1822. bl. 31 — 82. Omtrent den Heiligen Geest en deszelfs werkingen. — *Reddingius*, 1822. bl. 85 — 102. *de Keizer*, 1822. bl. 26, 27. Omtrent goede en kwade Engelen. — *Reddingius*, 1822. bl. 102 — 109. *de Keizer*, 1822. bl. 26, 27. Omtrent de menschen. *ald.* bl. 27 — 31. En hun bederf. — *Reddingius*, 1822. bl. 109 — 114. Omtrent het geloof en de bekeering. *ald.* bl.

114

JOHANNES de Apostel.
114 — 124. *de Keizer*, 1822. bl. 84 — 91. Omtrent hetgeen er aan het einde der eeuwen zal plaats hebben. *ald.* bl. 92 — 94. Omtrent het volgend leven. — *Reddingius*, 1822. bl. 125 — 137.

Zedeleer van hetzelve. *ald.* bl. 137 — 146. *de Keizer*, 1822. bl. 95 — 97. Omtrent de pligten jegens God. *ald.* bl. 97 — 100. Omtrent het geloof in en vertrouwen op Jezus Christus. — *Reddingius*, 1822. bl. 146 — 150. *de Keizer*, 1822. bl. 100 — 102. Omtrent de pligten jegens ons zelven. — *Reddingius*, 1822. bl. 161 — 164. *de Keizer*, 1822. bl. 102 — 110. Omtrent de pligten jegens anderen. — *Reddingius*, 1822. bl. 150 — 160. *de Keizer*, 1822. bl. 110 — 121. Omtrent het grondbeginsel van deugd. *ald.* bl. 121 — 123. Omtrent de drangredenen en de hulpmiddelen tot dezelve. *ald.* bl. 123 — 129.

Echtheid van zijnen eersten brief. — *Hauff*, 1829. bl. 44. Van zijnen tweeden en zijnen derden brief. *ald.* bl. 178 — 180. *van Heyst*, 1834. bl. 116 — 121. Groote overeenstemming van zijnen eersten brief met zijn Evangelie. — *Hauff*, 1829. bl. 167. Deze brief verschilt echter ten aanzien van vorm en inhoud te veel van dat Evangelie, om hem als deszelfs aanhangsel te beschouwen. *ald.* bl. 167, 168. Ook heeft het geenen grond, dat hij slechts eene hoofdzakelijke herhaling, of anders een toeëigenings of aanbevelings schrift van hetzelve zou geweest zijn. *ald.* bl. 168 — 171. Zijne brieven in het algemeen beschouwd. — *van Tricht*, 1813. bl. 12 — 18. Derzelver stijl. *ald.* bl. 22 — 26. Voorname

gens

JUSTINUS Martyr.
gens spreekt van den persoon en de brieven van Paulus. — *van Heyst*, 1834. bl. 217—220.

K.

KANT. De grondstelling zijner wijsbegeerte heeft het gezag des Bijbels niet voor zich. — *Nalezing*, 1816. bl. 115. Hij heeft de begrensdheid der menschelijke rede aangewezen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 161. Wat hij door rede verstaat. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 38—40. Naar mate hij de theoretische rede dieper verootmoedigt, verheft hij de practische des te hooger. *ald.* bl. 42—45. Buiten twijfel verheft hij het oppergezag der rede boven dat der openbaring. *ald.* bl. 40—42, 45—52. Welke verheffing van het volstrekte oppergezag der rede nog duidelijker uitkomt in de redeneringen van hen, die hem gevolgd zijn. *ald.* bl. 52—67. Hij kan genoemd worden de vader der Rationalisten. *ald.* bl. 55. Ofschoon hij de morele uitlegging heeft voorgeslagen, wil hij echter niet, dat dezelve de grammaticale en historische vervangen zal. — *Bijdragen*, 1814. bl. 206, 207. Zijne beginselen hebben de erkenning van de mogelijkheid der wonderwerken bevorderd. — *Seltenreich*, 1816. bl. 329. Zie Wonderen. Hij monstert sommige leerstukken der Christelijke openbaring uit, als voor de practische rede van geen belang. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 45—48. Hij keurt het gebruik van Doop en Avondmaal goed. — *van Hengel*, 1811. bl. 186. Zijn geboortedag door zijne vrienden gevierd. *ald.* bl. 183.

KA-

doms. — *Nalezing*, 1816. bl. 152. Voordeelen, welke derzelver vereeniging zou aanbrengen. *ald.* bl. 153. Wat een der beste middelen tot vereeniging der Kerk zijn zou. *ald.* bl. 154, 155. Twistvoeringen wegens de waarheid doen op zich zelven der Kerk geen nadeel; maar de wijze, waarop de twist gevoerd wordt, brengt de schade aan. — *Otto*, 1832. bl. 62 — 65. Zij heeft tegenspoed van onderscheiden' aard te lijden. — *van der Ploeg*, 1820. bl. 96 — 102. Haar tegenspoed en hare onheilen behooren tot het gewoon bestel der Voorzienigheid. *ald.* bl. 116 — 118. Zijn onafscheidelijk van de inrigting der wereld. *ald.* bl. 118 — 120. En vloeijen voort uit het gebrek harer leden. *ald.* bl. 120 — 122. Doch moeten voordeelen aanbrengen. *ald.* bl. 123 — 127.

KERKBESTUUR. Inrigting van hetzelve bij de eerste Christenen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 62, 63, 335. Bij hen diende hetzelve tot instandhouding der Kerk. *ald.* bl. 218. Sedert CONSTANTIJN den Grooten bevorderde hetzelve de uitbreiding des Christendoms. *ald.* bl. 207.

KERKBESTUURDERS. Die van den eersten tijd des Christendoms, gelijk ook die van de Hervormde belijdenis, tegen de beschuldiging van heersch- en baatzucht verdedigd. — *Seltenreich*, 1816. bl. 121 — 124. Het weldadige van hun werk. *ald.* bl. 274, 275.

KERKELIJKE GESCHRIFTEN of « libri ecclesiastici. " Welke soort van schriften onder deze, bij de Latijnsche Kerk gebruikelijke, benaming verstaan worden. — *van Heyst*, 1834. bl. 306 — 309.

KERKHERVORMERS. Zie Hervormers.
KERKHERVORMING. Zie Hervorming.
KERKVADERS. Hunne getuigenis aangaande het canonijk gezag van de schriften des Nieuwen Testaments is geenszins verwerpelijk. — *van Heyst*, 1834. bl. 351 — 356. Of zij uit de echtheid van eenig Apostolisch geschrift tot deszelfs canonijk gezag, dan of zij omgekeerd van het laatste tot het eerste besloten. *ald.* bl. 330 — 332. Het is een doorgaand gebrek van hen, dat zij het onderscheid tusschen het Oude en het Nieuwe Testament niet genoeg onder het oog hielden. *ald.* bl. 340*, 341*. Waarom uit hunne schriften niet kan worden opgemaakt, wat tot het altijdgeldende en wat tot het tijdelijke en plaatselijke in de leer van het Evangelie behoort. — *Bijdragen*, 1814. bl. 175 — 178.

Verkeerde tekstverklaring en daaruit ontstane wangevoelens bij hen op te merken. — *Nalezing*, 1816. bl. 129, 130. Hunne dwalingen omtrent de vrijwillige armoede en het eedzweren. — *Bijdragen*, 1814. bl. 229 — 232. Zij achtten het ongehuwde leven zeer hoog. — *Seltenreich*, 1816. bl. 331. Zij keurden het eigenwillige martelaarschap sterk af. *ald.* bl. 342, 343. De snelle voortplanting des Christendoms beschouwden zij als een wonder. *ald.* bl. 35. Hunne getuigenissen omtrent de uitbreiding des Christendoms opgegeven en beoordeeld *ald.* bl. 12, 310 — 312. Hunne verschillende denkwijzen omtrent het gevoelen van een duizendjarig rijk. *ald.* bl. 43, 44, 324, 325. Hoe zij dachten over de zaligheid der Heidenen. *ald.* 45, 46, 327. No-

pens het verband tusschen 's Heilands dood en der menschen zaligheid vindt men bij hen meer, dan sommigen wel denken. — *Vinke*, 1835. bl. 121. Hunne getuigenis aangaande de algemeene viering van Doop en Avondmaal in de drie eerste eeuwen. — *van Hengel*, 1811. bl. 125. Op de viering dezer plegtigheden drongen zij aan, omdat zij dezelve beschouwden als door CHRISTUS verordend tot duurzaam gebruik. *ald.* bl. 135—138.

KETTERS. Wie in den Apostolischen tijd met deze benaming worden aangeduid. — *Bijdragen*, 1814. bl. 51, 52. Velen van hen in de drie eerste eeuwen behielden de plegtigheden van Doop en Avondmaal. — *van Hengel*, 1811. bl. 126. Zij, die te onregt met dien naam genoemd zijn, h bben het Christendom helpen in stand houden. — *Seltenreich*, 1816. bl. 229—231. Hunne verbanning werkte mede tot uitbreiding van het Christendom. *ald.* bl. 23, 208. Zij gaven aanleiding tot naauwkeuriger onderzoek en verdediging der waarheid. *ald.* bl. 201, 202.

KETTERSCHRIFTEN. Oorsprong van dezelve. — *van Heyst*, 1834. bl. 157.

KINDEREN. Zorg, welke het Christendom voor hen gebiedt. — *Seltenreich*, 1816. bl. 260. De aanneming tot kinderen, bij Grieken en Romeinen in gebruik, gaf PAULUS aanleiding tot zinspelingen daarop. — *Hanewinckel*, 1818. bl. 40.

KINDEREN van God. Wat deze benaming te kennen geeft. — *van Tricht*, 1813. bl. 92, 93. *de Keizer*, 1813. bl. 99. *Bijdragen*, 1814. bl. 193.

KIST (EWALDUS). Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 26, 31.

L.

LANGE (ARNOLD). Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 57. *Bergsma*, 1832. bl. 122, 124.

LANZ. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 122.

LAPIDE (CORN. A). Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 122.

LATIJNSCHE CANON eens ongenoemden schrijvers uit het midden der tweede eeuw. Wat dezelve oplevert voor de kennis der geschiedenis van den Canon des Nieuwen Testaments. — *van Heyst*, 1834. bl. 240 — 250.

LAUNAY (PIERRE DE). Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 15, 51, 55. *Bergsma*, 1832. bl. 85, 86, 129*. Beoordeeling van hetzelve. *ald.* bl. 148, 162.

LAVATER. Zijn gevoelen omtrent de gebedsverhooring is noch voordeelig voor de godsdienst, noch gegrond op de Heilige Schrift. — *Nalezing*, 1816. bl. 147, 148.

LEER (De Christelijke). Wat in den striktsten zin daardoor te verstaan is. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 7, 8. Zij is onveranderlijk; maar onze kennis van dezelve is volmaakbaar, en daarom niet onveranderlijk. — *Huët*, 1832. bl. 133 — 136. Welk laatste ook het geval is met dezer gebruik en toepassing op al onze bijzondere, huishoudelijke en maatschappelijke aangelegenheden. *ald.* bl. 140*. Zij rust geheel op geschiedenissen en daadzaken. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 2. Zij is veel voortreffelijker dan alles, wat de beste wijsgeeren ooit geleerd hebben. — *Seltenreich*, 1816. bl. 239 — 243. Zij moet worden toegekend aan eene stellige God-

de-

LEER (De Christelijke).

delijke openbaring. — *Bijdragen*, 1814. bl 134 — 139. Verschillende beteekenissen, waarin zij met de benaming van Goddelijke openbaring bestempeld wordt. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 5, 6. Doch uit de verklaringen van Jezus nopens zich en zijne leer, alsmede uit de verklaringen der Apostelen nopens zich en het Evangelie, hetwelk zij verkondigden, blijkt ten duidelijkste, dat zij verdient Goddelijke openbaring te heeten, omdat zij, in den eigenlijksten zin des woords, Goddelijk, dat is onmiddellijk van God herkomstig is. *ald.* bl. 9 — 36. Hare Goddelijkheid opgemaakt uit de brieven van Johannes. — *de Keizer*, 1813. bl. 21 — 24. De pligten omtrent haar, volgens die zelfde brieven. *ald.* bl. 123. De beloften aangaande hare bestendige voortduring en eenmalige algemeenheid gelden geenszins de vormen, waarin zij door menschen is voorgedragen, noch ook de verschillende opvattingen, verklaringen en zamenstelsels van dezelve. — *Huët*, 1832. bl. 125. Zie voorts Apostelen, Christendom, Evangelieleer, Geloof, God, Christelijke Godsdienst, Godsdienstleer, Jezus Christus, Johannes, Leven, Openbaring, Verbetering, Vergeving der Zonden, Verzoening, Voorzienigheid, Zedeleer, Ziel.

LEERAARS. Wijsheid van Jezus in het verordenen van dit ambt. — *Seltenreich*, 1816. bl. 156 — 158. Hoe veel door hen is bijgedragen tot instandhouding van het Christendom. *ald.* bl. 221 — 225. Zij moeten navolgen de leerwijze van Jezus

en

derscheiden. — *Bijdragen*, 1814. bl. 83, 84. Jezus en de Apostelen hebben zich over het persoonlijke, tijdelijke en plaatselijke, en over het algemeen geldende zelven verklaard. — *Nalezing*, 1816. bl. 5—20. Welke uitlegkundige grondstellingen moeten gevolgd worden, om den verklaarden wil van Jezus en de Apostelen te leeren kennen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 184—207. Regelen van behoedzaamheid bij het onderzoek van het al of niet algemeen geldende in het Nieuwe Verbond. — *Nalezing*, 1816. bl. 33—64. Voordeelen van dit onderzoek voor het geloof aan het Evangelie. *ald.* bl. 141—151. Voor de eenheid der Christelijke Kerk. *ald.* bl. 151—155. En voor Christenleeraars. *ald.* bl. 155—162.

Grondstellingen, welke bij de onderscheiding, van hetgeen algemeen geldend en verbindend en van hetgeen zulks niet is, moeten gevolgd worden. — *Bijdragen*, 1814. bl. 101—105. Die onderscheiding kan alleen uit de verklaringen van Jezus en de Apostelen worden opgemaakt. *ald.* bl. 125—156. Waarom daarbij de rede de toetssteen niet zijn kan. *ald.* bl. 157—166. Proeven dienaangaande, door nieuwere uitleggers genomen, beoordeeld. — *Nalezing*, 1816. bl. 21—33. Dat men te dien einde evenmin zich kan bedienen van willekeurige vooronderstellingen, van de schriften der Kerkvaders, van de bepalingen van Conciliën en Synoden, en van hetgeen onder de Christenen eenparig erkend wordt. — *Bijdragen*, 1814. bl. 167—183. Dat uit persoonlijke, plaatselijke en tijdelijke gezegden

van

LI-

PRI-

LUTHER.

Priërias, Cajetanus en Miltitz. — *de Geer*, 1831. bl. 62—69. Zijn twistredenen met Eck te Leipzig, *ald.* bl. 69—76. Zijn gedrag ten aanzien der tegen hem uitgevaardigde pauselijke bullen. *ald.* bl. 77—88. De pauselijke bulle en boeken verbrandende, volgde hij een door Paulus gegeven voorbeeld. — *Seltenreich*, 1816. bl. 296*. Zijne verrigtingen op verschillende rijksdagen. — *de Geer*, 1831. bl. 89—96. Zijn twist met Carlstadt, Zwingli en anderen, betrekkelijk het Avondmaal. *ald.* bl. 97—105. Zijne pogingen ter demping van den Boerenkrijg. *ald.* bl. 108—114. Zijne werkzaamheden na de vorming van partijen. *ald.* bl. 115—118. Zijne nieuwe bemoeijingen tot hervorming. *ald.* bl. 118—121. Zijn huwelijk. *ald.* bl. 121—125. Zijne werkzaamheden bij de protestatie tegen het besluit van den rijksdag te Spiers, en bij de Augsburgsche geloofsbelijdenis. *ald.* bl. 125—131. Zijne vriendschapsbetrekkingen. *ald.* bl. 144—145.

Zijne schriften; gebreken en voortreffelijkheden van dezelve. *ald.* bl. 145—151. Zijne Bijbelvertaling en verbetering der eeredienst en predikwijze. *ald.* 153—155. Hij prijst zeer de beoefening der talen, en dringt daarop ten sterkste aan. — *Otto*, 1832. bl. 96, 97. Zijne niet gelukkige vertaling van 2 Cor. X : 5 heeft tot misverstand en misbruik van de deze plaats aanleiding gegeven. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 83, 84. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 29. *Bergsma*, 1832. bl. 46—48, 132*. Beoordeeling van hetzelve. —

Bergs-

M.

MA-

te vergelijken met die van den mensch in onderscheiden leeftijd. — *Royaards*, 1821. bl. 76.

MENSCHEN. Hun aanleg, hunne bestemming en zedelijke gesteldheid naar de brieven van Johannes. — *van Tricht*, 1813. bl. 77—83. *de Keizer*, 1813. bl. 63—68. Hunne verbasterde gesteldheid volgens het Evangelie beschreven. — *de Keizer*, 1815. bl. 164, 165. Ofschoon vrije schepselen staan zij echter onder hoogeren invloed. — *Metger*, 1816. bl. 172, 173. Wat Paulus hen aangaande leert in zijne redevoeringen, alsmede in zijnen brief aan de Romeinen en in dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 144—149. *van Tricht*, 1817. bl. 117—120. *van Heijningen*, 1817. bl. 91—95. Wat aangaande den mensch en zijne bedorvenheid geleerd wordt in het Evangelie van Johannes. — *Reddingius*, 1822. bl. 109—114. *de Keizer*, 1822. bl. 27—31. Hoe zij door de Atheners onderscheiden werden. — *van Heijningen*, 1817. bl. 91. Zie ook Karakter.

MESSIAS. De Joden schreven aan denzelven een aardsch rijk toe. — *Bijdragen*, 1814. bl. 9. Bijzonderheden, welke zij aangaande denzelven verwachtten. *ald.* bl. 11. Deszelfs vernedering en derzelver doel, door Jezus aangekondigd. — *de Keizer*, 1815. bl. 102, 103. Het denkbeeld van velen onder Jezus tijdgenooten, dat de Messias niet zou sterven, was niet algemeen. — *Seltenreich*, 1815. bl. 16.

De betrekkingen en het werk van den Messias, voorgesteld door Daniël. — *Royaards*, 1821. bl. 221. Tijd van deszelfs komst door hem aan-

gewezen. — *Royaards*, 1821. bl. 222. Zijne uitgebreide inzigten in het rijk van den Messias, als een Godsrijk, dat eens de aarde vervullen zal. *ald.* bl. 230—232. Zie ook VOORZEGGINGEN.

MESTREZAT. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 55. *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

METHODIUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

MICHA. Het karakter van zijne profetiën aangewezen. — *Royaards*, 1821. bl. 201.

MICHAËLIS. Zijne verkeerde opvatting van sommige Bijbelplaatsen. — *Heringa*, 1811. bl. 53, 85, 94*. Hoe hij 's Heilands verbieden van den eed verklaart. — *Bijdragen*, 1814. bl. 244. Zijn gevoelen nopens den oorsprong van het boek Daniël. — *Royaards*, 1821. bl. 20—45. Of hij de Babylonische uitleggers van beeldschrift teregt Egyptische geleerden noeme. *ald.* bl. 166. Zijn begrip nopens de geloofwaardigheid, welke aan de Evangelisten moet worden toegeschreven. — *van der Willigen*, 1826. bl. 65—67. Zijne meening, dat de Grieksche tekst van Mattheus voor eene overzetting van den verloren' Hebreeuwschen grondtekst te houden is. *ald.* bl. 162—165. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 17, 51, 58, 68—70. *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

MIDDELAAR. In welken zin JEZUS zoo genoemd wordt. — *de Keizer*, 1815. bl. 109. Wat die benaming uitdrukt. — *de Keizer*, 1817. bl. 171.

MIDDELEEUWEN. Toestand des Christendoms in Eu-

eene

MUHAMMED.
eene geheel andere wijze, dan de uitbreiding des Christendoms. — *Seltenreich*, 1816. bl. 359, 360. Zijne leer zou minder opgang gemaakt hebben, indien onder de Christenen minder getwist en aan beuzelingen gehecht ware. *ald.* bl. 282. Waaraan de duurzaamheid zijner leer is toe te schrijven. *ald.* bl. 304*. Uit welke bronnen hij geput heeft. — *Lotze*, 1820. bl. 33. Of het testament, dat op deszelfs naam gaat, echt zij. *ald.* bl. 27, 28. Schade door hem aan het Christendom gedaan. — *Seltenreich*, 1816. bl. 25, 26. Het goede door hem gesticht. *ald.* bl. 316.

MUHAMMEDANEN. Om het Christendom ingang bij hen te doen vinden, dient men zich in alle onverschillige dingen naar hunne zeden en gewoonten te schikken. — *Lotze*, 1820. bl. 5 — 8. En alles, wat in Muhammeds leer waarheid is, te bevestigen. *ald.* bl. 8 — 13. Men moet hen bekend maken met den mensch en deszelfs bestemming. *ald.* bl. 14 — 16. Met de noodzakelijkheid van zedelijke verbetering en vergeving van zonde. *ald.* bl. 17 — 19. En met het gezag, door Muhammed zelven toegekend aan vroegere Goddelijke openbaringen. *ald.* bl. 19 — 23. Noodige behoedzaamheid omtrent de plaats, waar, en de secte, bij welke men aan hunne bekeering wil arbeiden. *ald.* bl. 24 — 28. Hunne onkunde is geen onoverkomelijk beletsel. *ald.* bl. 29 — 31. Welke voorbereidende kundigheden zendelingen, die met vrucht onder hen arbeiden zullen, behooren te bezitten. *ald.* bl. 31 — 34. Welke landen en streken daartoe het verkies-

lijkst

lijkst zijn. — *Lotze*, 1820. bl. 34—37. Het vervaardigen van eene beknopte systematische ontwarring van de leer, die in den Coran vervat is, aangeprezen. *ald.* bl. 37—39. Alsmede het verspreiden onder hen van grootere of kleinere gedeelten der Heilige Schrift. *ald.* bl. 39—41.

MÜLLER. Diens merkwaardig gezegde aangaande Calvijn. — *de Geer*, 1831. bl. 347*.

MUNTINGHE. Welke voorzigtigheid hij noodig acht bij het onderling vergelijken van Davids geschiedenis en Psalmen. — *Stronck*, 1827. bl. 42, 43. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 26, 37.

MUNZER (THOMAS). Zie Boerenkrijg.

MUSCULUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 54, 90, 91, 105. *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

MYCONIUS. Een der beste vrienden van Zwingli, en medewerker van dezen tot de Hervorming. — *de Geer*, 1831. bl. 316*, 317*.

MYSTERIËN der Ouden. Hoe over dezelve, door sommigen verkeerdelijk met het Christendom vergeleken, moet geoordeeld worden. — *van Hengel*, 1811. bl. 103. Warburtons gevoelen nopens dezelve. — *Valk*, 1812. bl. 46. Zie ook Verborgenheden.

MYSTICISMUS (Het) kan niet duurzaam zijn, en derhalve aan het protestantismus ook geen blijvend nadeel toebrengen. — *Huët*, 1832. bl. 52*.

MYSTIKEN. In de meest bedorvene tijden des Christendoms waren zij nog voorbeelden van de heilrijke kracht des Evangelies. — *Seltenreich*, 1816. bl. 254.

N.

voorschijn gekomen, dan in onze dagen. — *van Hengel*, 1811. bl. 191. Deszelfs uitwerksel was te allen tijde en is nog overhelling tot bijgeloof en dweeperij. — *Seltenreich*, 1816. bl. 347—349.

ONSTERFELIJKHEID der ziel. Zie Leven, Ziel.

ONVERMOGEN van den mensch tot het goede. Hoe de Bijbel dit voorstelt. — *de Keizer*, 1815. bl. 163—165. Verband daarvan met de leer der schuldvergeving uit genade. *ald.* bl. 165—168. Zie ook Bederf.

ONVERSCHILLIGHEID omtrent godsdienstige begrippen is hoogst onredelijk. — *Valk*, 1812. bl. 271. Zie ook Indifferentisme.

OORDEEL (Laatste). Het zal worden aangekondigd door een' der voornaamste Engelen. — *Heringa*, 1811. bl. 101. Bij hetzelve zal Christus zich van Engelen bedienen. *ald.* bl. 54—61. Wat nopens hetzelve geleerd wordt in het Evangelie van Johannes. — *Reddingius*, 1822. bl. 133—137. *de Keizer*, 1822. bl. 93, 94. Wat Paulus nopens hetzelve leert in zijne redevoeringen, alsmede in den brief aan de Romeinen en dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 232, 233. *van Heijningen*, 1817. bl. 109.

OORDEELKUNDE. Van dezelve, zelfs van critische conjecturen mag men zich bedienen, ten einde de ware lezing der Heilige Schrift te bepalen: doch men behoort daarbij met gematigdheid te werk te gaan, en zich te binden aan regelen, die een regt gebruik waarborgen en tegen misbruik vrijwaren. — *van der Willigen*, 1826. bl. 140, 153—160. De Bijbelsche oordeel-

deelkunde, ofschoon wel eens misbruikt, heeft der waarheid meer voordeel dan schade toegebragt. — *Dahler*, 1830. bl. 1, 2.

OORLOGEN. Door middel van dezelve is in de middeleeuwen het Christendom op verschillende wijzen uitgebreid. — *Seltenreich*, 1816. bl. 210, 211. Het Evangelie verbiedt het oorlogvoeren niet. *ald.* bl. 278 — 280. Zie KRUISTOGTEN.

OOSTERLINGEN. Het eigenaardige van hunne namen. — *Royaards*, 1821. bl. 150, 151.

OOSTERSCHE TAAL. Zie TAAL.

OOTMOEDIGHEID. Aangaande deze deugd, op welke het Evangelie aandringt, vindt men niets bij de Heidensche wijsgeeren. — *Valk*, 1812. bl. 125. Zie WIJSGEEREN.

OPENBARING. Eene Goddelijke openbaring kan geene verborgenheden leeren, welke strijden tegen de rede. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 100 — 107. Verklaringen deswegens van een aantal bezadigde godgeleerden. *ald.* bl. 100* — 103*. Gods oogmerk met het schenken van dezelve. — *Bijdragen*, 1814. bl. 164. Zij maakt een geheel uit, van hetwelk geen deel kan gemist worden. — *de Keizer*, 1815. bl. 155. Dit bewijst hare Goddelijke herkomst. *ald.* bl. 156. Haar Goddelijke oorsprong, wat betreft de schriften des Nieuwen Verbonds. — *de Keizer*, 1817. bl. 39 — 43. En wat betreft de schriften des Ouden Verbonds. *ald.* bl. 56 — 58. Geschiedenis en bestemming der Goddelijke openbaring. *ald.* bl. 32 — 34.

Verschil over het begrip van openbaring. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 1 — 4. Vierderlei

zin

zin, in welken men van Goddelijke openbaring spreekt. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 5, 6. Het begrip van openbaring is historisch. *ald.* bl. 6, 7. Indien men hierbij aan geene ontdekking van Gods wege, op eene bovennatuurlijke wijze, denken wil; is de benaming van openbaring hoogst ongepast. *ald.* bl. 34, 35. De noodzakelijkheid en het aanwezen eener Goddelijke openbaring opgemaakt uit de redevoeringen van PAULUS, alsmede uit den brief aan de Romeinen en uit dien aan de Galaten. — *de Keizer*, 1817. bl. 29, 30. In welken zin JEZUS en de Apostelen hunne leer aan Goddelijke openbaring toekenden. — *Bijdragen*, 1814. bl. 134. *Donker Curtius*, 1827. bl. 30—36. Onderscheid tusschen openbaring en ingeving. — *Molenaar*, 1819. bl. 41. Tusschen openbaring en Bijbel. — *Huët*, 1832. bl. 11*, 12*, 32*, 33*. JEZUS en de Apostelen hebben een vrij onderzoek der geopenbaarde leer toegestaan en aanbevolen. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 75—89. Zie REDE. Ook ten aanzien dier leerstukken der openbaring, welke voor de rede onbegrijpelijk zijn, moet en kan deze geen' afstand doen van het regt van onderzoek. *ald.* bl. 93, 94. Door de openbaring is de rede wel te hulp gekomen, maar zijn dezer grenzen niet uitgezet. — *Huët*, 1832. bl. 73, 74*.

OPENBARING VAN JOHANNES. Echtheid van dit geschrift. — *Hauff*, 1829. bl. 186—193. Door JUSTINUS Martyr wordt hetzelve aangehaald als een werk van den Apostel JOHANNES. — *van Heyst*, 1834. bl. 217. Ook door ORIGENES wordt

het

OPENBARING van JOHANNES.

het aan dezen toegekend. — *van Heyst*, 1834. bl. 112*. Aanmerkingen nopens de geheel bijzondere wijze, waarop Eusebius het in zijnen Canon vermeldt. *ald.* bl. 110 — 115. Of Cajus Presbyter deszelfs echtheid bestreden hebbe, is nog twijfelachtig. *ald.* bl. 251, 252. In de vierde eeuw werd het door de meeste Grieksche leeraars verworpen. *ald.* bl. 285, 287. Waarom het door sommigen der eerste Christenen verworpen en aan Cerinthus toegeschreven is. *ald.* bl. 250 — 252. *Seltenreich*, 1816. bl. 44, 325. In hetzelve zijn verscheidene taalkundige fouten. — *van der Willigen*, 1826. bl. 121. Waaruit dit te verklaren is. — *Hauff*, 1829. bl. 188.

OPENBARING van PETRUS. Aanmerkingen nopens dit geschrift, door Eusebius onder de bestredene (*νόθα*) gerangschikt. — *van Heyst*, 1834. bl. 136 — 138.

OPENBARINGEN (Goddelijke). Die, welke door Engelen, en die, welke door den Heiligen Geest gegeven werden, zijn door Lucas onderscheiden. — *Heringa*, 1811. bl. 216. Het belangrijke van kleine bijzonderheden in dezelve, ten bewijze van hare Goddelijkheid, *ald.* bl. 223. Waardij der openbaringen des Ouden en des Nieuwen Verbonds. — *de Keizer*, 1817. bl. 62 — 66. Echtheid en geloofwaardigheid der schriften, waarin die openbaringen en derzelver geschiedenissen vervat zijn. *ald.* bl. 73 — 80. Gebruik door Paulus gemaakt van de schriften, welke de openbaringen des Ouden Verbonds behelzen. — *van Tricht*, 1817. bl. 46 — 54. Zie Verbond. Plaatsen uit den Coran, betrekkelijk vroegere openbaringen.

 de

PAULUS de Apostel.

Wanneer hij den Heiligen Geest zou ontvangen hebben. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 128. Hij had veel te danken aan de berigten van PETRUS en JACOBUS. — *van Hengel*, 1811. bl. 61*. De instelling des Avondmaals werd met gewigtig oogmerk onmiddellijk aan hem medegedeeld. *ald.* bl. 62. Zijne diensten ter uitbreiding van het Christendom onder de Heidenen. *Seltenreich*, 1816. bl. 8, 9. EUSEBIUS alleen berigt, dat hij uit de gevangenschap te Rome verlost is. — *Bijlage*, 1818. bl. 71. Onzekerheid van dit berigt. *ald.* bl. 88.

Zijn persoon en karakter. — *de Keizer*, 1817. bl. 1 — 4. *van Tricht*, 1817. bl. 18, 19. Schets van zijn karakter. — *Hanewinckel*, 1818. bl. 61, 62. PAULUS in zijne gezindheid en Apostolische waardigheid. — *van Tricht*, 1817. bl. 27 — 37. Zijne hooge ingenomenheid met de leer van JEZUS zoendood. — *de Keizer*, 1815. bl. 124, 125. Zijne nederigheid. — *Hanewinckel*, 1818. bl. 50 — 52. PAULUS een voorbeeld, hoe men zich, om anderen voor het Christendom te winnen, naar hen moet schikken in onverschillige zaken. — *Lotze*, 1820. bl. 6. Met wijsheid verzweeg hij te Athene sommige stukken van het Christendom. *ald.* bl. 21. Waarom te Corinthe zijne voordragt bespot werd. — *Bijdragen*, 1814. bl. 46. Tegenstrijdige lastering van hem, wederlegd. — *Seltenreich*, 1816. bl. 102 — 104, 296.

PAULUS in zijne betrekking tot de andere Apostelen. — *van Tricht*, 1817. bl. 43 — 46. Hoe het schijnbaar verschil tusschen hem en JACOBUS

te

te verklaren. — *Seltenreich*, 1815. bl 73. *van Heijningen*, 1817. bl. 114—116. Zie JACOBUS. Hoe over het verschil tusschen hem en PETRUS te oordeelen. Zie PETRUS. Zijne wijze van spreken en schrijven. — *de Keizer*, 1817. bl. 6. Waarom hij zich zoo zeer van Joodsche spreekvormen bedient. *ald.* bl. 7. Of zijne redevoeringen alzoo, gelijk wij dezelve hebben, door hem uitgesproken, dan of ze slechts in deszelfs geest door LUCAS vervaardigd zijn. *ald.* bl. 8—15. *van Heijningen*, 1817. bl. 14—17. Overeenstemming der voordragt in zijne redevoeringen en zijne brieven. —*Bijlage*, 1818. bl. 43—49.

Het kenmerkende van zijn' stijl, en hoe daaruit blijkt, dat hij zijne brieven zelf geschreven heeft. — *Hanewinckel*, 1818. bl. 16—21. Waarschijnlijk bewaarde hij afschriften van zijne brieven. *ald.* bl. 22. Ongerijmdheid der gedachte, dat zijne brieven slechts zijne hoofddenkbeelden, maar door afschrijvers ontwikkeld, bevatten zouden. Zie BRIEVEN. De aanleg van zijn verstand en karakter, uit zijne geschiedenis opgemaakt, stemt overeen met het eigendommelijke in zijne brieven. — *Bijlage*, 1818. bl. 35—40. Zijne brieven stellen hem voor als een' man van meer dan gewonen aanleg en geest. *ald.* bl. 9—12. Van een zeer levendig en vurig karakter. *ald.* bl. 12 — 14. Van eene zich altijd gelijk blijvende godsdienstige en zedelijke denkwijze. *ald.* bl. 15 — 20. Aan de hem eigene godsdienstige denkwijze beantwoordt de inhoud zijner brieven. *ald.* bl. 40 — 43. Zijne wijze van voordragt

dragt is eigendommelijk en karakteristiek. *Bijlage*, 1818 bl. 20—34. *van Heijningen*, 1817. bl. 12—14. Zijne brieven leveren onderscheidene voorbeelden op van eene, spraakkunstig beschouwd, minder juiste schrijfwijze, en van harde zamenvoeging van woorden, waardoor aan de perioden de behoorlijke vorm ontbreekt. — *van der Willigen*, 1826. bl. 121. Hoe veel hij vermogt, als hij zich van de schoonheden der redekunst bedienen wilde. — *Bijdragen*, 1814. bl. 47. *de Geer*, 1826. bl. 40. Welke geleerdheid en wijsbegeerte hij billijk verachtte. — *Seltenreich*, 1816. bl. 74*, 295, 296. Belangrijkheid zijner schriften voor de Christelijke geloofs- en zedeleer. — *van Tricht*, 1817. bl. 1 — 3. *van Heijningen*, 1817. bl. 9 — 12. Aard en voortreffelijkheid zijner geloofs- en zedeleer in de brieven aan de Corinthers. — *de Geer*, 1826. bl. 45 — 63. Zijne leer is gegrond op de leer des Ouden Verbonds, en moet als een geheel met dezelve beschouwd worden. *ald.* bl. 59.

Geloofsleer van PAULUS, opgemaakt uit zijne redevoeringen, alsmede uit den brief aan de Romeinen en uit dien aan de Galaten, aangaande de Goddelijke openbaringen. — *de Keizer*, 1817. bl. 29 — 82. *van Tricht*, 1817. bl. 46 — 54. Aangaande God. — *de Keizer*, 1817. bl. 83 — 119. *van Tricht*, 1817. bl. 55 - 87. *van Heijningen*, 1817. bl. 22 — 44. Aangaande de redelijke schepselen. — *de Keizer*, 1817. bl. 120 — 149. *van Tricht*, 1817. bl. 117 — 138, 236 — 238. *van Heijningen*, 1817. bl. 91 — 95. Aangaande JEZUS CHRISTUS en de verlossing door

Hem,

PAULUS de Apostel. *van Heijningen*, 1817. bl. 151 — 158, 165 — 169. Over het grondbeginsel der Christelijke zedeleer. — *de Keizer*, 1817. bl. 289 — 296. Over hare drangredenen. *ald.* bl. 296—304. *van Tricht*, 1817. bl. 192 — 204. *van Heijningen*, 1817. bl. 173 — 185. Over de hulpmiddelen der Christelijke zedeleer. — *de Keizer*, 1817. bl. 304 — 307. *van Tricht*, 1817. bl. 223 — 226. *van Heijningen*, 1817. bl. 186 — 199. Zedeleer van Paulus in de brieven aan de Corintheren. — *de Geer*, 1826. bl. 100 — 176. Volledige en stelselmatige voorstelling van alle Christenpligten is niet te verwachten in deze brieven. *ald.* bl. 116, 117. Het geloof, de bron van alle Christelijke deugd. *ald.* bl. 101, 102. De bekeering, een hoofdvereischte tot Christelijke deugd. *ald.* bl. 103 — 105. De broederliefde, een echt kenmerk van Christelijke deugd. *ald.* bl. 106 — 115. Gezindheden, welke Evangeliedienaars bij hunne prediking bezielen moeten. *ald.* bl. 171 — 122. Over het bestaan en het gedrag van Christenleeraars in het bestuur van hunne gemeente. *ald.* bl. 123 — 145. Pligten van Christenen in hun maatschappelijk verkeer met elkander. *ald* bl. 146 — 155. Huiselijke en bijzondere pligten der Christenen. *ald.* bl. 155 — 163. Drangredenen tot Christelijke deugdsbetrachting. *ald.* bl. 163 — 170. Hulpmiddelen tot getrouwe pligtsbetrachting. *ald.* bl. 170 — 176. Zie Zedeleer.

PAULUS (Prof.). Verkeerde uitlegging van Bijbelplaatsen in zijne schriften. — *Heringa*, 1811. bl. 35, 54, 58, 125, 136, 142, 147, 160, 164, 168, 182, 185. *de Keizer*, 1815. bl. 73.

bl.

PFAFF. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 56. *Bergsma*, 1832. bl. 120, 121.

PFEIFFER. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 24.

PHARIZEËRS. Onderscheid tusschen hen, de Sadduceërs en de Esseërs. — *Bijdragen*, 1814. bl. 19. Hunne zedelijke bedorvenheid. *ald.* bl. 20. Hunne verslaafdheid aan de overlevering en werkheiligheid. *ald.* bl. 23.

PHILASTRIUS, op het einde der vierde eeuw Bisschop van Brescia. Zijne opgave van den Canon des Nieuwen Testaments. — *van Heyst*, 1834. bl. 316—318.

PHILO de Jood schijnt aan het bestaan der Engegelen getwijfeld te hebben. — *Heringa*, 1811. bl. 10.

PHOTIUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII — *Bergsma*, 1835. bl. 120, 121.

PIËTISTEN. Beteekenis en gebruik dezer benaming. — *Otto*, 1832. bl. 8*.

PINKSTERDAG (Eerste Christelijke). Wat op denzelven gebeurd is. — *Metger*, 1816. bl. 23, 24, 58—61. De personen, op welke de Heilige Geest is uitgestort. *ald.* bl. 31—36. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 53—56. Waar dit gebeurde. — *Metger*, 1816. bl. 36, —40. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 47—52. Geschiktheid van tijd en plaats *ald.* bl. 163—169. Hoe de vergaderden jegens elkander gezind, en waartoe zij bijeen waren. — *Metger*, 1816. bl. 40—45. Uitwendige verschijnsels bij de uitstorting des Heiligen Geestes. *ald.* bl. 45, 46. *Seltenreich*, 1816. II. bl.

PINKSTERDAG (Eerste Christelijke).

bl. 57 — 61. Beoordeeling van die verklaringen, welke in deze verschijnsels niets bovennatuurlijks erkennen. — *Metger*, 1816. bl. 46 — 51. Van die verklaringen, welke, schoon het bovennatuurlijke erkennende, in de voorstellingswijze verschillen. *ald.* bl. 51 — 58. Gezegde verschijnsels vergeleken met hetgeen plaats had bij den doop van Jezus. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 74 — 76. Bij de wetgeving op Sinaï. *ald.* bl. 170 — 173. Zekerheid der Pinkstergebeurtenis. — *Metger*, 1816, bl. 121 — 127. Wat aangaande dezelve voorkomt in de oude voorspellingen. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 4 — 16, 131 — 139. In de gesprekken van Johannes den Dooper. *ald.* bl. 16 — 24. In die van den Zaligmaker. *ald.* bl. 25 — 45.

Hoe het te verstaan zij, dat de leerlingen van Jezus vervuld werden met den Heiligen Geest. — *Metger*, 1816. bl. 65 — 71, 85 — 90. Beoordeeling der verschillende gevoelens nopens het spreken der Apostelen in andere talen. — *ald.* bl. 100 — 108. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 61 — 73, 100 — 104. Wat door de gave der talen te verstaan zij. — *Metger*, 1816. bl. 108 — 111. Zij was een blijvend geschenk, waarvan misbruik kon gemaakt worden. *ald.* bl. 112. Doel en nut dezer gave. *ald.* bl. 112 — 118. Waardij van dezelve, in vergelijking met andere gaven des Heiligen Geestes. *ald.* bl. 118, 119. Waarin de gave der profetie bestond. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 104 — 110. De gave der genezing. *ald.* bl. 110 — 112, 115. Onderscheidene uitwerkingen der buitengewone gaven. *ald.*

bl.

PINKSTERDAG (Eerste Christelijke).

Seltenreich, 1816. II. bl. 184—188. De Pinkstergebeurtenis eene belangrijke schakel in de buiten haar onvolledige keten der Evangelische gebeurtenissen. — *Metger*, 1816. bl 196—199. Als eene oproeping aan Jezus leerlingen en het Joodsche volk kan zij slechts van God afgeleid worden. *ald.* bl. 199, 200. Als vervulling van Jezus belofte bevestigt zij deszelfs waarheid en trouw, en mitsdien de waarheid en de goddelijkheid zijner leer. *ald.* bl. 200, 201. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 139—149. Zij staaft de waarheid en de goddelijkheid, van hetgeen de Apostelen geleerd en geschreven hebben. *Metger*, 1816. bl. 201—206. Zij is een zegel van dien Geest, welke aan alle Christenen ten deel valt. *ald.* bl. 206—212. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 184—191. De waarheid der Christelijke godsdienst bewezen uit het Pinksterwonder. *ald.* bl. 157—160, 192—194. De goddelijke oorsprong der Christelijke godsdienst bewezen uit het gebeurde op den eersten Pinksterdag. *ald.* bl. 194—197. Zie Geest (Heilige).

PINKSTERFEEST. Of het Israëlitisch Pinksterfeest een feest der wetgeving dan wel een oogstfeest ware. — *Metger*, 1816. bl. 27—31. Het was een zeer plegtig feest. — *Seltenreich*, 1816. II. bl. 161. Juist geschikt ter invoering der nieuwe godsdienst — *ald.* bl. 162, 163. Groote toevloed van menschen op hetzelve *ald.* bl. 166*. Het Christelijk Pinksterfeest niet minder gewigtig dan de feesten van Jezus geboorte, opstanding en hemelvaart. — *Metger*, 1816. bl. 21.

PISCATOR. Zijn gevoelen nopens. Rom. VII. —

Bergs-

PLIGTEN,

PLINIUS

PLINIUS de Oude. Hij veroorlooft den zelfmoord. — *Valk*, 1812. bl. 136*.

PLINIUS de Jonge. Hij gewaagt van de Avondmaalsviering der eerste Christenen. — *van Hengel*, 1811. bl. 129, 132*. Veroordeelt den zelfmoord niet. — *Valk*, 1812. bl. 136*.

PLUTARCHUS. Zijn gezegde wegens de Goddelijke alomtegenwoordigheid. — *Valk*, 1812. bl. 35. Zijne verklaring wegens het gevoelen der dichters, wijsgeeren en wetgevers nopens de Godheid. *ald.* bl. 36. Hij leert, dat er slechts ééne Godheid is, welke onder verschillende namen gediend wordt. *ald.* bl. 51. Zijne denkbeelden aangaande de Voorzienigheid niet zuiver. *ald.* bl. 65. Hij stelt echter de reden van het somtijds lang uitblijven van de straf der boozen zeer juist voor. *ald.* bl. 83. Zijne goede opmerking omtrent het gebed. *ald.* bl. 119. Hoe hij den oorsprong des zedelijken bederfs opgeeft. *ald.* bl. 166. Hij acht belijdenis van zonde noodig. *ald.* bl. 174. Zijne verklaringen aangaande de onsterfelijkheid der ziel. *ald.* bl. 209, 217, 218. En aangaande de gelukzaligheid des toekomenden levens. *ald.* bl. 230, 231.

POIRET. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 55. *Bergsma*, 1832. bl. 121.

POLUS. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 25, 31. *Bergsma*, 1832. bl. 123*.

POLYCARPUS ontweek prijsselijk de vervolging, maar betoonde zich echter, toen hij derzelver slagtoffer werd, den voorbeeldigsten martelaar. —

 Sel-

POLYCARPUS.
Seltenreich, 1816. bl. 342. Zijn voortreffelijke brief aan de gemeente te Philippi, ongeveer in het jaar 117 geschreven, vertoont duidelijke sporen van bekendheid met verscheidene schriften des Nieuwen Testaments, en inzonderheid met den eersten brief van PETRUS. — *van Heyst*, 1834. bl. 199 — 202.

POPULAIRE BEWIJSTRANT. Waarom JEZUS en de Apostelen zich van denzelven bedienden. Zie BEWIJSTRANT.

PORPHYRIUS bestreed reeds in de derde eeuw de echtheid van het boek Daniël, doch werd door anderen en door HIERONYMUS wederlegd. — *Royaards*, 1821. bl. 26.

PORTNER. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 57, 96, 97.

PÖSCHEL. Hoe hij, ofschoon met een verkeerd doel, echter op zich zelf naar waarheid, zich uitlaat over het begrip, hetwelk men naar den Bijbel zich van openbaring vormen moet. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 35, 36. Volgens hem hebben JEZUS en de Apostelen hunne leer wel voorgesteld als eigenlijk gezegde openbaring; maar is die leer in strijd met de leer der rede; ja is alle vereeniging van beiden onmogelijk, zoo lang men het Christendom als eene hoogere causaliteit beschouwt; en moet het Christendom in godsdienst der rede overgaan. *ald.* bl. 57 — 60. Waartoe, volgens hem, ten opzigte van het geopenbaarde, de rede al en niet bevoegd is. *ald.* bl. 98*.

PREDIKAMBT. Zie EVANGELIEBEDIENING, GEMEENTE en LEERAARS.

PRI-

PROSELYTEN. Of zij vóór Jezus tijd gedoopt zijn, is twijfelachtig. Zie Doop.

PROTESTANTEN. Verdediging van hen tegen de beschuldiging van vervolgzucht en gewetensdwang. — *Seltenreich*, 1816. bl. 258, 259, 370. Zij zijn de beste staatsburgers. *ald.* bl. 289, 290, 377.

Aan hen wordt door de Roomschgezinden vooral hunne inwendige en uitwendige verdeeldheid verweten, als uit welke van zelf volgen moet, dat de waarheid bij hen niet te vinden is, en dat de ware Kerk van Christus onmogelijk bij hen zijn kan. — *Huët*, 1832. bl. 1 — 6. Bij hen bestaat groote verscheidenheid van gevoelens. *ald.* bl. 15, 16. *Otto*, 1832. bl. 5, 71 — 73. Aanmerkelijk verschil tusschen hunne vroegere en hunne tegenwoordige verscheidenheid van gevoelens. *ald.* bl. 21 — 27. Oorsprong, ontwikkeling en vorming van hunne verschillende gevoelens. *ald.* bl. 5 — 20. Men behoeft zich wegens verscheidenheid van gevoelens onder hen geenszins te bekommeren. — *Huët*, 1832. bl. 160 — 165. *Otto*, 1832. bl. 129 — 134. Betoog, dat de groote verscheidenheid van gevoelens onder hen van dien aard is, dat zij het protestantismus zelf niet schaden, noch deszelfs val bewerken kan. *ald.* bl. 57 — 110. Dat die verscheidenheid voordeelig is voor het protestantismus, leert de aard der zaak. *ald.* bl. 112 — 121. En wordt door de geschiedenis bevestigd. *ald.* bl. 121 — 128. Eene volstrekt eenparige denkwijze onder de Protestanten is geenszins zoo wenschelijk, dat men elk middel, hetwelk tot dit doel mogt

schij-

PROTESTANTEN. schijnen te leiden, met drift zou moeten aangrijpen. — *Huët*, 1832. bl. 165 — 169. Uit kracht van hun grondbeginsel zelf heerscht bij hen genoegzame eenheid. *ald.* bl. 31 — 39. Welke eenheid van dien aard is, dat daarin onderscheidene vaste waarborgen van hare bestendige duurzaamheid opgesloten liggen. *ald.* bl. 40 — 65. En dat zij met velerlei genootschappelijke scheiding bestaanbaar is. *ald.* bl. 151 — 154. Vasthouden aan het zuivere protestantismus is voor Protestanten een der geschiktste middelen, om in hunne begrippen nopens het Christendom tot meerdere overeenstemming te komen. *ald.* bl. 169 — 176. Aanmerkingen wegens het zeer ongeradene van het vereenigen der Protestanten in één uitwendig kerkgenootschap. *ald.* bl. 151*, 152*.

PROTESTANTISMUS. Aanmerkingen nopens het verkeerde begrip, dat men zich wel eens vormt van hetzelve. — *Otto*, 1832. bl. 40 — 42. Deszelfs benaming heeft een' zuiver geschiedkundigen zin en eene zuiver geschiedkundige betrekking. *ald.* bl. 43 — 52. Het heeft zoowel een materieel als een formeel beginsel; maar dit laatste is het voornaamste, het karakteristieke. *ald.* bl. 52 — 57. Het is eigenlijk geen genootschap, maar een gevoelen, een begrip, een beginsel; een protest tegen alle menschelijk gezag in de zaak des geloofs, gegrond op de meening, dat in dezelve alleen het gezag der Heilige Schrift, als onfeilbaar en goddelijk, voor elken Christen verbindend is. — *Huët*, 1832. bl. 10 — 12, 33 — 39, 146*. *Otto*, 1832. bl. 4, 52. Het protestantis-

mus

mus en het catholicismus (papismus) staan dus geenszins als twee verschillende kerkgenootschappen tegen elkander over. — *Huët*, 1832. bl. 21 — 23. Verkeerde beschouwing van hetzelve door Roomsche schrijvers, inzonderheid van den tegenwoordigen tijd, en door Rationalisten. *ald.* bl. 33* — 36*. Dat verscheidenheid van gevoelens niet gevaarlijk is voor deszelfs voortdurend bestaan, noch zelfs voor dat van de Protestantsche kerk, leert de aard der zaak. *ald.* bl. 23 — 26, 158 — 160. En wordt door de geschiedenis gestaafd. *ald.* bl. 26 — 28.

Het protestantismus is ouder dan de Kerkhervorming, en ouder dan het catholicismus (papismus). — *Huët*, 1832. bl. 13, 14. Hetzelve is uitnemend geschikt, om een middel te zijn tot uitbreiding van het Christendom, *ald.* bl. 123, 124. Want het levert de echte gedenkschriften der Christelijke leer aan de volgende geslachten over, als de eenige bronnen der kennis van deze leer. *ald.* bl. 124 — 127. Het heeft de strekking om de Christelijke leer zelve ongehinderd te laten werken, en haar al die kracht, waardoor zij zich uitbreiden en algemeen worden kan, te doen ontwikkelen, *ald.* bl. 127 — 131. Het vooronderstelt de onveranderlijkheid dezer leer, maar tevens de volmaakbaarheid onzer kennis van dezelve. *ald.* bl. 131 — 136. Het tracht alleen dat gene, hetwelk inderdaad Christelijke waarheid is, algemeen te maken. — *ald.* bl. 136 — 138. Het is berekend, om, gelijk het Christendom, in de bijzondere behoeften van elk tijdperk te voorzien. *ald.* bl. 139 — 143. Het belemmert de rede

bij

Q.

R.

RATIONALIST.
bl. 37*. *Otto*, 1832. bl. 8*. Overdreven Rationalist en overdreven Supranaturalist. — *Huit*, 1832. bl. 70*.

REDE. Hare begrensdheid en minderheid in vergelijking met de openbaring. — *Bijdragen*, 1814. bl. 161 — 166. Het Christendom is haar wel te hulp gekomen, maar heeft hare grenzen niet uitgezet. — *Huët*, 1832. bl. 73, 74*. Hare onbevoegdheid om over de Bijbelleer wegens de schuldvergeving te beslissen. — *de Keizer*, 1815. bl. 13, 14. Het wankelbare van hare uitspraken over de onsterfelijkheid, hetwelk voortvloeit uit hare onbekendheid met de opstanding der dooden. — *van Heijningen*, 1817. bl. 110, 111.

In welken zin geen Christelijk leerstuk of voorschrift met haar strijden kan. — *Bijdragen*, 1814. bl. 158. Zij kan geen toetssteen zijn tot onderscheiding van altijd geldende en slechts plaatselijke of tijdelijke voorschriften van het Evangelie. *ald.* bl. 157 — 161. *Nalezing*, 1816. bl. 21. Beoordeeling van proeven, deswegens door nieuwere uitleggers genomen. *ald.* bl. 21 — 33.

In welken zin het woord rede vóór den tijd van KANT doorgaans gebezigd werd. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 37, 38. Aan de theoretische rede kent hij geen oppergezag in het stuk van godsdienst toe. *ald.* bl. 39 — 41. De practische rede is bij hem de grondslag van alle geloof; doch van een geloof, waarvan de grondslag ligt niet in iets buiten ons, maar in iets in ons, en waarbij dus het gezag van JEZUS als onmiddellijk gezant van God in geene aanmerking komt. *ald.* bl. 42 — 52. Deze erkentenis van het volstrekte

op-

oppergezag der practische rede, in het stuk van godsdienst, komt nog duidelijker uit in de redeneringen van hen, die KANT gevolgd zijn. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 52—67. Betoog, dat het gevoelen, hetwelk aan de rede het hoogste gezag om over zaken van godsdienst te beslissen toekent, in openbaren strijd is met de uitspraken van JEZUS en de Apostelen. *ald.* bl. 68—74. Betoog, dat, ofschoon aan de rede niet wordt toegekend het gezag om over zaken van godsdienst te beslissen, echter een vrij onderzoek der geopenbaarde leer allezins bestaanbaar is met het door JEZUS en de Apostelen vastgestelde begrip van Goddelijke openbaring; met oplossing van bedenkingen daartegen. *ald.* bl. 75—109.

REGTVAARDIGHEID (De) van God staat in schoon verband met de leer aangaande het hoofddoel van JEZUS lijden en dood. — *de Keizer*, 1815. bl. 158—162. *Vinke*, 1835. bl. 442—444.

REGTVAARDIGING des zondaars voor God. Wat daardoor te kennen gegeven wordt. — *Seltenreich*, 1815. bl. 56, 57. De leer der regtvaardiging alleen door het geloof de grond en de kern van het protestantismus. — *Otto*, 1832. bl. 52—55. Hoe regtvaardiging moet worden onderscheiden van zedelijke verbetering. — *Seltenreich*, 1815. bl. 86. Wat de uitdrukkingen regtvaardiging, regtvaardigheid Gods en geregtvaardigd worden bij PAULUS beteekenen. — *van Trieht*, 1817. bl. 148—154. *Vinke*, 1835. bl. 315—329, 339—341. Zie VERGEVING VAN ZONDEN.

REINHARD. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. —

Foc-

ROMEINEN (Brief van PAULUS aan de).

af, beschouwd heeft en nog beschouwt. — *Fockens*, 1832. bl. 4, 5. Wat betreft vs. 1 — 6. *ald.* bl. 5 — 18. *Bergsma*, 1832. bl. 4, 5. Wat betreft vs. 7 — 26. — *Fockens*, 1832. bl. 19 — 123. *Bergsma*, 1832. bl. 6 — 126.

Voorstelling der meening, volgens welke PAULUS vs. 7 — 26 bedoelt het bestaan van zich zelven, toen hij den brief schreef, en mitsdien dan ook dat van ware Christenen. — *Fockens*, 1832. bl. 19 — 21. Lijst van Schriftverklaarders, die met meerdere of mindere afwijking gezegde meening van AUGUSTINUS omhelsd hebben. *ald.* bl. 22 — 26. Vermelding van hunne verschillende gevoelens aangaande het doel en het beloop dier verzen. *ald.* bl. 27—50. Voorstelling der meening, volgens welke PAULUS te dezer plaats niet bedoelt het bestaan van zich zelven, toen hij den brief schreef, maar dat van iemand, die nog geen Christen is, voorstelt. *ald.* bl. 51. Lijst van voorstanders dezer meening. *ald.* bl. 52 — 59. Hun verschil van gevoelen nopens den persoon, dien men hier zich als spreker denken moet. *ald.* bl. 61—87. Hun verschil van inzigten aangaande den aard van het gemoedsbestaan, hetwelk PAULUS aan den mensch of de menschen, dien of die hij hier bedoelt, heeft toegeschreven. *ald.* bl. 88 — 123. Beoordeeling van deze inzigten. *ald.* bl. 249 — 254. Betoog, dat PAULUS iemand voorstelt, die niet slechts het goede met volle overtuiging beaamt, en de wet van God in hare waarde erkent en hoogacht, maar die ook heeft eene neiging tot dat goede, een' hartelijken wensch, om het te volbrengen. *ald.* bl. 254 — 261.

Op-

ROMEINEN (Brief van PAULUS aan de).

Opgave van zeven verschillende gevoelens aangaande vs. 7—13. — *Bergsma*, 1832. bl. 126—128. Beoordeeling van deze gevoelens, met aanwijzing van het aannemelijkste. *ald.* bl. 135—146. Opgave van zeventien verschillende gevoelens aangaande vs. 14—26. *ald.* bl. 128—134. Beoordeeling van deze gevoelens, met aanwijzing van het aannemelijkste. *ald.* bl. 146—190.

Vertaling en verklaring des geheelen kapittels, naar de meening, dat PAULUS, voor eenige oogenblikken zijne verlossing in CHRISTUS ter zijde stellende, aldaar zal gesproken hebben van zich zelven en den zedelijken toestand des menschen, gelijk hij van nature is. — *Bergsma*, 1832. bl. 191—205. Groote aannemelijkheid van deze verklaring. *ald.* bl. 188—190, 205.

Omschrijvende verklaring des geheelen kapittels, naar de meening, dat PAULUS onder zijn' eigen' persoon iemand buiten het Christendom voorstelt; met aanteekeningen tot toelichting en staving dier verklaring. — *Fockens*, 1832. bl. 133—167. Betoog van de gezegde meening. *ald.* bl. 170—201. Oplossing van bedenkingen tegen de betoogde meening. *ald.* bl. 202—225. Nadere toelichting en bevestiging van het oogpunt, waaruit bij het ontwikkelen en staven der gedachte meening de uitdrukkingen in eenige zinsneden van vs. 13—26 beschouwd geworden zijn. *ald.* bl. 226—244. Andere beschouwingswijze, welke, bij verwerping der voorgedragene en betoogde, boven de overige zich aanbeveelt. *ald.* bl. 245—248.

S.

Be-

Haat

SCHRIFT (Heilige).

bl. 12—14. De Goddelijke oorsprong der Heilige Schrift. — *de Keizer*, 1817. bl. 39—43, 56—58. Gebruik door PAULUS van de schriften des Ouden Verbonds gemaakt. — *van Tricht*, 1817. bl. 46—54. Het onderzoek der Heilige Schrift noodzakelijk tot de kennis der Christelijke geloofs- en zedeleer. — *de Keizer*, 1813. bl. 1—5. En tot de kennis van de godsdienst. — *van Heijningen*, 1817. bl. 1—9. Het lezen der Heilige Schrift was een middel tot uitbreiding van het Christendom, en werd door de leeraars na den tijd der Apostelen ieder aanbevolen. — *Seltenreich*, 1816. bl. 197, 361. Waarom die des Nieuwen Verbonds ons bij de uitnemendheid dierbaar zijn moet. — *Heringa*, 1811. bl. 6, 7. Uit de Heilige Schrift alleen ontleenen wij de kennis, van hetgeen wij aangaande ons leven na dit leven zeker weten. — *van der Willigen*, 1811. bl. 3. Bruikbaarheid der Heilige Schrift als hulpmiddel tot verbetering. — *van Heyningen*, 1817. bl. 190 — 194. Duidelijkheid van dezelve. — *Otto*, 1832. bl 98—103. Eenheid der leer in dezelve. *ald.* bl. 105—107. Nog voortdurende gepastheid van den vorm, in welken zij de godsdienstwaarheden inkleedt. — *Huët*, 1832. bl. 129*. Het behoort tot haren rijkdom, en het is tevens een bewijs van hare geschiktheid om tot leerboek der godsdienst te verstrekken, dat zij ons de leerstukken des Christendoms te beschouwen geeft van verschillende zijden. *ald.* bl. 69*. Bijzonderheden, waarin zij uitmunt boven de schriften der Heidensche wijsgeeren. — *Valk*, 1812. bl. 261, 262. Het te hoog roemen van hare voor-

tref-

SCHRIFT (Heilige).

trelfelijkheid is schadelijk. — *van der Willigen*, 1826. bl. 231 — 234. Doch geringachting van dezelve, en inzonderheid van de Evangeliën, is zeer onbillijk. *ald.* bl. 235, 236. Van taalkundige fouten is zij niet vrij te pleiten. *ald.* bl. 121. Bijgeloovige eerbied voor de woorden der Heilige Schrift afgekeurd. — *Molenaar*, 1819. bl. 67, 68. Zie ook BEWIJZEN, BIJBEL, EVANGELIËN, INGEVING, OPENBARING en UITLEGGING.

SCHULZ. Zijne juiste aanmerkingen nopens den aard des Christelijken geloofs. — *Huët*, 1832. bl. 105*.

SECTENGEEST. Eene voorname oorzaak van veler afkeerigheid van de Christelijke godsdienst. — *van der Ploeg*, 1820. bl. 84, 85. Zie ook VERDEELDHEDEN.

SEILER. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 22, 24, 39, 40, 44, 45, 65*.

SEMLER. Hij houdt, ofschoon de echtheid van andere boeken des Nieuwen Testaments betwijfelende, het Evangelie van JOHANNES voor ontwijfelbaar echt. — *Hauff*, 1829. bl. 10. Verkeerde verklaring van sommige Bijbelplaatsen in zijne schriften. — *Heringa*, 1811. bl. 53, 86, 87. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 57, 75*.

SENECA bwijst het bestaan der Godheid uit de algemeenheid van het geloof aan dezelve. — *Valk*, 1812. bl. 28. Hij spreekt roerend over de weldadigheid van God. *ald.* bl. 41*. Zijne godsdienstige leerstellingen doen eenige kennis van het Christendom vermoeden. *ald.* bl. 48*. Hij begreep, dat onder verschillende benamingen

 slechts

Rom.

T.

TA-

TOE-

U.

U

UITLEGGING. De allegorische uitlegging mag de grammaticale en historische niet verdringen. — *Bijdragen*, 1814. bl. 206. Wanneer alleen van de allegorische en morele partij te trekken zij. *ald.* 207. Waarom de Apostelen zich van de allegorische uitlegging bediend hebben. *ald.* bl. 38. In welke gevallen JEZUS en de Apostelen zich van dezelve bediend hebben. — *Seltenreich*, 1816. bl. 358. Ofschoon KANT de morele uitlegging voorgeslagen heeft, wilde hij echter niet, dat ze de grammaticale en historische verdringen zou. — *Bijdragen*, 1814. bl. 206, 207. Strekking der door KANT aanbevolene morele uitlegging der Heilige Schrift. — *Donker Curtius*, 1827. bl. 47, 48. Zoo verkeerd de mythische Schriftverklaring is, zoo ongerijmd zou het zijn, in de Heilige Schrift alles letterlijk of als algemeen verpligtend op te vatten. — *Molenaar*, 1819. bl. 68, 69. Veschillende soorten van uitlegkunde en Schriftverklaring in vroeger' tijd en in onze dagen. — *Otto*, 1832. bl. 11, 12, 89 — 96.

UITLEGKUNDE. Zij vordert, dat de meening nopens algemeene of bijzondere voorschriften, zoo van gewijde als van ongewijde schrijvers, uit hunne eigene verklaringen worde opgemaakt. — *Bijdragen*, 1814. bl. 130, 131. Regelen bij de uitlegging der schriften des Nieuwen Verbonds in acht te nemen. *ald.* bl. 185 — 207.

UITROEP van JEZUS aan het kruis. De omstandighe-

V.

VERBETERING (Zedelijke).
bl. 87, 88. Lust en kracht tot verbetering wordt medegedeeld door den Heiligen Geest. — *Metger*, 1816. bl. 184 — 190. *Seltenreich*, 1816. II. bl. 184, 185. De bijstand des Heiligen Geestes is tot dezelve onmisbaar. — *de Keizer*, 1813. bl. 90 — 92. Het Christendom deelt kracht tot dezelve mede. — *van Heijningen*, 1817. bl. 133 — 137. Gronden van verpligting tot dezelve, volgens PAULUS. *ald.* bl. 113—137. Zij wordt in het Evangelie voorgesteld niet als verdienende oorzaak, maar als vrucht der schuldvergeving. — *de Keizer*, 1815. bl. 143, 144, 195. De stelling, dat door dezelve vergeving van zonden moet verdiend worden, is van zeer schadelijke strekking ook ten opzigte der zedelijkheid. — *Seltenreich*, 1815. bl. 87 — 93. Voortreffelijkheid der leer van JEZUS en de Apostelen nopens dezelve, boven die der Heidensche wijsgeeren. — *Valk*, 1812. bl. 173 — 170. Wat nopens dezelve geleerd wordt in het Evangelie van JOHANNES. — *Reddingius*, 1822. bl. 138 — 164. *de Keizer*, 1822. bl. 97 — 130. Zie ook BEKEERING, Christelijke LEER, CHRISTENDOM en DRANGREDENEN.

VERBOND (Het Oude). Trapswijze opklimming in de openbaringen des Ouden Verbonds ook bij de Profeten op te merken. — *Royaards*, 1821. bl. 134, 135. De schriften des Ouden Verbonds zijn van voortdurend gebruik. — *de Keizer*, 1817. bl. 81, 82. Gebruik door PAULUS van dezelve gemaakt. — *van Tricht*, 1817. bl. 46—54. Geschiedkundige waarde van dezelve. — *Royaards*, 1821. bl. 1 — 3. Belangrijkheid der geschiedenis-

VERBOND (Het Oude).
nissen van het Oude Verbond vooral in verband met die van het Nieuwe Verbond. — *Muntendam*, 1819. bl. 3—6.

VERBOND (Het Nieuwe). Deszelfs schriften nog onmisbaar voor het Christendom van onzen tijd. — *de Keizer*, 1817. bl. 25, 26. Waarom deszelfs schriften ons bij uitnemendheid dierbaar zijn moeten. Zie Heilige SCHRIFT. Voor deszelfs regelmatigheid hebben wij genoegzame gronden, ofschoon het canonijk gezag des Ouden Verbonds gemakkelijker te bewijzen is. — *Molenaar*, 1819. bl. 60. Zie OPENBARING.

Waarom men eerst tusschen de jaren 130 en 140 zekere sporen ontdekt van de aanhaling en het gebruik der schriften des Nieuwen Verbonds als canonike schriften. — *van Heyst*, 1834. bl. 333—342. Dat de echtheid van sommige dezer schriften bestreden of betwijfeld werd, bewijst niets tegen de achtbaarheid des geheelen Canons. *ald.* bl. 356—362. De getuigenissen voor de echtheid dier schriften grenzen tot aan den tijd der Apostelen zelven. *ald.* bl. 363—367. Eenparigheid dezer getuigenissen in de oude Christelijke Kerk. *ald.* bl. 368—375, 380—392. Dezelve zijn geene slaafsche navolging, maar vrij en onafhankelijk. *ald.* 375—380.

VERBORGENHEDEN. Of PAULUS op de Eleusinische zou gezinspeeld hebben. — *Hanewinckel*, 1818. bl. 41. Zie ook MYSTERIËN. Ook ten aanzien van die leerstukken der Christelijke openbaring, welke voor de rede onverklaarbaar en onbegrijpelijk zijn, behoeft deze geen' afstand te doen van het regt van onderzoek, als hetwelk haar

VERGEVING der Zonden.

regtvaardiging bestaat. — *van Trieht*, 1817. bl. 148--154. Zie Regtvaardiging. Wat de Heiland te kennen gaf met te zeggen, dat zijn bloed zou vergoten worden tot vergeving der zonden. — *Vinke*, 1835. bl. 61—69. Wat het zegt, vergeving der zonden te hebben door den naam van Jezus. — *van Tricht*, 1813. bl. 72. De schuldvergeving wordt in het Evangelie voorgesteld, als verworven door Jezus plaatsbekleedend lijden en sterven, met eigenlijke spreekwijzen. — *de Keizer*, 1815. bl. 87, 88. Met oneigenlijke spreekwijzen. *ald.* bl. 89—118. Zie Jezus Christus. De vergeving der zonden is eene algemeene weldaad. — *Seltenreich*, 1815. bl. 67—73. *Vinke*, 1835. bl. 108—113. De vergeving der zonden uit genade is onmisbaar voor onze geruststelling en vertroosting. — *Seltenreich*, 1815. bl. 81—87. De troostrijke verzekering van de vergeving der zonden wordt medegedeeld door den Heiligen Geest. — *Metger*, 1816. bl. 182.

In het Nieuwe Verbond wordt van schuldvergeving dikwijls gesproken zonder eenig gewag van zedelijke verbetering als verdienende oorzaak. — *de Keizer*, 1815. 127—131. De vergeving der zonden wordt alleen van Jezus Christus als middeloorzaak afgeleid. *ald.* bl. 133—135. Zij komt voor als eene vrucht van Gods genade in Jezus Christus. *ald.* bl. 136—142. Welke dringt tot zedelijke verbetering. *ald.* bl. 143—146. De stelling, dat vergeving der zonden door verbetering moet verdiend worden, is voor de zedelijkheid gevaarlijk en schadelijk. — *Seltenreich*,

1815.

VERGEVING der Zonden.

1815. bl. 87—93. Hoe men, naar 's Heilands onderwijs, de vergeving der zonden en de zaligheid deelachtig worde. — *Vinke*, 1835. bl. 145—152.

Leer van JOHANNES, in zijne brieven, aangaande de vergeving der zonden. — *van Tricht*, 1813. bl. 95. *de Keizer*, 1813. bl. 94, 95. Verband, volgens de leer van JEZUS, tusschen zijn lijden en sterven en de vergeving der zonden en de zaligheid. — *Vinke*, 1835. bl. 105—145. Verband der leer van schuldvergeving, als alleen door CHRISTUS verworven, met de leer van het algemeen zedelijk bederf en van Gods regtvaarvaardigheid. — *de Keizer*, 1815. bl. 157—162. Met de verheffing, in het Evangelie, van Gods liefde en de genade des Verlossers, in diens lijden en sterven geopenbaard. *ald.* bl. 162—168. Met de leer van de noodzakelijkheid der goddelijke hulp tot onze zedelijke verbetering. *ald.* bl. 168—171. Met de voorschriften van geloof in JEZUS. *ald.* bl. 172—179. Van liefde tot Hem. *ald.* bl. 180—183. En van getrouwheid aan Hem. *ald.* bl. 184—188.

Voortreffelijkheid van de leer des Evangelies aangaande de vergeving der zonden, boven die der Heidensche wijsgeeren. — *Valk*, 1812. bl. 173—179. Hoog belang dezer leer. — *de Keizer*, 1815. bl. 5, 123—126. Zij is eene eigendommelijke leer der Openbaring, omtrent welke de rede niet kan beslissen. *ald.* bl. 13. Echter is zij geenszins onverstaanbaar voor de rede, noch is deze buiten de mogelijkheid, om nopens dezelve eenig onderzoek in het werk te stellen. — *Don-*

rintheren leert aangaande de verlossing van zondaren, naar Gods plan, door JEZUS CHRISTUS. — *de Geer*, 1826. bl. 64—68.

VERMAAK (Zinnelijk). Voortreffelijke voorschriften des Evangelies dienaangaande, boven die der Heidensche wijsgeeren. — *Valk*, 1812. bl. 132—134.

VERSCHEIDENHEID van gevoelens in het stuk van godsdienst is bestaanbaar met den geest des Christendoms. — *Huët*, 1832. bl. 66—100. Zij is een onvermijdelijk gevolg van de verscheidenheid der menschen. *ald.* bl. 67—76. *Otto*, 1832. bl. 58, 59. En van de gesteldheid der Christelijke oorkonden. — *Huët*, 1832. bl. 76—81. Zij wordt gedoogd door de Heilige Schrift. *ald.* bl. 82—87. Die nergens aandringt op eene volstrekte overeenstemming van denkwijze. *ald.* bl. 88, 89. Welke dan ook geenszins bedoeld wordt, waar JEZUS en de Apostelen van de eenheid of de eenstemmigheid der Christenen gewagen. *ald.* bl. 90—100.

Die zelfde verscheidenheid is bestaanbaar ook met de bedoelingen des Christendoms. — *Huët*, 1832. bl. 100—121. Zoowel wat belangt de eenheid van geloof. *ald.* bl. 102—106. Als wat betreft de zedelijke strekking der geopenbaarde waarheden. *ald.* bl. 107—111. Mitsgaders de onderlinge eendragt en de broederlijke liefde. *ald.* bl. 111—113. Zij kan billijkerwijze niemand van het Christendom afkeerig maken. *ald.* bl. 113—117. Zij levert menigerlei gewigtig voordeel op. *ald.* bl. 117—121.

VERSCHIL. Aard van het onderling verschil der Evan-

VERSCHIL.

Evangelieverhalen van gelijkschijnende en gelijke gebeurtenissen. — *van der Willigen*, 1826. bl. 19—59. Verschil der Evangelisten in verhalen van gelijkschijnende gebeurtenissen. *ald.* bl. 19—21. In verhalen van gelijke gebeurtenissen. *ald.* bl. 22—36. Dit verschil bestaat soms slechts in schijn. *ald.* bl. 36—39. Wanneer het wezenlijk besta, behoeft men het daarom nog niet voor eene strijdigheid te houden. *ald.* bl. 39—41. Het meeste kan door goede verklaring of waarschijnlijke gissing vereffend worden. *ald.* bl. 45—58. Al het bestaande verschil kan echter op geene even voldoende wijze overeengebragt worden. *ald.* bl. 59—61. Nogtans benadeelt zulks de geloofwaardigheid der Evangelisten niet. *ald.* bl. 74—78. Hetzij men hen als geschiedschrijvers neme. *ald.* bl. 78—103. Hetzij men hen als heilige, door den Heiligen Geest bestuurde, geschiedschrijvers beschouwe. *ald.* bl. 104—137. Regelen van omzigtigheid, in acht te nemen bij het beoordeelen van het verschillen der Evangelisten in hunne verhalen. *ald.* bl. 139—237. Zie ook Evangeliën, Evangelisten en Ingeving van de Heilige Schrift.

VERTROOSTING, welke de Christen kan ontleenen uit het Evangelie. — *van Tricht*, 1817. bl. 158—161. Hoe krachtig die is, welke de Heilige Geest mededeelt. — *Metger*, 1816. bl. 190—194. Zie Troost.

VERTROUWEN op God. Aangaande dezen pligt, in het Evangelie zoo schoon ontwikkeld, vindt men weinig bij de Heidensche wijsgeeren. — *Valk*, 1812. bl. 125. Hoe door Johannes in zij-

VOORZEGGINGEN.

voorspellingen aanwijzingen van JEZUS lijden en dood moeten gevonden worden. — *Seltenreich*, 1815. bl. 15. Dat JEZUS en de Apostelen zich op Messiaansche voorzeggingen beroepen hebben. — *Seltenreich*, 1816. bl. 190–191. *van Tricht*, 1817. bl. 50 — 52. Voorzeggingen aangaande JEZUS door de Evangelisten aangehaald. — *de Keizer*, 1815. bl. 29, 30. Aangaande zijn lijden en sterven. *ald.* bl. 53–56. Aangaande het oogmerk van zijn lijden en sterven tot vergeving van zonden. *ald.* bl. 100 — 104. Zie ook MESSIAS. Ook door de Apostelen en andere heilige mannen zijn enkele voorzeggingen gedaan. — *Bijdragen*, 1814. bl. 148.

VOORZETSELS. Bij de uitlegging des Nieuwen Verbonds moet meestal niet te zeer worden gehecht op dezelve: zij schijnen echter somtijds kracht te hebben. — *de Keizer*, 1817. bl. 108.

VOORZIENIGHEID. Schoone gezegden omtrent dezelve bij de Heidensche wijsgeeren. — *Valk*, 1812. bl. 60 — 64. Hunne denkbeelden nopens dezelve waren echter niet zuiver. *ald.* bl. 64 — 69. Door sommige wijsgeeren werd zij betwijfeld of ontkend. *ald.* bl. 65. De leer der Voorzienigheid, hoewel behoorende tot de natuurlijke godsdienst, is door de rede, zonder hoogere openbaringen, niet dan met vele dwalingen vermengd aangenomen. — *van Heijningen*, 1817. bl. 47. Schoone denkbeelden aangaande den invloed en het gebruik van de leer der Voorzienigheid, bij de Heidensche wijsgeeren te vinden. — *Valk*, 1812. bl. 76 — 84. Veel vollediger en treffender wordt echter het gebruik dier leer voor-

W.

 eer-

WIJSGEEREN (Heidensche). welke na CHRISTUS leefden, waarschijnlijk toe te schrijven aan eenige kennis van het Christendom bij deze laatsten. — *Valk*, 1812 bl. 48*. Hunne leer aangaande de Voorzienigheid opgegeven en beoordeeld. *ald.* bl. 60—69. De bedenking van sommigen hunner tegen de bijzondere Voorzienigheid wederlegd. *ald.* bl. 73, 74. Schoone denkbeelden aangaande den invloed en het gebruik van de leer der Voorzienigheid door hen voorgesteld. *ald.* bl. 76—84. Wat echter bij het beoordeelen van dezelve in aanmerking komt. *ald.* bl. 78, 79, 84, 86.

Zij hebben veel goeds geleerd nopens den aard en omvang van godsdienst en deugd. — *Valk*, 1812. bl. 93—97. Hunne zedeleer is echter zeer onvolledig, en in sommige opzigten geheel verkeerd. *ald.* bl. 99*. De strekking hunner zedeleer vergeleken met die van het Evangelie. *ald.* bl. 100—105. Hun zedelijk grondbeginsel met het Christelijke vergeleken. *ald.* bl. 106—115. Hunne leer nopens het gebed, de dankbaarheid en den eed. *ald.* bl. 115—125. Zij spreken weinig of niet van het vertrouwen op God en van de ootmoedigheid. *ald.* bl. 125. Hunne gedachten over de achting voor en den strijd met zich zelven; over den rijkdom, de vermaken en de zelfbehoudenis. *ald.* bl. 126—137. Over sommige pligten jegens den naaste. *ald.* bl. 137—160. Over het zedelijk bederf en deszelfs oorsprong. *ald.* bl. 163—166. Over de straffen der zonden. *ald.* bl. 168—171. Over de zedelijke verbetering en de vergeving der zonden. *ald.* bl. 173—175. Over de hulpmiddelen tot zedelijke ver-

reich, 1816. bl. 48, 49. *Hauff*, 1829. bl. 286 —289. Waarom het Christendom ze thans niet noodig heeft. — *Seltenreich*, 1816. bl. 52—53. De wonderen der Evangelische geschiedenis moeten van die der volgende tijden wel onderscheiden worden. *ald.* bl. 51, 52, 328. Wanneer de wondergaven hebben opgehouden, kan niet naauwkeurig bepaald worden. *ald.* bl. 50. Wijsheid van God in de wonderen, die in het boek Daniël verhaald worden. — *Royaards*, 1821. bl. 50, 51.

Vergelijking der wonderwerken van Elias en Eliza met die van den Zaligmaker. — *Muntendam*, 1819. bl. 52—80. Vele van dezelve waren van gelijke soort. *ald.* bl. 53—56. Gelijk die Profeten, zoo bediende ook Jezus somtijds zich van uitwendige middelen. *ald.* bl. 56. Waartoe dit moest dienen. *ald.* bl. 57. Zij verrigtten ook wonderen in hunne afwezigheid. *ald* bl. 58. Waarheid en goddelijkheid der wonderen door Jezus en die Profeten verrigt. *ald.* bl. 59—65. Hunne wonderen hadden dezelfde strekking en bedoeling, als die van Jezus. *ald.* bl. 65—68. Overeenkomst der wonderbare gebeurtenissen, waardoor hun uitgang uit de wereld en die van Jezus gekenmerkt is. *ald.* bl. 69—80. Meerdere voortreffelijkheid der wonderwerken van Jezus boven die van Elias en Eliza. *ald.* bl. 122—138. Hij kon zijne wonderdoende magt aan anderen mededeelen. *ald.* bl. 139—144. Door zijne wonderen bewees Hij zich de Messias te zijn. *ald.* bl. 144—153. Hij zelf verhief ze boven die der oude Profeten. *ald.* bl. 153—160. Zij hadden ver-

WONDEREN. verhevener bedoeling, als dienende tot invoering der nieuwe bedeeling. — *Muntendam*, 1819. bl. 160—170. De wonderwerken van ELIAS en ELIZA bevestigd door die van den Zaligmaker; omdat ze door dezelfde kracht geschied zijn. *ald.* bl. 81—92. Omdat vele van dezelfde soort geweest zijn. *ald.* bl. 92—99. Omdat ze dezelfde bedoelingen hadden. *ald.* bl. 103—111. Omdat ze in gelijke omstandigheden verrigt zijn. *ald.* bl. 112—116. En omdat ze dezelfde uitwerkselen gehad hebben. *ald.* bl. 116—121. Oplossing van bedenkingen wegens nadeel aanbrengende wonderen door ELIAS en ELIZA verrigt. *ald.* bl. 99—102. Vergelijking der wonderen van JEZUS en de Apostelen met de gewaande wonderen van den Abt DE PARIS. — *Seltenreich*, 1816. bl. 75, 76. En van VESPASIANUS. — *te Gempt*, 1829. bl. 85, 88.

WOORD. Wat deze benaming van JEZUS CHRISTUS te kennen geeft. — *Reddingius*, 1822. bl. 29. *de Keizer*, 1822. bl. 190—192. *Hauff*, 1829. bl. 239—241, 342.

WORMS. LUTHERS onverschrokken en waardig gedrag op den rijksdag aldaar. — *de Geer*, 1831. bl. 89—91.

X.

XENOPHON bevestigt DANIËLS verhaal aangaande de verovering van Babel. — *Royaards*, 1821. bl. 125. Zijne geloofwaardigheid beoordeeld. *ald.* bl. 125—127. Hoe hij den strijd tusschen rede en zinnelijkheid voorstelt. — *Valk*, 1812. bl. 165.

Y.

Y.

YVON. Zie Uvon.

Z.

ZACHARIAE. Verkeerde uitlegging van sommige Schriftuurplaatsen in zijne « Biblische Theologie." — *Heringa*, 1811. bl. 45*. *de Keizer*, 1813. bl. 62*. Zijn gevoelen nopens Rom. VII. — *Fockens*, 1832. bl. 51, 57, 71, 72, 92, 93. *Bergsma*, 1832. bl. 121.

ZACHARIAS. Karakter van zijne profetiën. — *Royaards*, 1821. bl. 204. Op de beschrijving van zijne gezigten, dichtkundig beschouwd, zijn misschien gegronde aanmerkingen te maken. — *van der Willigen*, 1826. bl. 123.

ZALIG, ZALIG MAKEN, ZALIG WORDEN. Bij deze kundigheden staat het denkbeeld van schuldvergeving op den voorgrond. — *de Keizer*, 1815. bl. 137*. *Seltenreich*, 1815. bl. 40.

ZALIGHEID na den dood. Zie Gelukzaligheid.

ZALVEN (Het) der zieken was een gebruik, dat stand hield tot het ophouden der wonderdadige genezingen. — *van Hengel*, 1811. bl. 113. Het was gegrond op een plaatselijk voorschrift. — *Bijdragen*, 1814. bl. 251.

ZALVING. Beteekenis van dit woord bij Johannes. — *van Tricht*, 1813. bl. 39, 40. Aanmerkingen ter verklaring van het verschil in de Evangelische verhalen aangaande 's Heilands zalving te Bethanië. — *van der Willigen*, 1826. bl. 220—222.

ZA-

de

lies dienaangaande. *Vulk*, 1812. bl. 244—247, 253—257. Sporen van kennis en geloof aan de onsterfelijkheid der ziel in de schriften des Ouden Verbonds. — *van der Willigen*, 1811. bl. 12, 13. De onsterfelijkheid der ziel door PAULUS geleerd. — *van Tricht*, 1817. bl. 230, 231. Dat de Apostelen in hunne prediking de onsterfelijkheid der ziel en de opstanding uit den dood naauw verbonden, gaf aanleiding, dat zij tegenspraak vonden ook bij hen, die de leer der onsterfelijkheid geloofden. — *Seltenreich*, 1816. bl. 42, 43, 322. De leer der onsterfelijkheid kon diep gezonkene menschen niet innemen voor het Christendom. *ald.* bl. 323, 324.

De staat der ziel tusschen den dood en de opstanding der ligchamen te allen tijde een voorwerp van nasporing, welke echter zonder voorlichting der Heilige Schrift weinig kon opleveren. — *van der Willigen*, 1811. bl. 1—3. Nuttigheid van een behoorlijk onderzoek naar dien staat. *ald.* bl. 8—10. Eenige kennis nopens denzelven bij de Joden, ja reeds bij hunne voorvaderen op te merken. *ald.* bl. 15, 16. Vermoedelijk aan bijzonder onderwijs der Godheid toe te schrijven. *ald.* bl. 19, 20. Wat nopens dien staat op te maken is uit de spreekwijs: « God « van ABRAHAM, van IZAÄK en van JAKOB." *ald.* bl. 25, 26. Waarom JEZUS bij de Sadduceën zich van deze spreekwijs bediende, en wat Hij uit dezelve wil afgeleid hebben. *ald.* bl. 28—34. De zielen der zalig stervenden zullen terstond na hunnen dood overgaan naar den hemel, om daar gelukkig te blijven voortleven. *ald.* bl. 54. 55.

ZIEL.

55. De zielen der vromen blijven na den dood voortleven met bewustheid, en bij het genot van meerdere zaligheid, dan zij op aarde genieten kunnen. — *van der Willigen*, 1811. bl. 79. De staat terstond na den dood zal geene voortzetting der beproeving, maar een begin der vergelding zijn. *ald.* bl. 80. De hereeniging der zielen met de ligchamen, en het daarop volgend oordeel zullen het geluk of de ellende doen toenemen. *ald.* bl. 81. Wat nopens den staat der ziel terstond na den dood als Bijbelleer kan worden afgeleid uit de gelijkenis van den rijken man en Lazarus. *ald.* bl 69—71.

Hoofdsom van de Bijbelleer aangaande den staat der zielen tusschen den dood en de opstanding der ligchamen. *ald.* bl. 82—88. Waarom nopens dien staat zoo weinig voorkomt in de boeken des Ouden Verbonds. *ald.* bl. 91—94. Aangaande vele bijzonderheden van denzelven laat de Bijbel ons in het onzekere. *ald.* bl. 89. Dit doet niets af tegen de volledigheid der Goddelijke openbaring. *ald.* bl. 91. Het geopenbaarde is genoegzaam tot onze geruststelling en ons bestuur. *ald.* bl. 95. Dat de Bijbel het daarbij laat, is met zijne doorgaande manier van onderwijzen overeenkomstig, en een blijk der grootste wijsheid. *ald.* bl. 95, 96. Voor meerdere ontdekkingen aangaande den staat na den dood zouden wij hier niet vatbaar zijn. *ald.* bl. 97. Hetgeen van dien staat ons geopenbaard is, kan des te krachtiger op ons werken, naarmate er meer duisters voor ons is overgebleven. *ald.* bl. 99. Het gevoelen van den zieleslaap, als onschrift-

